

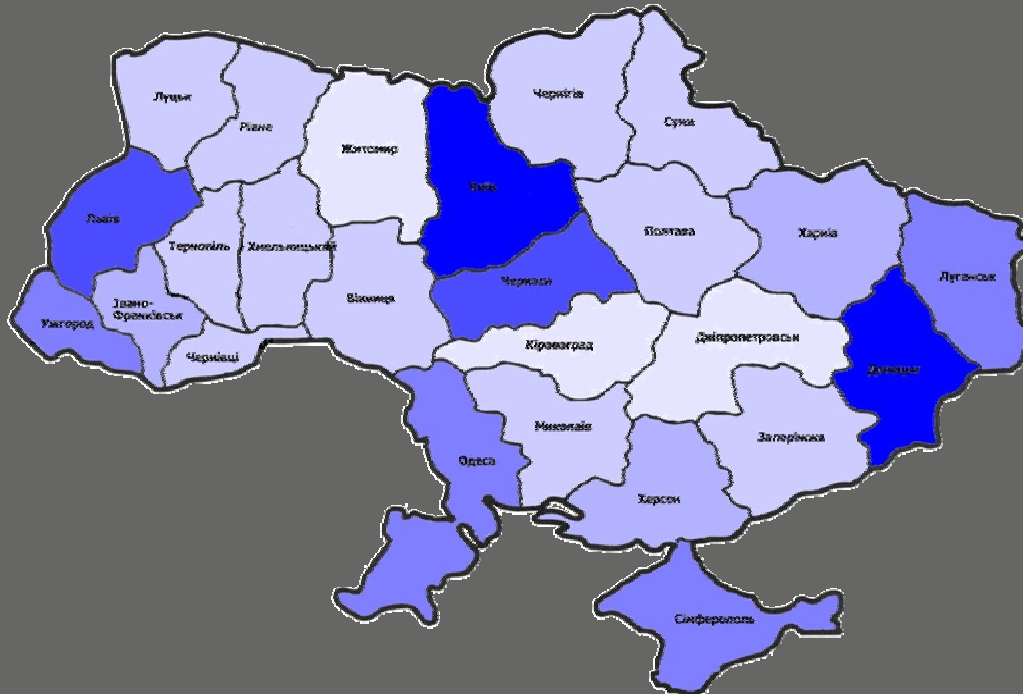
USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**MILLENNIUM
CHALLENGE
CORPORATION**
REDUCING POVERTY THROUGH GROWTH

НУО ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ: РОЛЬ, СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

БЕРЕЗЕНЬ, 2007

Даний звіт був підготовлений для Агентства США з міжнародного розвитку. Звіт підготував БФ «Творчий центр «Каунтерпарт» під керівництвом компанії Management Systems International в рамках проекту «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна»

НУО ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ: РОЛЬ, СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗВІТ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Березень, 2007

Management Systems International
Corporate Offices
600 Water Street, SW
Washington, DC 20024 USA

з БФ «Творчий центр «Каунтерпарт»
в рамках проекту «Сприяння активній участі
громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна»

Відповідно до кооперативної угоди No. 121-A-00-07-00702-00

Примітка

Думки авторів даного звіту не обов'язково відображають точку зору Агентства США з міжнародного розвитку або Уряду США

Терміни та скорочення

Адвокасі (представництво та захист прав та інтересів громадян)	Вид діяльності, за якої громадяни та громадські організації висловлюють занепокоєння щодо порушення своїх прав, а також вдаються до активних дій для їх захисту” (<i>"Мережа громадянської дії в Україні" (UCAN)</i>). Організовані зусилля і дії з використанням демократичних методів з метою захисту громадських інтересів і зміцнення демократії". Демократичні методи можуть включати: вибори, лобіювання, кампанії з просування інтересів, масові акції, переговори, звернення в суд і т.д. (<i>РОО "Добродійка", РЦ Таганрога</i>). Активна діяльність громадян, направлена на досягнення позитивних змін в житті суспільства та встановлення соціальної справедливості, шляхом впровадження змін до законодавства, залучення широкого кола громадян до процесу прийняття рішень та контролю за їх виконанням (<i>Розроблено учасниками Тренінгу з Адвокасі, проведеного Адвокасі Інститутом 19 вересня 2005 року</i>).
Адвокасі кампанія	Запланована та реалізована зацікавленими у вирішенні питань особами діяльність, спрямована на ключових осіб з метою прийняття ними позитивних рішень, які, в свою чергу, будуть сприяти довгостроковим позитивним змінам в житті людей (<i>Каунтерпарт Казахстан</i>).
Благодійна організація	Недержавна організація, головною метою діяльності якої є здійснення благодійної діяльності в інтересах суспільства або окремих категорій осіб (<i>Закон України "Про благодійну діяльність та благодійні організації"</i>).
Громадська організація (вживається також: неурядова організація (НУО), недержавна організація (НДО), неприбуткова організація (НПО))	Добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод (<i>Закон України "Про об'єднання громадян"</i>).
Громадянське суспільство	Сфера (поле діяльності) інституцій, організацій та окремих індивідів, що знаходиться поза рамками сім'ї, держави та ринку, в якій люди об'єднуються на добровільних засадах для поширення та відстоювання спільних інтересів (<i>CIVICUS</i>).
Громадська кампанія	Серія взаємопов'язаних заходів протягом певного періоду часу, спрямована на досягнення конкретних результатів у вирішенні суспільно значущої проблеми з використанням різних тактик та дій, які спрямовані на інституції та конкретних осіб з тим, аби вони певним чином змінили уявлення або поведінку.

Процес, що визначає суспільну проблему та привертає до неї увагу населення і осіб, що ухвалюють рішення, і націлений на здійснення конкретних змін.

Державні послуги

Будь-які платні послуги, обов'язковість отримання яких встановлюється законодавством та які надаються фізичним чи юридичним особам органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування і створеними ними установами та організаціями, що утримуються коштом відповідних бюджетів. (Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств»).

Різноманітні послуги, які державні служби надають людям. Ці послуги завжди є різними за обсягом та походженням. ООН розрізняє їх як послуги із захисту та юридичні послуги (наприклад, захист, поліція, судова система); інфраструктурні та комунальні послуги (дороги, швидкісні магістралі, водогони та водопостачання, енергопостачання, теплопостачання тощо); житлово-комунальне господарство та державне будівництво; економічний розвиток та фіскальні послуги (банки, фінанси та інвестиції, обмінний курс, фінансовий захист для бідних); соціальні послуги (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист, захист проти безробіття, підтримка людей похилого віку, та інші послуги для бідних). Процедура надання цих послуг залежить від природи послуг та від споживача послуг, від типу установи, яка надає послугу, та від рівня монополізації/конкуренції, який існує у різних категоріях державних послуг (ООН, 1999).

Корупція

Закон України «Про боротьбу з корупцією» визначає корупцію як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, направлена на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг (1995 рік).

У правовому відношенні корупція – це сукупність різних за характером і ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних дій, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних зі здійсненням цих дій (Концепція боротьби з корупцією на 1998-2005 рр.).

Корупція (від лат. corrūptio - підкуп) - це зловживання службовим становищем, пряме використання посадовою особою прав та повноважень з метою особистого збагачення; продажність громадських та політичних діячів, працівників управлінських органів (Довідник типових професійно-кваліфікаційних характеристик посад державних службовців. Затверджено наказом Головного управління державної служби України від 1 вересня 1999 р. № 65 (v0065354-99) (із доповненнями, внесеними наказом Головного управління державної служби України від 30 листопада 2001 р. № 94, погодженими Міністерством праці та соціальної політики України 20 листопада 2001 р.)

Лобіювання	Просування і відстоювання громадських інтересів в законодавчому процесі шляхом дії на виборних офіційних осіб (депутатів) в рамках формалізованої демократичної системи управління (ініціація законопроектів, інформаційна робота з депутатами і фракціями, експертиза законопроектів і т.д.).
Права людини	Права, які кожний має лише тому, що він є людиною, і якими всі люди володіють однаковою мірою і які є невід'ємними. Вони є соціальними і політичними гарантіями, необхідними для захисту особи від посягань на людську гідність з боку сучасних держав і сучасних ринків. Насамперед це право на життя, вільну працю, освіту (<i>Вікіпедія</i>).
Спроможність організації	Рівень можливості організації існувати та виконувати заявлені цілі та завдання (<i>Morgan & Qualman 1986</i>).
Третій сектор	Визначення відноситься до певного кола організацій, які не є прибутковими або державними, та які є самоврядними та конституційно незалежними від держави, не включені у розподіл прибутку зацікавлених осіб та є корисними завдяки високому ступеню готовності до дій (<i>Лондонська школа економіки</i>). В Україні до організацій третього сектору відносять, перш за все, громадські та благодійні організації.

Зміст

Вступ	7
Резюме	8
I. Методологія проведення дослідження	12
1.1 Мета та завдання дослідження.....	12
1.2 Опис інструментів дослідження	12
1.3 Вибірка. Обмеження дослідження.....	13
1.4 Організація дослідження.....	14
II. Теоретичні засади проведення дослідження	16
2.1 Визначення корупції	16
2.2 НУО і протидія корупції	17
2.3 Інструменти впливу НУО	17
III. Результати дослідження	20
3.1 Портрет респондентів	21
3.2 Досвід НУО у сфері захисту громадських інтересів.....	28
3.3 Труднощі, з якими стикаються НУО під час проведення адвокасі кампаній	33
3.4 Пріоритетні суспільні сфери та проблеми, на які НУО готові спрямувати адвокасі кампанії	37
3.5 Досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, яка спрямована на протидію корупції	41
3.6 Потреби НУО, зокрема в навчанні технологіям захисту громадських інтересів	46
IV. Висновки та рекомендації	50
4.1 Загальні висновки.....	50
4.2 Пріоритетні суспільні сфери для розробки адвокасі кампаній	52
4.3 Сфери, в яких НУО можуть найбільш ефективно протидіяти корупції	52
4.4 Проблеми та потреби НУО	53
V. Додатки	56
Додаток 1. Приклади успішних кампаній адвокасі, які були проведені опитаними НУО.....	56
Додаток 2. Огляд попередніх досліджень українських НУО (2002-2006 рр.)	58
Додаток 3. Анкета для оцінки потреб НУО	64
Додаток 4. Гайд для проведення фокус-груп для оцінки потреб НУО.....	71
Додаток 5. Розподіл відповідей на запитання анкети для оцінки потреб НУО.....	73
Додаток 6. Інформація про проект „Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні “Гідна Україна”	79
Додаток 7. Бібліографія	80

Список діаграм

Діаграма 3.1.1	Розподіл НУО по регіонах	21
Діаграма 3.1.2	Форма реєстрації НУО	21
Діаграма 3.1.3	Розподіл кількості зареєстрованих НУО по роках	22
Діаграма 3.4.1	Частка НУО по регіонах, що мають потребу в навчанні щодо вирішення проблем в пріоритетних сферах	40
Діаграма 3.5.1	Активність мереж/коаліцій НУО на думку респондентів	44
Діаграма 3.5.2	Досвід роботи/координації роботи НУО ресурсного/сервісного центру	45

Список графіків

Графік 3.1.1	Географічний розподіл опитаних НУО.....	20
Графік 3.1.2	Сектори діяльності НУО.....	22
Графік 3.1.3	Види діяльності НУО.....	23
Графік 3.1.4	Основні клієнти НУО.....	24
Графік 3.1.5	Сектори діяльності НУО (регіональний розподіл).....	25
Графік 3.1.6	Види діяльності НУО (регіональний розподіл).....	26
Графік 3.1.7	Клієнти НУО (регіональний розподіл).....	26
Графік 3.1.8	Можливі шляхи співпраці з Проектом.....	27
Графік 3.2.1	Сфери, в яких НУО проводили адвокасі кампанії.....	29
Графік 3.2.2	Методи захисту громадських інтересів, які використовували НУО.....	31
Графік 3.3.1	Труднощі, які мали НУО під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів.....	33
Графік 3.3.2	Успішність кампаній по захисту громадських інтересів.....	35
Графік 3.4.1	Думка респондентів про актуальні суспільні проблеми на територіях, де вони проживають.....	37
Графік 3.4.2	Розподіл за важливістю пріоритетних суспільних проблем, для вирішення яких НУО готові провести адвокасі кампанії.....	38
Графік 3.4.3	Проблеми в пріоритетних для НУО сферах.....	39
Графік 3.5.1	Визначення корупції.....	41
Графік 3.5.2	Напрямки антикорупційної діяльності НУО.....	42
Графік 3.5.3	Активність мереж/коаліцій НУО в регіональному розрізі.....	44
Графік 3.6.1	Тренінги з адвокасі, в яких брали участь представники НУО.....	46
Графік 3.6.2	Рейтинг тренінгів, в яких НУО хотіли б взяти участь.....	47
Графік 3.6.3	Бажаний для НУО рівень навчання.....	48

Вступ

За сучасних умов прояви корупції в Україні стали тими чинниками, що створюють реальну загрозу національній безпеці та демократичному розвитку країни, негативно впливають на всі сторони суспільного життя. Незважаючи на багатоаспектність природи виникнення та поширення корупційних проявів у державі, до основних факторів, що сприяють їх поширенню, можна віднести, з одного боку, зростаюче зубожіння широких верств населення, погіршення криміногенної ситуації, високі показники нерівності розподілу прибутків та відсутність системи соціального захисту. З іншого боку, корупція в Україні тісно пов'язана з тим, що наша країна знаходиться в стані економічної та суспільної трансформації.

Чинники успішної протидії корупції відомі та вже апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації. За умов масштабної корупції акцент робиться саме на усуненні причин, а не на боротьбі з конкретними проявами. Для правових систем деяких розвинутих країн узагалі не характерно використання в законодавстві терміну «боротьба» – законодавці закладають в нормативно-правовому акті принципи попередження правопорушень, які стосуються певної сфери діяльності.

Однією з головних складових формування і реалізації ефективної системи протидії корупції є підтримка діяльності організацій громадянського суспільства та третього сектору, який є найбільш активним та успішним борцем за демократичний розвиток країни. Саме тому, в грудні 2006 року за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) було започатковано новий проект *“Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні” Гідна Україна*. Проект здійснює компанія Менеджмент Системс Інтернешнл (MSI) у партнерстві з Фондацією Україна - США, Інтерньюз Україна, Творчим центром Каунтерпарт, Київським міжнародним інститутом соціології та Українським освітнім центром реформ.

Серед основних компонентів Проекту - підтримка представництва та захисту громадських інтересів, моніторингу дій влади з боку громадянського суспільства. Одним з перших кроків діяльності Проекту була оцінка потреб неурядових організацій (НУО) України, яка була проведена шляхом широкого розповсюдження анкет для самозаповнення та проведення фокус-груп з представниками неурядових організацій в усіх регіонах країни. Результати дослідження будуть використовуватись для Проекту.

Резюме

В результаті проведення дослідження була зібрана кількісна та якісна інформація. Її ретельний аналіз надав можливість досягти мети та виконати завдання дослідження, а саме: визначити досвід та спроможність українських неурядових організацій в сфері захисту громадських інтересів; вивчити потреби організацій в навчанні технологіям адвокати; ідентифікувати пріоритетні суспільні сфери та проблеми, а також дізнатися про досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, що спрямована на протидію корупції.

80% опитаних неурядових організацій України проводили кампанії по захисту громадських інтересів. З них **81%** НУО займалися діяльністю у сфері протидії корупції; **96%** НУО вважають себе готовими до організації акцій по захисту громадських інтересів у протидії корупції; **58%** НУО займалися представленням та захистом громадських інтересів у сфері протидії корупції.

Близько **72%** опитаних НУО займалися діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції. **92%** НУО готові ініціювати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції в Україні.

В анкетуванні взяли участь 350 неурядових організацій з 24 областей України та АР Крим (в тому числі з Києва та Севастополя). У 4 фокус-групах взяли участь 94 представники неурядових організацій з Львівської, Херсонської, Миколаївської, Харківської, Сумської, Полтавської, Чернігівської, Київської областей та міста Києва.

Портрет респондентів

Географія, дата та форма реєстрації НУО. Найбільшу кількість НУО було опитано в Києві та Київській області – 15%, майже така ж частка опитаних організацій знаходиться в Донецькій області 14%. Загалом, в **Центральному регіоні** в анкетуванні взяли участь **33%** від загальної кількості опитаних організацій, в **Східному** – **26%**, в **Західному** – **25%**, а в **Південному** – **16%**. В обласних центрах знаходяться 65% опитаних НУО.

Значна кількість опитаних НУО (27%) була зареєстрована після 2004 року. Друга за кількістю група складається з організацій, які були зареєстровані в період з 1996 по 1999 роки (23%).

Відповідно до результатів опитування, більшість організацій-респондентів зареєстровані як громадські організації, і тільки **10%** є **благодійними організаціями** або фондами.

Сектори, види діяльності та клієнти НУО. Більше половини респондентів (60%) зазначили сектор **права людини** як один з основних секторів своєї діяльності. Наступними за частотою вибору є сектори громадянська освіта (58% НУО) та розвиток сектору НУО (48% респондентів). Переважна кількість опитаних організацій працює одночасно у декількох секторах.

Найбільш розповсюдженими видами діяльності серед респондентів є **поширення інформації та захист інтересів та лобіювання**, які обрали 81% та 68% респондентів відповідно. Також значна частка організацій, які взяли участь в анкетуванні, практикують тренінги та консультування (67% НУО), а також надають правову допомогу (61% організацій).

Серед груп, що представляють клієнтів НУО, найбільша - це **молодь** (52% респондентів). Наступними за частотою вибору є такі категорії як члени організації (50%), НУО (47%), студенти та все населення (по 37% респондентів кожна).

Наявність власного веб-сайту. Відповідно до отриманих даних, **91% респондентів вказали свою електронну адресу.** Частково такий високий відсоток зумовлений стратегією розповсюдження анкети (опитування проводилося переважно електронною поштою). Адреси власних веб-сайтів вказала значно менша кількість НУО, які взяли участь в анкетуванні – близько 43% організацій.

Висновок. Дані, отримані про дату та форму реєстрації опитаних НУО України, а також про сектор, види діяльності та клієнтів НУО, переважно відповідають даним, які були зібрані про українські НУО у 2006 році в рамках всеукраїнського дослідження „Стан та динаміка розвитку НУО 2002-2006 рр.”, яке проводилось ТЦК. Більшість опитаних організацій є громадськими та зареєстровані після 2004 року. Переважна більшість українських НУО працює з молоддю в секторах права людини та громадянська освіта через поширення інформації та захист інтересів. Отже, можна зробити висновок, що опитані НУО відображають весь сектор українських неурядових організацій, не зважаючи на те, що дане дослідження не можна вважати репрезентативним за формальними ознаками.

Досвід НУО та труднощі у сфері захисту громадських інтересів

Абсолютна більшість організацій (**80%**) **брали участь в кампаніях** по захисту громадських інтересів. Регіональний аналіз свідчить, що у Східному регіоні адвокати кампанії проводить більша частка НУО, ніж в Центрі.

Близько 46% НУО мають досвід проведення адвокати кампаній в сфері **захисту прав громадян**, 27% респондентів - в сфері соціального захисту населення та 21% НУО – в сфері захисту прав підприємців. Майже 17% організацій проводили адвокати кампанії, спрямовані на боротьбу з корупцією.

Серед методів, які застосовували НУО - **зустрічі з представниками влади** (93%), інформаційні кампанії (91%) та публічні зустрічі (83%). НУО також займались лобіюванням (62%), організували виступи (60%) та створювали коаліції (53%).

Майже половина (43%) НУО, які мають досвід проведення адвокати кампаній, вважають їх **переважно успішними**, 15% НУО - повністю успішними, а 22% респондентів - частково успішними, а 0.3% організацій – зовсім неуспішними.

Більшість опитаних НУО вказали, що основними проблемами, які вони мали під час організації адвокати кампаній, є **брак матеріальних ресурсів** (77%) та **відсутність реакції з боку влади** (43% респондентів). Наступними за важливістю є брак досвіду та знань, перешкоджання з боку влади та відсутність підтримки з боку ЗМІ. Найменш актуальною для НУО є проблема відсутності підтримки з боку інших НУО.

Можна зробити висновок, що більшість опитаних НУО мають успішний досвід проведення адвокати кампаній, які стосувались таких сфер як захист прав громадян, соціальний захист населення та захист прав підприємців. Найчастіше представники НУО зустрічались з представниками влади, проводили інформаційні кампанії та публічні зустрічі. Але, треба зауважити, що опитаним організаціям бракує матеріальних ресурсів для здійснення такої діяльності та навичок співпраці з владою щодо захисту громадських інтересів.

Пріоритетні суспільні сфери та проблеми

Серед суспільних проблем в регіональному розрізі найбільшими, на думку НУО, є корупція в різних сферах, непрофесійність та закритість влади, соціальна незахищеність населення.

Найбільш актуальною, на думку НУО, є **проблема захисту прав громадян**. На другому, по важливості, місці знаходиться моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів, а на третьому місці – соціальна незахищеність населення. Найменш актуальною із запропонованого переліку, на думку респондентів, є проблема безробіття.

В регіональному аспекті проблема **безробіття** є більш актуальною для НУО на **Заході**, ніж в інших регіонах. **Екологією** більше переймаються організації **Сходу**, а **соціальною незахищеністю населення** – НУО **Південного** регіону. **Реформування судової системи** є найбільш актуальним для організацій **Центрального** регіону.

На думку респондентів, вищезазначені проблеми можна вирішити, якщо **залучати громадян до процесу прийняття рішень** (78%), покращити законодавство (67%), забезпечити доступ до інформації (64%), усунути адміністративні перешкоди (59%) та забезпечити прозорість планування бюджету та розподілу коштів (55%). Абсолютна більшість представників НУО (88%) зазначили, що їх організація має потребу в додатковому навчанні для вирішення вищезазначених проблем.

Висновок: Як учасники анкетування, так і учасники фокус-груп в регіонах зазначили, що найбільш актуальними проблемами в Україні є: захист прав громадян та моніторинг влади, соціальна незахищеність населення, корупція в органах влади та судовій системі. На думку респондентів дослідження, вищезазначені проблеми вирішуються шляхом залучення громадян до процесу прийняття рішень та покращення законодавства.

Досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, спрямованій на протидію корупції

Близько 72% опитаних НУО **займались** та 92% НУО **готові займатись** діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції. В Центрі таких організацій - 73% та 93%, на Сході – 76% та 92%, на Півдні - 72% та 93%, а на Заході – 67% та 89% респондентів відповідно.

Найчастіше ці організації займались **проведенням просвітницької роботи** (81%), захистом прав громадян (72%), представленням та захистом громадських інтересів (69%) та залученням громадян до участі в процесах прийняття рішень (63%).

Близько 69% респондентів вважають, що в їх регіоні **існують інші НУО**, які на даний момент спроможні здійснювати кампанію захисту громадських інтересів. В Центральному регіоні так вважають 68% опитаних організацій, в Східному – близько 70% НУО, на Півдні таких респондентів 74%, а на Заході – 67%.

На думку 39% НУО, цим **організаціям необхідно пройти навчання** або/та в них недостатньо ресурсів для здійснення діяльності по представленню та захисту громадських інтересів. Найбільше організацій, які потребують навчання або ресурсів в Центрі – 41% респондентів, а найменше на Заході – 31% НУО. Найбільш підготовленими, на думку самих респондентів, є організації Сходу (29%), а найменше підготовленими - НУО Центрального регіону (19%).

57% опитаних НУО зазначили, що в їх регіоні **існують мережі/коаліції НУО**. В Центрі так вважають 53% опитаних, на Сході 64% НУО, в Південному регіоні – 57% респондентів, а в Західному – 56% організацій. Більша частка організацій Східного регіону, порівняно з Південним та Західним, вважають, що коаліції в їх регіоні є дуже активними та успішними.

Майже всі організації, які взяли участь в дослідженні, **зацікавлені у співпраці з Проектом** (94% НУО). В Центральному регіоні 96% респондентів бажають співпрацювати з Проектом, в Східному регіоні - 92% НУО, на Півдні - 93%, а на Заході - 89% бажаючих.

Висновок: Значна кількість НУО займалась діяльністю, що спрямована на попередження корупції, переважно шляхом проведення просвітницької роботи та захисту прав громадян. Більшість організацій готова брати участь в діяльності, спрямованій на протидію корупції, зокрема, шляхом співпраці з Проектом. На думку опитаних НУО, в їх регіонах існують інші організації, які можуть займатись адвокасі, але значній кількості цих організацій потребує необхідно пройти навчання та/або в них недостатньо ресурсів для здійснення адвокасі акцій у протидії корупції. Крім того, в усіх регіонах України існують мережі/коаліції НУО, найчастіше це зазначали респонденти у Східному регіоні.

Потреби НУО в сфері захисту громадських інтересів

Не дивлячись на високий відсоток (56%) респондентів, які вже брали участь в тренінгах та навчанні, представники 95% організацій **хотіли б взяти участь у тренінгу** з навчання технологіям адвокасі. Таких організацій більше у Південному та Східному (98% та 97% відповідно) регіонах, ніж у Центральному та Західному (по 93% респондентів) регіонах.

Респондентів визначили як **необхідні наступні теми тренінгів**: захист інтересів та лобіювання (71%), ефективні стратегії моніторингу влади (67%), громадський правозахист (62%), зв'язки з громадськістю, урядом, ЗМІ та бізнесом (62%), та написання та менеджмент проекту (61%). З усіх тем, на думку учасників опитування, тренінги необхідно проводити на вищому рівні.

Крім запропонованих тем, респонденти також **виявили бажання пройти навчання** в таких сферах: юридичні аспекти правозахисту; відстоювання прав громадян в суді; фандрейзинг; бухгалтерський облік для НУО; регуляторна політика; законодавчий аспект роботи з правоохоронними органами та органами влади; доступ громадян до правосуддя.

Висновок: Абсолютна більшість опитаних НУО потребує додаткового навчання як в сфері адвокасі, так і в окремих сферах діяльності НУО для здійснення більш ефективних заходів у протидії корупції.

I. Методологічні засади проведення дослідження

1.1 Мета та завдання дослідження

Метою дослідження було визначити спроможність НУО України захищати громадські інтереси в сфері протидії корупції та з'ясувати існуючі потреби в навчанні технологіям адвокати; встановити пріоритетні напрямки участі НУО в захисті громадських інтересів, а також визначити НУО, які зацікавлені співпрацювати з проектом з метою захисту громадських інтересів в пріоритетних сферах протидії корупції.

Захист громадських інтересів (адвокати) - вид діяльності, за якої громадяни та громадські організації висловлюють занепокоєння щодо порушення своїх прав, а також вдаються до активних дій для їх захисту.

Джерело: Матеріали проекту „Мережа громадянської дії в Україні”

Основними завданнями дослідження було:

- визначити, який досвід мають НУО у проведенні кампаній адвокати;
- визначити труднощі, з якими стикаються НУО під час проведення адвокати кампаній;
- визначити пріоритетні суспільні сфери та проблеми, на які НУО готові спрямувати адвокати кампанії;
- визначити досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, яка спрямована на протидію корупції;
- з'ясувати потреби НУО, зокрема в навчанні технологіям захисту громадських інтересів;
- визначити коло НУО, які зацікавлені співпрацювати з Проектом.

Об'єктом дослідження є українські неурядові організації, а предметом дослідження – пріоритети НУО для організації адвокати акцій/кампаній та потреби в навчанні в сфері адвокати.

1.2 Опис інструментів дослідження

Відповідно до поставлених завдань, Творчим центром Каунтерпарт у співпраці зі співробітниками Проекту „Гідна Україна” були розроблені: опитувальник (анкета) для оцінки потреб та гайд для проведення фокус-груп з представниками НУО.

З анкетною для оцінки потреб, яка була використана у дослідженні, можна ознайомитись у Додатку 3 до цього звіту. Анкета складається з 39 запитань і містить інструкції щодо її заповнення та інформацію про дослідження. Анкета для оцінки потреб містить 5 основних блоків, перелік та короткий опис яких наведено нижче:

Блок 1. Досвід у сфері захисту громадських інтересів включає інформацію про адвокати кампанії, які були проведені НУО, оцінку успішності цих кампаній та відомості про те, які труднощі мала організація під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів.

Блок 2. Потреби в навчанні технологіям захисту громадських інтересів містить інформацію щодо рівня сформованості вмінь та навичок НУО проводити адвокати кампанії та надає дані про те, з яких тем та на якому рівні представники НУО хотіли б пройти навчання.

Блок 3. Визначення пріоритетних сфер/проблем включає інформацію щодо актуальних проблем суспільного життя, на які НУО могли б спрямувати свою діяльність та розробити адвокати кампанії.

Блок 4. Досвід та готовність брати участь в діяльності, що спрямована на протидію корупції надає інформацію про діяльність НУО спрямовану на протидію корупції та зацікавленість НУО у співпраці з Проектом. Включає відомості про інші організації та об'єднання організацій та їх спроможність здійснювати адвокасі кампанії.

Блок 5. Інформація про організацію містить головні відомості про організацію-респондента, а саме: контактну інформацію, дату та форму реєстрації, кількість працівників, мету діяльності, сектор та види діяльності, а також категорії клієнтів.

Гайд для фокус-груп з представниками НУО, складається з таких блоків: досвід та оцінка кампаній захисту громадських інтересів; визначення тем для навчання адвокасі у протидії корупції; визначення пріоритетних сфер роботи та спроможність НУО здійснювати адвокасі кампанії та визначення основних сфер, вразливих для корупції та важливих для діяльності НУО. З гайдом можна ознайомитись у Додатку 4 до цього звіту.

1.3 Вибірка

Станом на 2006 рік в Україні налічувалося 28,000 зареєстрованих неурядових організацій (відповідно до даних Міністерства юстиції України). За оцінками Творчого центру Каунтерпарт, на даний момент активно діє не більше 4–5 тисяч організацій (багато НУО щороку припиняють активну діяльність без формальних дій для припинення реєстрації як юридичних осіб).

Під час формування списків респондентів використовувались контактні дані організацій, які брали участь в попередніх дослідженнях ТЦК. Решта вибірки формувалась за принципом снігової кулі, тобто, організації могли розповсюджувати анкету серед своїх партнерів, колег та грантістів. Використовувались також списки розсилки інших ресурсних та мозкових центрів, інформаційні портали для НУО та сайти організацій. Крім того, анкети розповсюджувалися під час проведення презентацій Проекту в регіонах. Загалом було опитано 350 НУО з 24 областей України та Автономної Республіки Крим (в тому числі з Києва та Севастополя).

Учасниками 4-х фокус-груп, що були проведені у м.Львів, м.Херсон, м.Харків та м.Київ, стали представники неурядових організацій та коаліцій НУО, які мали досвід у проведенні адвокасі кампаній, зокрема, і в сфері протидії корупції. Міста для проведення фокус-груп відбирались на основі регіонального принципу (Західний регіон, Південний регіон, Східний регіон та Центральний регіон). Крім того, враховувались попередні дані, отримані в результаті опитування, щодо кількості активних НУО в регіоні та їх досвіду у здійсненні адвокасі кампаній.

Всього 94 представників НУО з Львівської, Херсонської, Миколаївської, Харківської, Сумської, Полтавської, Чернігівської та Київської областей та міста Києва взяли участь у фокус-групах¹.

Дане дослідження має свої обмеження. Анкета для оцінки потреб українських неурядових організацій розповсюджувалась, головним чином, шляхом електронної розсилки та на презентаціях Проекту в 15 містах України. Опитування проводилось методом самозаповнення, тобто дані про організацію та її діяльність надавав представник організації (найчастіше керівник або його заступник). Таким чином, дане дослідження не можна вважати репрезентативним.

---

¹ Далі в Звіті згадуються тільки міста, де були проведені фокус-групи

1.4 Організація дослідження

Основні етапи дослідження включали розробку інструментів дослідження: опитувальника (анкети) та гайду, проведення польового етапу (анкетування та фокус-груп), підготовку анкет до введення, введення даних з анкет, розшифровку аудіо записів з фокус-груп, аналіз даних та підготовку звіту.

Розробка інструментів дослідження. Інструментами дослідження є анкета та гайд. ТЦК розробляв інструменти дослідження у співпраці зі співробітниками проекту „Гідна Україна”. Під час розробки інструментів дослідження використовувались анкета та гайд, що були розроблені в рамках Програми «Наши права», яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Далекого Сходу Росії за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку.

Проведення польових робіт. Польовий етап дослідження розпочався 23 січня і завершився 13 березня 2007 року. Анкетування тривало з 23 січня до 2 березня, в результаті було отримано 355 заповнених анкет. Після перевірки якості заповнення, до аналізу допущені 350 анкет. Фокус-групи проводились з 20 лютого по 13 березня. Середня тривалість фокус-групи склала 2 години. Фокус-групи проводились представниками ТЦК за участі представника проекту „Гідна Україна”.

Кодування та редагування анкет складалося з таких етапів: реєстрація отриманих опитувальників, надання їм унікальних кодів (нумерація), перевірка правильності заповнення анкет (дотримання інструкцій для заповнення).

Введення інформації. Дані з опитувальників вводили 3 оператори, які пройшли попереднє навчання та отримали інструкції щодо введення даних. Кожен оператор мав можливість консультиватись у разі потреби з фахівцем з інформаційних технологій. Після введення даних було здійснено *логічний контроль*, який складався з перевірки унікальності номера опитувальника, обов'язкового заповнення ключових ознак, контролю правильності заповнення опитувальника, дотримання переходів, пошуку логічних суперечностей, перевірки значень метричних ознак. За результатами логічного контролю були внесені деякі корективи в масив даних, жодний опитувальник не був вилучений з масиву.

Аналіз даних. Дані, отримані в результаті опитування, були проаналізовані за допомогою програмного пакету Access та програмного забезпечення для статистичної обробки інформації OSA. Під час аналізу кількісних даних використовувався описовий аналіз одновимірних розподілів, частотний аналіз та аналіз двовимірних таблиць. Для аналізу якісних даних, отриманих в результаті опитування та проведення фокус-груп, використовувались методи вивчення переваг та множинного порівняння.

Підготовка звіту. Творчий центр Каунтерпарт здійснював підготовку звіту за результатами дослідження у тісній співпраці зі співробітниками проекту „Гідна Україна”.

Звіт про результати дослідження „НУО та протидія корупції: роль, стан, перспективи” складається з 4 розділів (методологія проведення дослідження, теоретичні засади проведення дослідження, результати дослідження, висновки та рекомендації) та 7 додатків.

Перший розділ звіту „Методологічні засади проведення дослідження”, надає інформацію про мету та завдання дослідження, його об'єкт та предмет, використані методи, вибірку та організацію дослідження. Детально описуються інструменти дослідження.

У *другому розділі* „Теоретичні засади проведення дослідження” розглядається місце неурядових організацій у сфері протидії та запобіганні корупції.

Власне результати дослідження наводяться в *третьому розділі* звіту. Окремі підрозділи присвячені досвіду НУО у сфері захисту громадських інтересів, труднощам, з якими стикаються НУО під час проведення адвокасі кампаній, потребам організацій в навчанні технологіям захисту громадських інтересів, визначенню пріоритетних сфер/проблем та досвіду та готовності НУО брати участь в діяльності, що спрямована на протидію корупції. В розділі наводяться результати анкетування НУО в усіх областях України та АРК, та результати фокус-груп з представниками тих НУО, які мають досвід у проведенні адвокасі кампаній, зокрема, і в сфері протидії корупції.

Четвертий розділ пропонує основні висновки дослідження щодо спроможності НУО захищати громадські інтереси в сфері протидії корупції та потреб в навчанні, пріоритетних напрямків участі НУО в захисті громадських інтересів та рекомендації щодо тематики навчальних програм для НУО та організації грантової програми і технічної допомоги неурядовим організаціям та коаліціям неурядових організацій.

В *додатках* можна знайти приклади успішних адвокасі кампаній, які проводились опитаними НУО; огляд результатів попередніх досліджень третього сектору в Україні; інструменти дослідження (анкету та гайд); розподіл відповідей на запитання анкети для оцінки потреб НУО; інформацію про проект „Гідна Україна” та бібліографію.

II. Теоретичні засади проведення дослідження

Даний розділ присвячений визначенню місця НУО у сфері протидії та запобігання корупції. Крім того, наводяться визначення основних понять, які використовуються в даному Звіті.

2.1 Визначення корупції

Корупція є великою проблемою для багатьох націй світу. Поширення та укорінення корупції в країнах, особливо в тих, які знаходяться на шляху економічних та демократичних перетворень, поступово руйнує закони і право, підриває основи державного управління та негативно впливає на всі сфери життя людей.

Як свідчать окремі енциклопедичні словники, слово «корупція» походить від латинського «*corruptio*», що означає «псування», «розбещення», тобто може розумітися як розбещення окремих посадових осіб державного апарату, як соціальна корозія, що роз'їдає державну владу і суспільство в цілому.

Слід зазначити, що як серед українських вчених-правознавців, так і серед практиків не існує чіткого визначення поняття корупції. Основні підходи до розуміння корупції можна звести до наступного:

- корупція розуміється як *підкуп та продажність державних службовців*;
- корупція розглядається як *зловживання владою або посадовим становищем, здійснене з певних особистих інтересів*;
- корупцію розуміють як *використання посадових повноважень, статусу посади, а також її авторитету* для задоволення особистого інтересу або інтересів третіх осіб;
- корупція розглядається як *елемент (ознака) організованої злочинності*.

Нормативно-правові акти України також не дають єдиного визначення поняття корупції. Так, у Законі України «Про боротьбу з корупцією» наводиться таке формулювання: «під корупцією в цьому Законі розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, направлена на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг».

Інше визначення корупції дається в Концепції боротьби з корупцією на 1998-2005 рр.: «У правовому відношенні корупція – це сукупність різних за характером і ступенем суспільної небезпеки, але єдиних за своєю суттю корупційних дій, інших правопорушень (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних зі здійсненням цих дій».

Аналіз міжнародно-правових документів також свідчить про існування різних підходів розуміння корупції. Так, у Резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», розповсюдженій на VIII Конгресі ООН по запобіганню злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявилися в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності». Інший документ ООН (Довідковий документ про міжнародну боротьбу з корупцією) формулює поняття корупції як «зловживання державною владою для одержання вигоди в особистих цілях».

Корупція - це складне соціальне (а за своєю суттю асоціальне, аморальне і протиправне) явище, що виникає в процесі реалізації владних відносин уповноваженими на це особами, що використовують надану їм владу для задоволення особистих інтересів (інтересів третіх осіб), а також для створення умов здійснення корупційних дій, приховування цих дій та сприяння їм.

2.2 НУО і протидія корупції

Протидія корупції є життєво необхідною для оздоровлення суспільства. Залучення організацій громадянського суспільства до діяльності, спрямованої на подолання корупції, є важливим чинником та можливістю для громади впливати на корупційну ситуацію в країні та протидіяти поширенню корупції усіма доступними методами.

Для неурядових організацій виконання антикорупційних програм є порівняно новим видом діяльності. Історично НУО займалися соціальними питаннями, пов'язаними із наданням громадянам послуг з охорони здоров'я, освіти, житлово-комунального господарства, питаннями соціального розвитку та захисту прав людини, гендерними питаннями, охороною навколишнього середовища тощо. Але НУО є гнучким, енергійним та готовим до змін сектором. Маючи різнобічний досвід, організації громадянського суспільства спроможні ставити та ефективно здійснювати ті завдання, які є нагальними і особливо важливими для громади, зокрема, у антикорупційній сфері:

- Здійснювати моніторинг діяльності та стимулювати підзвітність державної служби/влади та бізнес-сектору перед громадою;
- Зміцнювати спроможність громадянського суспільства відстоювати спільні інтереси громадян через розбудову мережі адвокатів;
- Постійно поширювати об'єктивну інформацію про стан корупції в суспільстві та про позитивні приклади запобігання та подолання корупції за участю НУО;
- Сприяти покращенню рівня життя громадян.

Широке інформування громадян про те, де «живе» корупція, як має працювати державний механізм, які закони країни забезпечують права громадян та взаємодію громадянина і держави, набуває важливого значення для подолання корупції. Протидія корупції вимагає від організацій громадянського суспільства глибоких знань в тій сфері, в якій вони зазвичай працюють, і, зокрема, в тих, які є найбільш вразливими для корупції.

2.3 Інструменти впливу НУО

Існує два основних інструменти, використання яких забезпечує практичний вплив НУО на подолання корупції в країні: моніторинг та адвокати.

Моніторинг у сфері протидії корупції полягає в тому, що корупційні ситуації, як правило, утаємничені та замасковані. Саме тому хтось має через «відкриті двері та вікна» впускати світло, щоб зробити корупційні ситуації та передумови до виникнення ризику корупції відкритими для широкого громадського загалу. Однією із цілей організацій громадянського суспільства при проведенні моніторингу стану корупції як раз і є забезпечення підзвітності уряду та бізнес-сектору перед громадянами. Моніторинг є важливою частиною «громадського

Що можуть робити НУО для подолання корупції?

- Виявляти конкретні випадки корупційних дій
- Задіяти механізми та канали для подання скарг
- Звітувати про порушення, створюючи спеціальні групи спостереження за вирішенням того чи іншого питання
- Виявляти та захищати жертви корупції

Джерело: Еллі Кін. Борьба с коррупцией через образование, Институт конституционной и правовой политики (COLPI), 2001 г.

Моніторинг – термін, який має досить широке трактування та використовується у багатьох контекстах, які описують різні етапи збору, контролю, аналізу інформації, пов'язаної із забезпеченням інтересів громадянського суспільства – політичних, економічних та соціальних прав громадян.

Джерело: "A new Weave" by Just Associates, Washington, DC, USA

спостереження», а НУО на місцях спроможні забезпечити розуміння місцевих проблем та особливостей, а також надати інформацію про місцеві контакти для розгортання діяльності.

Як правило, методологія проведення моніторингу розроблена, систематизована та ефективно використовується організаціями, які спеціалізуються на захисті прав людини.

Моніторинг – це об'єктивний та підтверджений фактами процес. Тому НУО, які долучаються до цього процесу, мають відповідати певним вимогам щодо рівня професіоналізму співробітників та компетентності у певних сферах, навичок та вмінь збирати, представляти та поширювати інформацію.

Моніторинг має бути чесним та керованим, що означає рівне відношення до всіх учасників. НУО, які здійснюють моніторинг певної проблеми, не повинні «виносити вирок» до закінчення моніторингу, але мають бути впевненими в надійності методів, які застосовуються. НУО не повинні відноситися до інформації вибірково - приховувати ту, наприклад, яка свідчить, що корупційного випадку не виявлено.

Об'єктом моніторингу може стати досить широкий перелік інституцій та осіб, зокрема:

- Урядові структури: міністерства, департаменти міністерства, офіційні особи, співробітники установ;
- Приватний сектор: асоціації, приватні компанії, співробітники та представники компаній;
- Фінансові структури: відповідальні особи та співробітники;
- Політичні партії: лідери партій, партійні функціонери та співробітники апарату;
- Парламент: члени парламенту та відповідальні особи – як національного, так і місцевого рівнів;
- Судова система: юристи, адвокати, судді, інші співробітники судів.

Важливо зазначити, що у кожному окремому випадку здійснення моніторингу НУО має визначити специфічні, характерні для цієї групи (об'єкту) спостереження.

Процес моніторингу не є вільним від певних вад, серед яких:

- Брак реальних дій, які здійснюються за результатами моніторингу;
- Брак або невідповідність дій правоохоронних органів;
- Брак прозорості;
- Неготовність до співпраці з боку окремих громадян або урядових інститутів та структур;
- Недосконалість, протиріччя та обмеженість законодавства;
- Брак відповідних механізмів фінансування;
- Брак навченого персоналу;
- Брак технічних знань або обладнання.

Проте навіть «вади» моніторингу можуть стати певним індикатором : наприклад, викриття того факту, що за результатами моніторингу не здійснюються певні дії, є незаперечним свідомством існування корупції як такої.

Моніторинг є інструментом, який допомагає через певні проміжки часу висвітлювати, привертати увагу до системних «збоїв», які призводять до поширення корупційної практики. Така «увага» є передвісником судового розслідування та основою для проведення кампаній адвокатів.

Адвокасі, адвокація, адвокатування, народний лобізм. У всіх наведених чотирьох слів одне значення – захист суспільних інтересів. Слово advocasy походить від грецьких ad – «тут, в даний момент» і «vos» звати, закликати. Термін цей включив в новій пропорції старі добрі

принципи роботи багатьох організацій – відстоювання інтересів конкретної групи осіб і просування актуальних ідей або прав.

У широкому значенні “захист суспільних інтересів” – це система взаємозв'язаних дій або кроків, направлених на довгострокові зміни в суспільстві або способі ухвалення політичних рішень через активізацію громадян. Таким чином, в адвокаті злито два великі блоки: (1) представлення та відстоювання, захист справедливих інтересів яких-небудь людей або груп і (2) ствердження, просування нових суспільних ідей, цінностей, норм.

Для чого громадському сектору адвокаті? Щоб:

- вирішити або полегшити яку-небудь проблему;
- змінити баланс сил;
- зробити реальним вплив на ухвалення рішень;
- отримати великі можливості для громадського сектору;
- підвищити "прозорість" (відкритість і підзвітність) держави;
- залучити "ущемлених" в політичний процес так, щоб ті, що не мають голосу могли заявити про своє бачення проблеми і скористатися своїми правами;
- просувати питання, над якими працює організація, і представити суспільству нагальні проблеми, які вимагають вирішення;
- створити сприятливе інформаційне поле та тиск на владу з боку ЗМІ;
- залучити населення до захисту своїх прав та інтересів;
- вселити в людей віру у свої власні сили;
- розвинути відчуття солідарності у людей, що опинилися в схожій ситуації;
- можливість проявити людяність і діяти в ім'я моральних цінностей (чого людям часто не вистачає в інших сферах життя);
- підняти імідж Вашої організації, як такої, що залучає широке коло прихильників і членів; отримати нові фінансові можливості тощо.

“Три джерела” цінності адвокаті для суспільства:

- дає громадянам право голосу
- робить суспільні проблеми більш значущими
- дозволяє наблизитися до вирішення проблем або дозволяє змінити баланс та розподіл сил.

В Україні існує багато НУО, які мають певний досвід та навички щодо захисту та представлення інтересів громадянського суспільства. Тому, навіть за умови, коли за даними соціологічних опитувань, частина громади відноситься до діяльності НУО з певною недовірою, суспільство в цілому сприймає НУО як «чисті» та чесні організації, спроможні багато чого зробити для поліпшення ситуації з корупцією. Це – важливий соціальний капітал, і НУО мають розпорядитися їм відповідно, точно усвідомлюючи мету та очікувані результати своєї антикорупційної діяльності. Ідеальним результатом захисту суспільних інтересів є внесення реальних змін в життя людей, інституціоналізація демократичних процедур, “мирне впровадження” нових позитивних стереотипів, норм, уявлень.

III. Результати дослідження

Даний розділ представляє результати дослідження, метою якого було визначити спроможність НУО України захищати громадські інтереси в сфері протидії корупції та з'ясувати існуючі потреби в навчанні технологіям адвокатури; встановити пріоритетні напрямки участі НУО в захисті громадських інтересів, а також визначити НУО, які зацікавлені співпрацювати з проектом «Гідна Україна» з метою захисту громадських інтересів в пріоритетних сферах протидії корупції.

Розділ складається з шести частин, які відповідають визначеним у дослідженні завданням. У першій частині наводяться дані, що складають загальний портрет НУО, які взяли участь в опитуванні, а саме: географічний розподіл організацій, дату та форму реєстрації, сектор та види діяльності, основні клієнти, а також наявність електронної пошти та власного веб-сайту. Друга частина описує досвід НУО у сфері захисту громадських інтересів, а третя частина представляє труднощі, з якими стикаються НУО під час проведення адвокатури кампаній. Четверта частина наводить дані про пріоритетні суспільні сфери та проблеми, на які НУО готові спрямувати адвокатури кампанії. В п'ятій частині аналізується досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, яка спрямована на протидію корупції. Шоста частина цього розділу присвячена потребам НУО в сфері адвокатури.

Кожна з частин містить аналіз даних, що були отримані в результаті анкетування, глибинний аналіз за результатами проведення фокус-груп, а також аналіз досліджень, які проводились в попередні роки.

3.1 Портрет респондентів

Всеукраїнське анкетування неурядових організацій було проведене в 24 областях України (включаючи Київ) та в Автономній Республіці Крим (включаючи Севастополь). Загалом було опитано представників 350 НУО (226 організацій – з обласних центрів та 124 НУО – з невеликих міст та населених пунктів). Графік 3.1.1 показує розподіл організацій по областях.

Графік 3.1.1

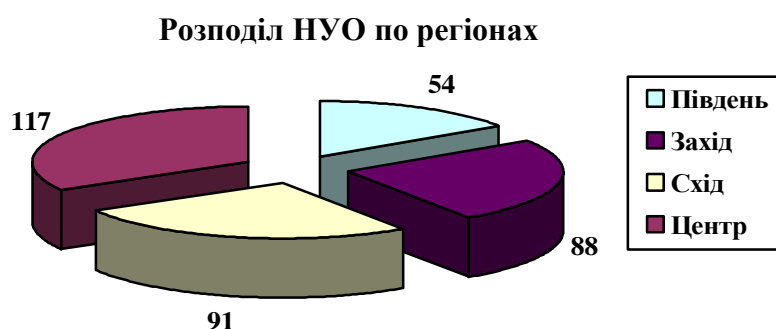

Виходячи з припущення про географічну особливість, яка впливає на розвиток НУО та базується на результатах різних досліджень минулих років, НУО були об'єднані у 4 групи з метою дослідження регіональних тенденцій. Ці групи представляють 4 умовні регіони України: Західний, Центральний, Південний та Східний регіони.

- Західний: Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Чернівецька та Хмельницька області.
- Східний: Харківська, Донецька, Дніпропетровська, Запорізька та Луганська області.
- Центральний: Житомирська, Черкаська, Кіровоградська, Вінницька, Чернігівська, Сумська, Полтавська та Київська області (включаючи Київ).
- Південний: Херсонська, Миколаївська, Одеська області та Автономна Республіка Крим (включаючи Севастополь).

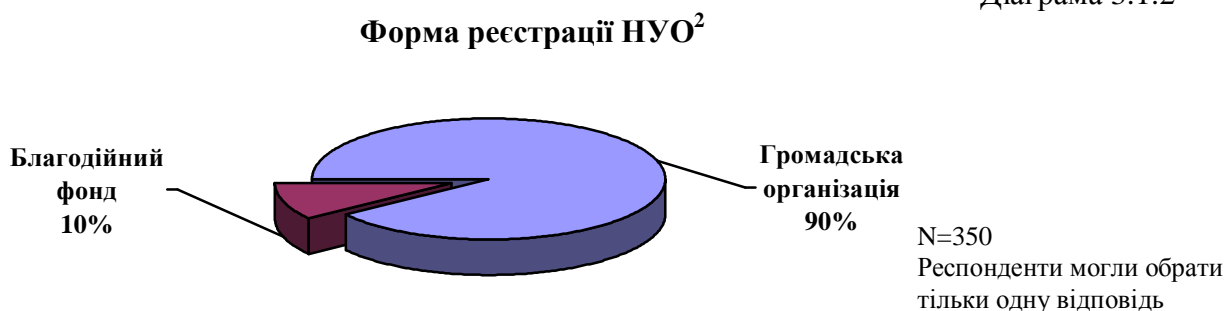
Кількість організацій, про які були зібрані дані по кожному з чотирьох регіонів, відображена на Діаграмі 3.1.1.

Діаграма 3.1.1

Відповідно до чинного законодавства України, неурядові організації можуть бути зареєстровані як громадські або благодійні організації (Закон України “Про об’єднання громадян”, 1992 рік; Закон України “Про благодійність та благодійні організації”, 1997 рік). Діаграма 3.1.2 показує дані щодо форми реєстрації НУО – учасників анкетування.

Діаграма 3.1.2

Згідно з даними опитування, переважна більшість НУО (що становить 90% або 315 організацій) зареєстровані як громадські організації, і 10% (35 організацій) – як благодійні. Отримані дані повністю відповідають всеукраїнській тенденції, що спостерігається протягом останніх 5 років³.

У Діаграмі 3.1.3 наведений розподіл опитаних організацій за датою реєстрації. Таке співвідношення у кількості зареєстрованих у кожен період організацій пов’язане з

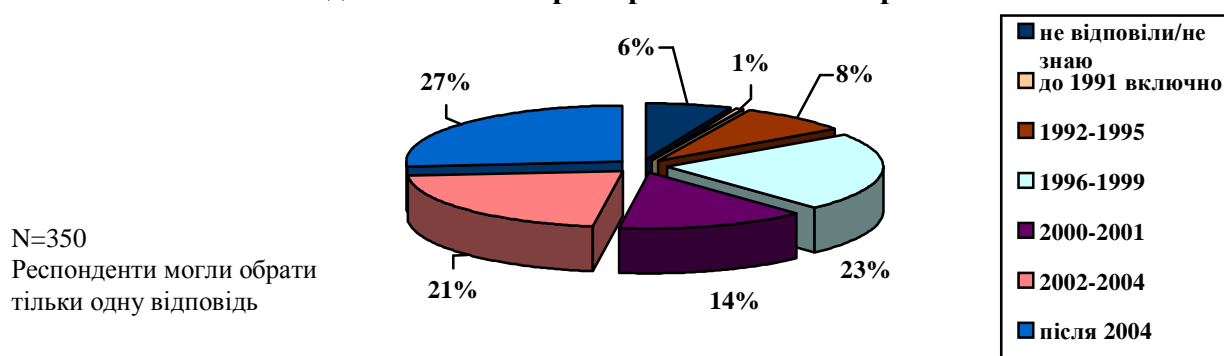
² Питання анкети №5 (Розділ „Інформація про Вашу організацію”)

³ Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки: Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Оксана Кікоть – К.: [БФ „Творчий центр „Каунтерпарт”], 2006. – 160 с. Надалі результати дослідження надаються для інформації, а не для порівняння з даними, отриманими в результаті оцінки потреб.

зовнішніми чинниками, а саме з розвитком законодавства, що регулює діяльність НУО, діяльністю програм міжнародної технічної допомоги в Україні, та відображує загальні тенденції розвитку громадянського суспільства.

Діаграма 3.1.3

Розподіл кількості зареєстрованих НУО по роках⁴

Як показано на Діаграмі 3.1.3, 23% організацій були зареєстровані в період з 1996 по 1999 роки включно; 37% респондентів представляють нові організації, зареєстровані після 1999 року; 8% НУО почали свою діяльність в період з 1992 по 1995 роки, а 1% були зареєстровані до 1991 року. Таким чином, переважну більшість опитаних НУО можна вважати досвідченими, оскільки вони здійснюють свою діяльність протягом 3-х і більше років.

Відповідаючи на питання про напрямки діяльності організацій, респонденти могли обрати декілька секторів з 18 запропонованих. Також у випадку, коли до переліку не включений сектор діяльності даної НУО, респонденти могли обрати відповідь *інше* та вказати, у якому саме секторі працює організація. На Графіку 3.1.2 показана кількість опитаних організацій, які працюють у різних секторах.

Графік 3.1.2

N=350
Респонденти могли обрати декілька відповідей

⁴ Питання анкети №4 (Розділ „Інформація про Вашу організацію”)

⁵ Питання анкети №8 (Розділ „Інформація про Вашу організацію”)

Переважна кількість опитаних організацій працює одночасно у декількох секторах, про що свідчить загальна сума, що майже в п'ять разів перевищує кількість опитаних НУО. Більше половини респондентів (60%) зазначили сектор *права людини* як один з основних секторів своєї діяльності.

Результати дослідження ТЦК свідчать, що майже половина українських НУО зазначила сектор *діти і молодь* як один з трьох основних секторів своєї діяльності (45%). Наступними за вагомістю є сектори *вирішення соціальних питань* (38%) та *права людини* (31%). У секторі *громадянська освіта* працюють 28% опитаних у 2006 році представників НУО.

Наступними за вагомістю є сектори *громадянська освіта* (58%) та *розвиток сектору НУО* (48%). У секторі *вирішення соціальних питань* працюють 47% опитаних представників НУО, а в секторі *політика, законодавство, держава* – 42% респондентів. Сектор *діти та молодь* обрали лише 40% опитаних організацій.

Таким чином, опитані НУО найчастіше зазначали сектори *права людини* та *громадянська освіта* як головні сектори діяльності. Якщо звернутись до тенденцій, які були виявлені протягом останніх 5-ти років в рамках дослідження ТЦК, можна побачити, що основним сектором діяльності українських НУО є сектор *діти та молодь*. Така відмінність пояснюється, зокрема, тематикою даного дослідження.

Важливою характеристикою НУО є види діяльності організації. Респонденти могли обрати зі списку декілька основних видів діяльності або обрати відповідь *інше* та вказати свій варіант відповіді. Графік 3.1.3 наочно ілюструє розподіл відповідей респондентів про види діяльності, якими займається їх організація. Респонденти обирали альтернативи із запропонованого списку, і у переважній більшості випадків зазначили, що їх організації практикують декілька видів діяльності.

Графік 3.1.3

Найбільш поширеними видами діяльності серед респондентів є *поширення інформації* та *захист інтересів та лобіювання*, які обрали 81% та 68% респондентів відповідно. Також значна частка організацій, які взяли участь в анкетуванні, практикують

За даними дослідження ТЦК, найбільш поширеним видом діяльності серед українських НУО є *захист інтересів та лобіювання*, який обрали 42% респондентів у 2006 році, що свідчить те, що багато організацій зрозуміли важливість відстоювання інтересів населення. При цьому відсоток організацій, які займаються *наданням соціальних послуг* залишається стабільним протягом чотирьох останніх років (31% НУО). Тобто відбувається не заміщення одного виду діяльності іншим, а розширення поля діяльності НУО.

⁶ Питання анкети №9 (Розділ „Інформація про Вашу організацію”)

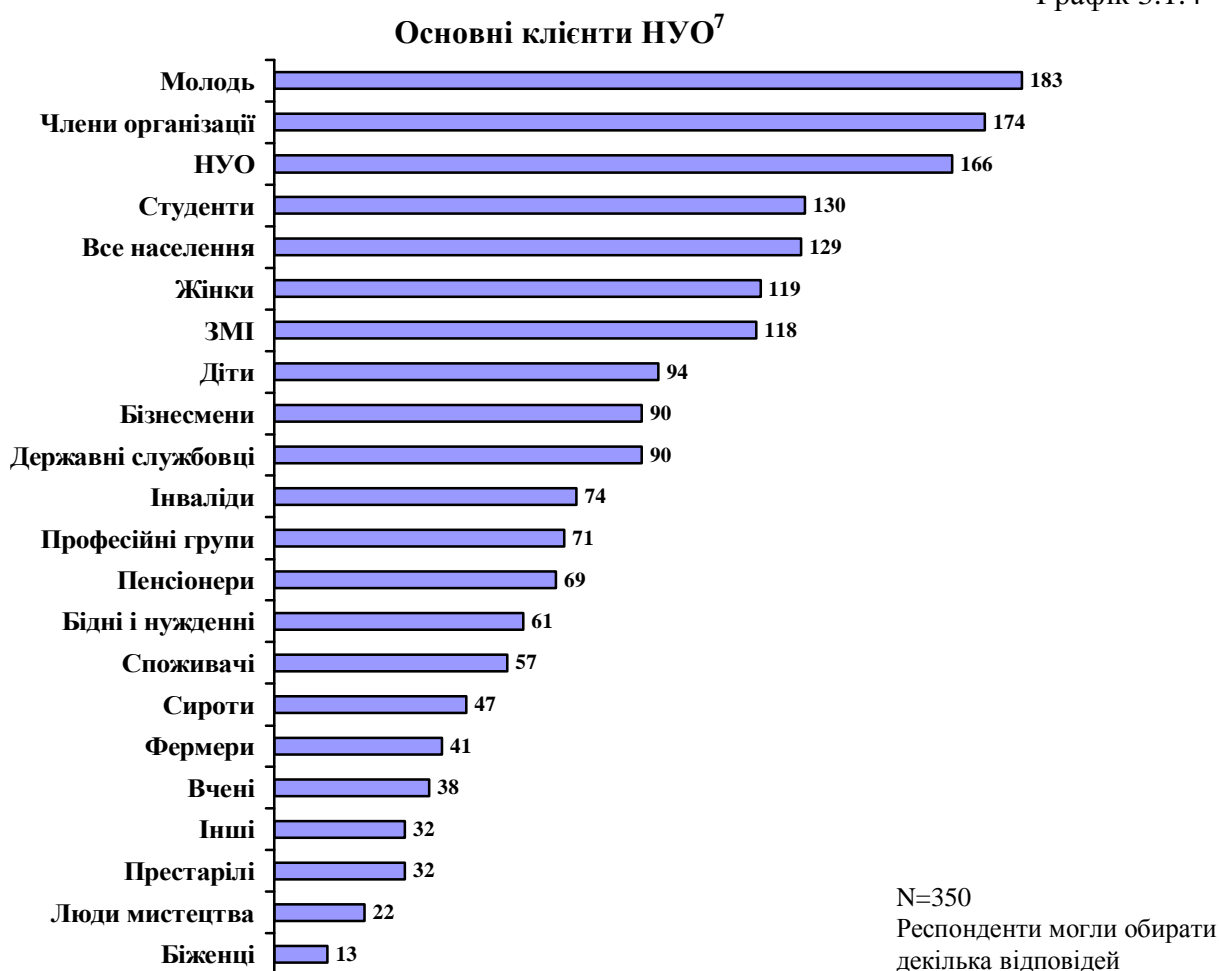
проведення *тренінгів та консультацій* (67% НУО), а також надання *правової допомоги* (61% організацій). Важливо зазначити, що серед опитаних НУО 56% організацій займаються *дослідженнями та аналітикою*, і ще 50% - *освітянською діяльністю*.

Необхідно зазначити, що основні види діяльності опитаних НУО - *поширення інформації та захист інтересів та лобювання*, є притаманними більшості українських неурядових організацій, які брали участь в дослідженні ТЦК протягом останніх п'яти років.

Респонденти визначали клієнтів НУО так само, як і сектори та види діяльності, обираючи кілька альтернатив. Серед груп, що представляють клієнтів НУО, найбільш значною є *молодь* (52% респондентів). Наступними за частотою вибору є такі категорії як *члени організації* (50%), *НУО* (47%), *студенти та все населення* (по 37% респондентів кожна).

На графіку 3.1.4 видно розподіл НУО, які опікуються тією чи іншою групою клієнтів відповідно до результатів анкетування.

Графік 3.1.4

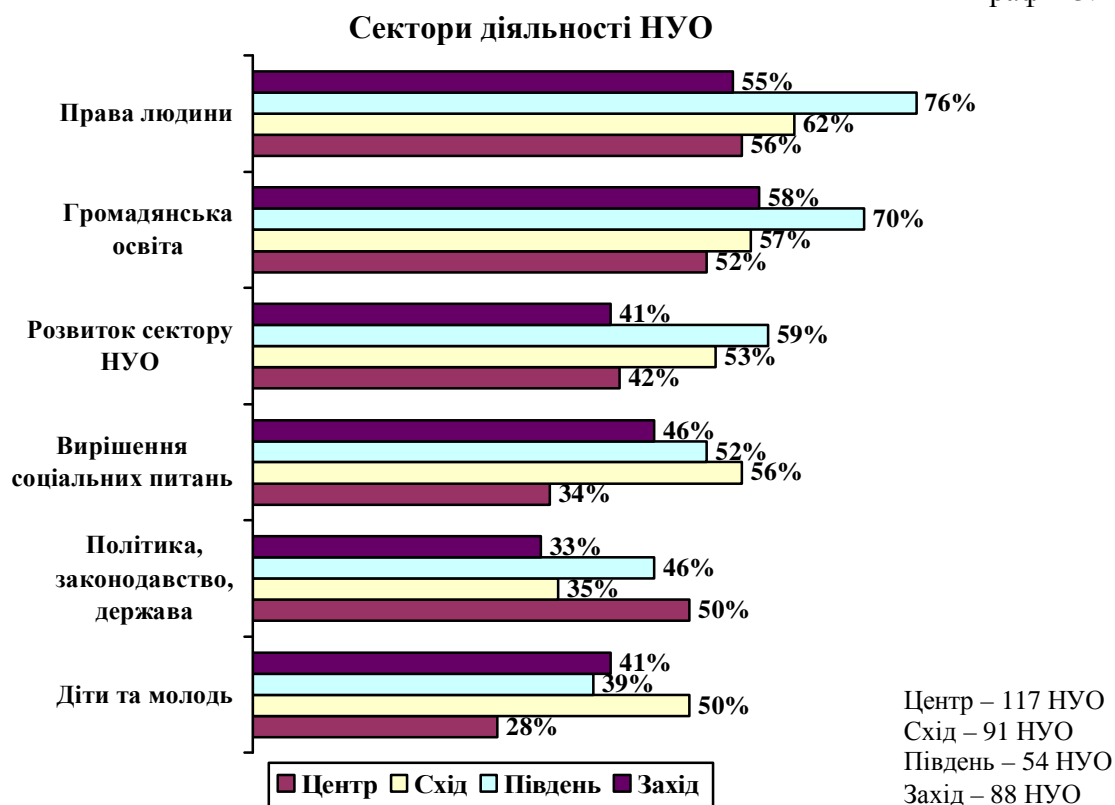
Можна зробити висновок, що отримані дані здебільшого відповідають всеукраїнським тенденціям щодо клієнтів неурядових організацій, які спостерігаються протягом останніх 5 років⁸.

⁷ Питання анкети №10 (Розділ „Інформація про Вашу організацію”)

⁸ Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки: Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Оксана Кікоть – К.: [БФ „Творчий центр „Каунтерпарт”], 2006. – 160 с.

Нижче наводяться результати аналізу регіональних тенденцій щодо секторів діяльності НУО, видів діяльності та клієнтів НУО. На Графіку 3.1.5 подається розподіл основних секторів діяльності опитаних НУО за регіонами.

Графік 3.1.5

Отримані дані свідчать, що в секторі *права людини* працює більша кількість опитаних НУО Південного та Східного регіонів, ніж НУО у Центральному та Західному (різниця значуща на рівні 5%). *Громадянську освіту* частіше обирали НУО Південного регіону, ніж Центрального (різниця значуща на рівні 5%). В секторі *розвиток сектору НУО* більше задіяні організації Південного регіону, ніж респонденти Західного та Центрального регіонів (різниця значуща на рівні 5%). *Вирішенням соціальних питань* займаються переважно організації Сходу (різниця значуща на рівні 1%). Організації Центру переважно задіяні в секторі *політика, законодавство держава*, в той час як на Заході та Сході даний сектор є менш актуальним (різниця значуща на рівні 5%).

Відповідно до результатів регіонального аналізу видів діяльності НУО, *поширенням інформації* займаються переважно організації Півдня та Сходу (різниця значуща на рівні 1%), в той час як *захистом інтересів та їх лобюванням* опитані НУО займаються в рівній мірі в усіх чотирьох регіонах (різниця не значуща на рівні 5%). Різниця відсотків щодо таких видів діяльності як *тренінги та консультування, правова допомога та дослідження та аналітика* є також не значущими на рівні 5%. Лише *освітня діяльність* організації Півдня зазначали частіше, ніж організації Центрального регіону.

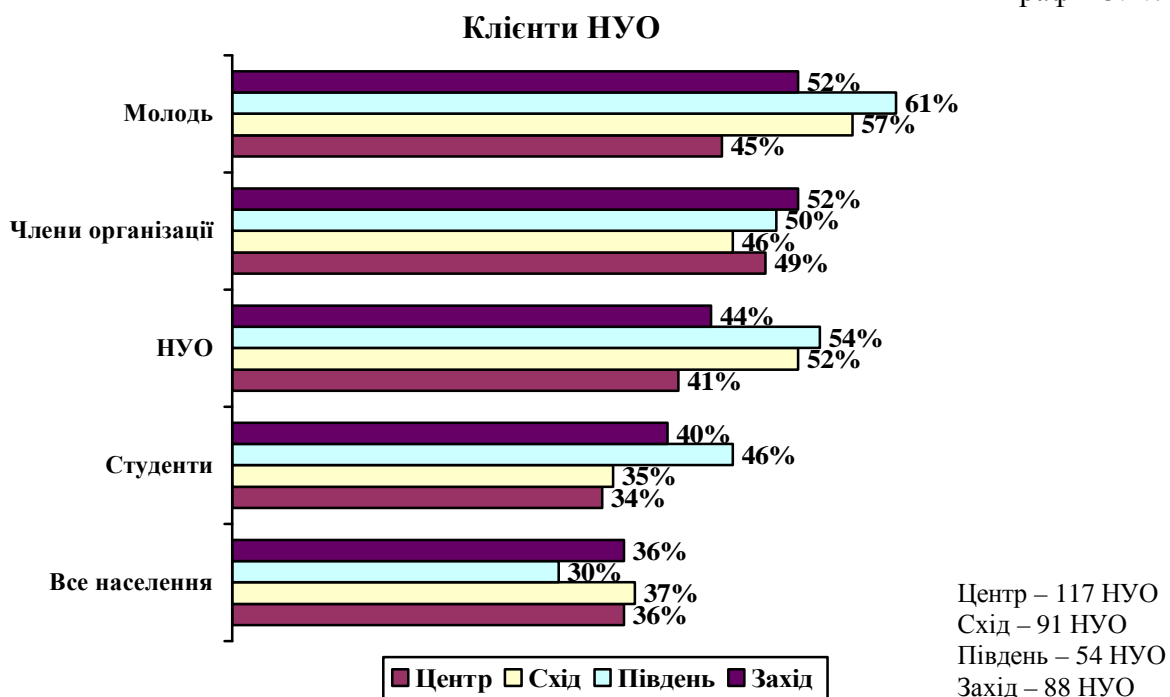
Регіональний розподіл видів діяльності респондентів можна побачити на Графіку 3.1.6.

Графік 3.1.6

Регіональні тенденції щодо основних категорій клієнтів організацій-респондентів відображені на Графіку 3.1.7.

Графік 3.1.7

Як свідчить проведений аналіз, статистично значущих різниць між категоріями клієнтів НУО в регіональному розрізі не виявлено. Всі показані на Графіку 3.1.10 різниці не є статистично значущими на рівні 5%.

Отже, опитані НУО у Центральному регіоні переважно задіяні в секторі *політика, законодавство держава* та найчастіше займаються *захистом та лобіюванням інтересів* своїх членів. На Сході організації в більшості випадків працюють в секторах *права людини та вирішення соціальних питань* шляхом *поширення інформації та захисту інтересів та їх лобіювання*. Основною групою клієнтів НУО в Східному регіоні є *молодь та інші НУО*. Респонденти Півдня, частіше обирали *громадянську освіту та розвиток сектору НУО*, в якості секторів діяльності їх організації. НУО в Південному регіоні займаються *освітянською діяльністю та поширенням інформації* та спрямовують свою роботу на *молодь та інші НУО*. НУО Заходу переважно працюють в секторі *громадянська освіта* та займаються *захистом інтересів та їх лобіюванням*. Основними групами клієнтів цих організацій є *молодь та члени організації*.

Крім того, була проаналізована інформація щодо кількості опитаних організацій, які мають доступ до Інтернету. Відповідно до отриманих даних, 91% респондентів (318 НУО з 350) вказали свою електронну адресу. Частково такий високий відсоток зумовлений стратегією розповсюдження анкети (опитування проводилося переважно електронною поштою). Адреси власних веб-сайтів вказала значно менша кількість опитаних НУО – близько 43% організацій (149 з 350 опитаних). Додатковий аналіз сайтів, які вказали НУО, не проводився.

Аналіз Інтернет-ресурсів, що створюються та підтримуються НУО, який проводився ТЦК, виявив зростання кількості організацій, які використовують у своїй діяльності *всесвітню електронну мережу*. У 2002 році лише 12% НУО вказали адреси своїх веб-сайтів, а станом на 2006 рік таких організацій було 25%.

Проте, у 2002 році із 74 зазначених сайтів лише 47 виявилися працюючими сторінками тих організацій, що їх вказали. Аналогічно у 2004 році з 114 заявлених веб-сайтів, працювало 78, а у 2005 році з 133 працювало 86 веб-сайтів. У 2003 році такого аналізу не проводили. Відповідно до даних, отриманих у 2006 році, 147 НУО з 583 опитаних (25%) вказали адресу свого веб-сайту. Були проаналізовані 106 зі 147 сайтів (72%), а решта через відсутність доступу виключені з розгляду. Але із 106 проаналізованих, сайтами саме тих організацій, що їх зазначили, виявився тільки 81 сайт.

Майже всі організації, які взяли участь в дослідженні, зацікавлені у співпраці з Проектом (94% НУО або 330 з 350 респондентів). В Центральному регіоні 96% респондентів бажають співпрацювати з Проектом, в Східному регіоні - 92% таких організацій, на Півдні їх 93%, а на Заході - 89% бажаючих. Організаціям, які ствердно відповіли на запитання про бажання співпрацювати з Проектом, було запропоновано обрати можливі шляхи співпраці (Графік 3.1.8). Респонденти могли обирати декілька відповідей.

Графік 3.1.8

Регіональних відмінностей у цьому питанні не спостерігається. Всі різниці не є статистично значущими на рівні 5%.

⁹ Питання анкети №18

3.2 Досвід НУО у сфері захисту громадських інтересів

Неурядові організації можуть здійснювати представлення та захист громадських інтересів через кампанії громадської освіти, поширення інформації у ЗМІ, лобіювання інтересів населення, написання проектів законів. Існують й інші методи здійснення впливу чи досягнення бажаного результату. Лобіювання дозволяє удосконалювати і змінювати закони та правові механізми, які, в свою чергу, покращують якість життя людей.

Протягом останніх п'яти років Творчий центр Каунтерпарт проводить щорічне національне дослідження стану та динаміки розвитку українських НУО за фінансової підтримки проекту “Мережа громадянської дії в Україні”, що виконується Інститутом сталих спільнот. Метою дослідження було визначення рівня розвитку НУО України, зокрема визначення рівня спроможності та ефективності НУО у представленні та захисті громадських інтересів.

Для визначення спроможності НУО України представляти та захищати інтереси громадських інтересів, Інститут сталих спільнот у рамках проекту “Мережа громадянської дії в Україні” розробив модель індексу адвокати, який складається з семи компонентів і дозволяє оцінити спроможність НУО збирати інформацію та досліджувати питання, важливі для громад, відстежувати реакцію громад на важливі події і рішення, визначати позицію НУО, залучати матеріальні та фінансові ресурси для проведення кампаній, інформувати громадськість і відстоювати свої позиції, проводити заходи з метою впливу на політичні рішення. Цей індекс дозволяє проаналізувати прогрес розвитку неурядових організацій у підтримці та заохоченні представництва та захисту прав. Спроможність організації оцінюється за 5-бальною шкалою, де 1 означає відсутність або слабку спроможність, а 5 — високу або сильну спроможність. Спроможність НУО представляти та захищати інтереси клієнтів оцінюється від 1 до 5 балів по кожному компоненту, після чого вираховується середнє значення індексу.

Відповідно до дослідження ТЦК, представництво та захист прав належить до найпоширеніших видів діяльності українських НУО¹⁰. У 42% українських неурядових організацій цей вид діяльності є одним із трьох основних, а 88% НУО так чи інакше займаються адвокатуванням. Це свідчить про усвідомлення неурядовими організаціями своєї ролі як представників інтересів клієнтів. Спроможність НУО України представляти та захищати інтереси у 2006 році дорівнювала 3,01 балам, що свідчить про середній рівень спроможності відігравати роль у відстоюванні важливих для громадян питань та чинити вплив на процес прийняття рішень. Порівняння як загального середнього показника індексу адвокати (у 2002 році індекс складав 2,3 бала), так і його складових за окремими компонентами дозволяє встановити суттєве зростання потенціалу українських НУО за останні три роки. Лише два компоненти Індексу – формулювання і подальше відстоювання прийнятої позиції та проведення заходів для впливу на політичні рішення і підтримку інтересу громадськості — не набрали трьох балів, тобто НУО України за цими двома показниками ще не вийшли на середній рівень.

Відповідно до висновків, що були зроблені у дослідженні ТЦК, НУО України збирають інформацію і досліджують важливі для клієнтів питання досить регулярно та проводять повторні заходи для впливу на суспільно-політичну ситуацію і привернення інтересу громадськості. У той же час, слабким місцем українських НУО є формулювання стійкої та життєздатної позиції і систематичне залучення членів НУО та громадськості до перегляду й поновлення своїх позицій відповідно до змін у навколишньому оточенні. НУО досить непогано виконують ті види робіт із представлення інтересів та захисту прав, які є типовими в наданні щоденних послуг НУО (наприклад, проведення зустрічей та семінарів, отримання

---

¹⁰ Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки: Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Оксана Кікоть – К.: [БФ „Творчий центр „Каунтерпарт”], 2006. – 160 с.

зворотного зв'язку від громади, моніторинг зовнішнього оточення), але ще не звикли регулярно проводити складнішу діяльність з представництва та захисту прав (що передбачає, наприклад, роботу з законодавцями, державними службовцями, моніторинг розробки та впровадження законодавчих актів). НУО ініціюють створення коаліцій і асоціацій, однак це не означає, що такі коаліції є найбільш ефективними інструментами у представленні та захисті прав. НУО ще необхідно працювати над узгодженими діями у представництві та захисті прав та здійснювати його на основі планування діяльності, супроводжувати виділенням ресурсів, постійним моніторингом та пристосуванням до змін у навколишньому середовищі.

Відповідно до даних, отриманих в результаті анкетування 350 НУО, абсолютна більшість організацій (80% або 279 респондентів) брали участь в кампаніях по захисту громадських інтересів. В Центрі таких організацій 72% (або 84 респонденти), на Сході – 84% (або 76 НУО), в Південному регіоні кампанії проводили 85% опитаних або 46 НУО і на Заході – 80% (або 70 організацій). Аналіз регіональних відмінностей свідчить, що у Східному регіоні адвокати кампанії проводять більша частка НУО, ніж у Центрі.

Серед основних сфер, на які були спрямовані проведені опитаними організаціями кампанії, респонденти визначили такі:

Графік 3.2.1

Деякі організації проводили по кілька кампаній в різних сферах. Тому сумарний відсоток всіх альтернатив у Графіку 3.2.1 перевищує 100%. Адвокати кампанії, які були спрямовані на боротьбу з корупцією (17% НУО), в більшості випадків стосувались таких сфер як протидія корупції в органах влади, у системі вищої освіти та судовій системі.

Відповідно до отриманих у результаті проведення фокус-груп даних, більший досвід у проведенні кампаній захисту громадських інтересів мають учасники фокус-групи у Львові, порівняно з учасниками обговорень в містах Херсон та Харків. Учасники фокус-групи у м. Львів, які представляли НУО міста та області, досягли певних результатів у таких сферах як збереження історико-архітектурної спадщини, захист прав колишніх військовослужбовців, ВІЛ-інфікованих та дітей-інвалідів. Громадські організації з міста Дрогобича мають значний досвід у представленні інтересів територіальних громад та залучення громадян до захисту своїх прав – були створені будинкові комітети та ресурсний центр територіальних громад.

¹¹ Питання анкети №1

Крім того, НУО Львова досягли успіху в забезпеченні гендерної рівності на ринку праці та захисту прав громадян, що були неправомірно затримані правоохоронними органами.

Учасники фокус-групи у м. Херсон, які представляли НУО Херсонської та Миколаївської областей, мають успішний досвід захисту прав студентів та боротьби з незаконним розподілом земельних ділянок, які знаходяться в комунальній власності. Крім того, значних результатів досягли громадські організації Херсону щодо захисту прав підприємців.

Тільки 6% опитаних організацій у Хабаровському та Приморському краях Росії ніколи не мали досвіду участі в кампаніях по захисту громадських інтересів. Інші організації брали участь в адвокатській кампаніях у таких напрямках: вирішення екологічних проблем (26%), захист інтересів соціально незахищених верств населення (22%), захист інтересів малого та середнього бізнесу (6%), розвиток місцевого самоуправління (6%), вирішення проблем ЖКГ (6%), попередження торгівлі людьми (5%), вирішення проблем охорони здоров'я (5%).

Джерело: Звіт „Участь громадськості та захист громадських інтересів в регіонах” в рамках програми „Наші права”, яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Росії, 2006 рік.

В м. Харкові учасниками фокус-групи були також представники НУО Полтавської та Сумської областей. Близько половини респондентів не брали участі в адвокатській кампаніях та не мали відповідного досвіду. Найбільш активними учасниками були представники Харківських НУО, які, переважно, ініціювали кампанії щодо забезпечення прозорості механізму розподілу земельних ділянок, протидіяли знищенню малих архітектурних форм (захист малого та середнього бізнесу здійснює „Спілка підприємців”, яка ініціювала 24 судові процеси) та висвітлювали права виборців по телебаченню. Крім того, присутні на фокус-групі організації мали досвід у проведенні кампаній захисту громадських інтересів в сфері ЖКГ, повноважень органів місцевого самоврядування, захисту прав дітей-сиріт, інвалідів та самотніх матерів, а також протидії корупції в школах та в місцевій владі.

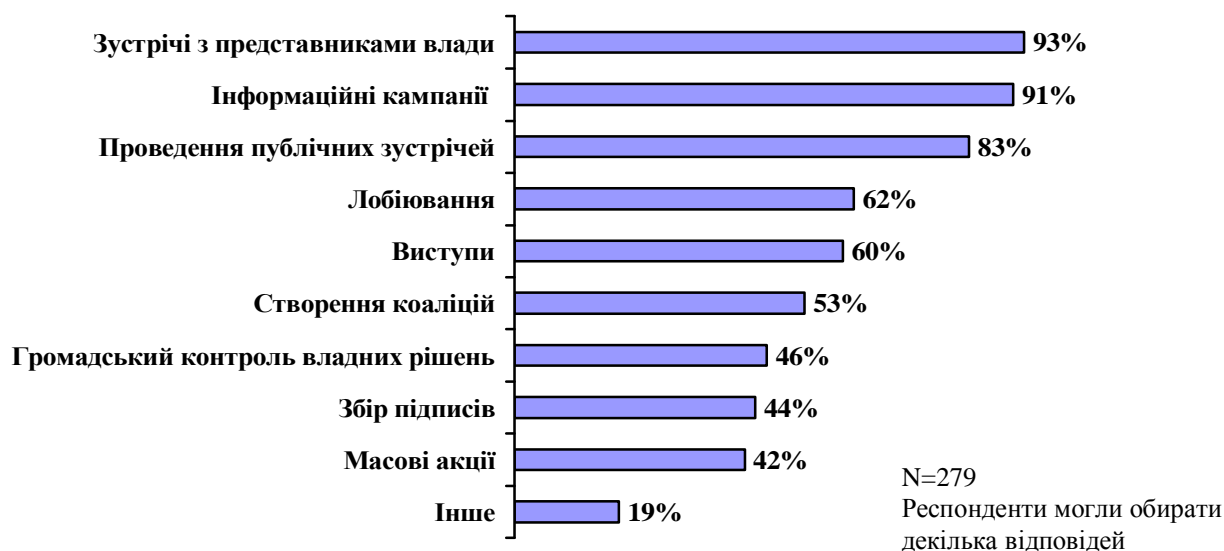
На фокус-групу в Київ приїхали представники неурядових організацій Чернігівської та Київської областей та по одній організації з Полтави, Вінниці та Закарпаття. Активно ділились своїм досвідом організації з Києва, які мають значний досвід у представленні та захисті прав підприємців та власників житла („Спілка власників житла” шляхом ініціювання судових процесів повернула громадянам їх нерухому власність на суму 24 мільйони грн.). Крім того, учасники обговорення мали досвід у захисті прав молоді та жінок, моніторингу діяльності влади та виявлення фактів корупції серед чиновників з подальшим їх висвітленням у ЗМІ.

Учасники презентацій Проекту «Гідна Україна» в регіонах також мали можливість розповісти про свій досвід організації кампаній захисту громадських інтересів. Наприклад, коаліція громадських організацій „За прозоре суспільство” в Луганській області успішно вирішує проблеми в комунальній сфері міста та удосконалює тарифну політику місцевої влади. Донецька неурядова організація „Громадський контроль” має досвід підготовки низки громадських слухань та проведення дослідження на тему „Громада та міліція”, а представники громадської організації „Пора” повідомили про свій значний досвід протидії корупції в системі вищої освіти. В Чернівцях є значний досвід удосконалення регуляторної політики на місцевому рівні, а Хмельницька НУО „Поділля Перший” досягла значних результатів у вирішенні земельних питань.

Учасники анкетування також мали можливість вказати, які методи захисту громадських інтересів вони використовували в роботі своєї організації. Розподіл відповідей респондентів показаний на Графіку 3.2.2. Представники НУО могли зазначити декілька відповідей.

Методи захисту громадських інтересів, які використовували НУО¹²

Серед „іншого” представники НУО найчастіше зазначали проведення досліджень, вивчення громадської думки та ознайомлення громадськості з їх результатами; проведення громадських та журналістських розслідувань та ознайомлення населення з їх результатами; навчання (семінари, тренінги тощо) з питань правозахисту та адвокатури; моніторинг влади; представлення та захист інтересів громадян в суді; співпраця з органами влади та силовими структурами; участь громадян у розробці засад регуляторної політики на місцевому рівні.

Регіональний аналіз даного питання показав, що такий метод як *виступи* частіше використовують НУО Центрального регіону (73%), ніж НУО Східного (58%) та Західного регіонів (40%)¹³. На Сході громадські організації частіше *створювали коаліції* (61%), ніж на Заході (44%)¹⁴. Крім того, організації Центру більше вдавались до *громадського контролю владних рішень* (57%), ніж НУО Західного регіону (36%), а *масові акції* проводились частіше організаціями у Східному регіоні (49%), ніж неурядовими організаціями у Західному (26%)¹⁵. Щодо інших альтернатив, статистично значущих різниць між регіонами не було виявлено.

Під час проведення фокус-груп, представники НУО висловлювали свої думки з приводу того, які методи є найбільш ефективними під час проведення кампаній адвокатури з протидії корупції. Серед методів, які називались у м. Львів, були такі: просвітництво, інформаційні кампанії, громадські консультації та громадські слухання, моніторинг діяльності влади та висвітлення інформації у ЗМІ, акції прямої дії, проведення експертиз та внесення змін до законодавства (особливо, до регуляторних актів місцевого значення), лобіювання

Частіше за все, для захисту громадських інтересів, організації у Хабаровському та Приморському краях Росії проводили зустрічі з представниками влади (82%), громадськості (77%), публікували статті та розповсюджували листівки (65%), організовували виступи (54%) та збирали підписи (43%), проводили масові акції (35%), здійснювали громадський контроль (34%) та лобіювали інтереси своїх бенефіціаріїв (28%).

Джерело: Звіт „Участь громадськості та захист громадських інтересів в регіонах” в рамках програми „Наші права”, яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Росії, 2006 рік.

¹² Питання анкети №2

¹³ Різниця значуща на рівні 1%

¹⁴ Різниця значуща на рівні 5%

¹⁵ Різниця значуща на рівні 1%

громадських інтересів та проведення публічних заходів, створення дорадчих рад та залучення громадян до аналізу проблем.

Учасники фокус-групи в м. Херсон, привернули увагу до представництва та налагодження системної співпраці з органами влади, проведення акцій громадської непокори, участі громадськості в комісіях з контролю та моніторингу, звернення в суди, створення широких коаліцій та проведення соціологічних досліджень. Крім того, представники НУО підкреслили важливість залучення громадськості до адвокасі кампаній. На їх думку, це потрібно робити шляхом інформування населення, збору підписів, демонстрації позитивного досвіду, створення громадських приймалень та „гарячих ліній”, чіткого визначення цільової аудиторії та використання PR технологій.

Представники НУО в м. Харкові вважають, що успіх в проведенні кампаній захисту громадських інтересів можуть забезпечити взаємодія з владою, поширення інформації, звернення в правоохоронні органи, проведення занять/семінарів/тренінгів з різними групами населення, організація маніфестацій та звернень до населення, розробка та розповсюдження відеоматеріалів, використання Інтернет-форумів для залучення громадськості, створення коаліцій та проведення досліджень з метою визначення „точки відліку” для подальшого моніторингу.

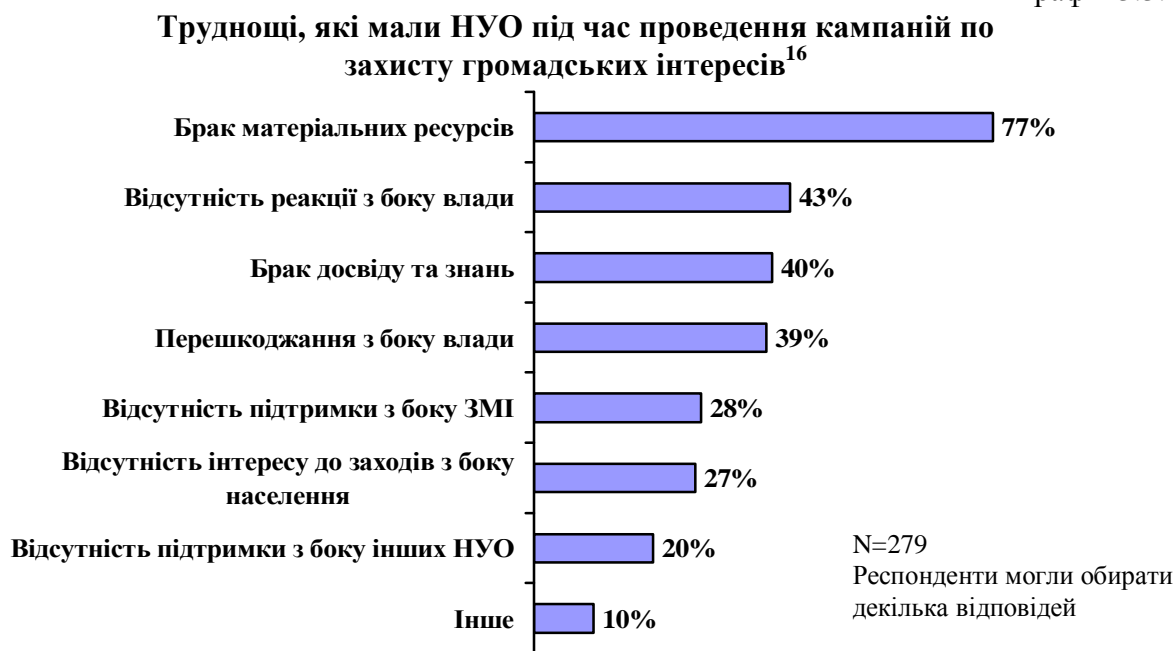
В Києві серед ефективних методів захисту громадських інтересів, зокрема в сфері протидії корупції, називали: звернення до депутатів, проведення просвітницької роботи, залучення громадян, зокрема до моніторингу влади, висвітлення інформації в ЗМІ, розвиток діалогу між владою, бізнесом та громадою, налагодження співпраці з владою та вивчення міжнародного досвіду.

3.3 Труднощі, з якими стикаються НУО під час проведення адвокасі кампаній

Дана частина містить дані про труднощі та проблеми, які доводиться долати неурядовим організаціям під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів. Крім того, наводяться думки респондентів про успішність адвокасі кампаній та критерії її вимірювання.

Учасникам дослідження було запропоновано відповісти на питання, які труднощі мала їх організація під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів. Респонденти могли позначати всі відповіді у списку, які вважали за потрібне, або запропонувати власну відповідь, якщо жодна з альтернатив не відповідала їх досвіду. Результати опитування представлені в Графіку 3.3.1.

Графік 3.3.1

Такий фактор як *брак матеріальних ресурсів* є домінуючим серед труднощів, які мали респонденти під час організації адвокасі кампаній (77% опитаних НУО). Подібна тенденція спостерігається в усіх чотирьох регіонах (84% НУО на Заході, 76% на Півдні, 80% на Сході та 76% в Центрі). *Відсутність реакції з боку влади* більше відчувають НУО в Центральному регіоні (50% респондентів), ніж НУО в Східному регіоні (34% респондентів). Крім того, *перешкоджання з боку влади* значно частіше відбувається в Центрі (45% НУО), ніж на Заході (28% НУО)¹⁷. На *відсутність підтримки з боку інших НУО* частіше вказували респонденти Східного регіону (28%), порівняно з респондентами Центру (13%)¹⁸. *Досвіду та знань* не вистачає більшості НУО в Східному (46%), Південному (44%) та Західному (49%) регіонах, лише в Центральному регіоні цей фактор не є значним (25% респондентів)¹⁹. Під час аналізу інших статистично значущих різниць між регіонами не було виявлено.

Згідно з даними міжнародної організації Transparency International, у 2005 році серед секторів та сфер, найбільш уражених корупцією, НУО отримали 2,8 балів з 5 можливих, а в 2006 році – 3 бали. Найбільш ураженими корупцією за даними цього дослідження у 2006 році були митна сфера, міліція та правова система (по 4,1 бали кожна).

¹⁶ Питання анкети №3

¹⁷ Різниця значуща на рівні 5%

¹⁸ Різниця значуща на рівні 5%

¹⁹ Різниця значуща на рівні 1%

Серед *іншого* представники НУО найчастіше зазначали пасивність громадян; недостатній професіоналізм та відсутність експертизи з боку громадських організацій; відсутність підтримки та деколи протидію з боку влади; „кришування” корупційних дій з боку силових структур; протиріччя у законодавчій базі та політична нестабільність.

Обговорення труднощів, з якими зустрілися НУО під час проведення адвокасі кампаній, відбувалось і на фокус-групах. Представники НУО Львова та області серед основних проблем називали правове невігластво громадян, пасивність населення, розчарування громадськості, зневіру в своїх силах та байдужість до чужих проблем, і, як наслідок, небажання підтримувати громадські організації, рухи та їх ініціативи.

В Херсоні НУО говорили про відсутність фінансування організацій, протидію та байдужість влади, недовіру населення як до організацій, які тільки починають свою діяльність, так і до більш досвідчених НУО, відсутність професійних консультантів та, як наслідок, брак необхідних знань та інформації.

Організації, які були присутні на фокус-групі в м. Харків, звертали увагу на пасивність суспільства, недостатню мотивованість населення, яке не бажає брати участь у кампаніях захисту громадських інтересів. Труднощі також були викликані відсутністю контакту з владою, протидією влади та недостатнім фінансуванням організацій. Окремо слід сказати про недостатнє планування адвокасі кампаній та їх короткотривалість, що не дозволяє НУО досягнути бажаних результатів.

Учасники фокус-групи в Києві наголошували на небажанні влади співпрацювати та делегувати деякі свої функції громадським організаціям; невмінні та часто небажанні організацій залучати громадян до своєї діяльності; відсутності системного підходу до вирішення проблем; „розрізненість” зусиль НУО;

відсутності широкого доступу до „успішних історій” або позитивного досвіду громадських організацій; нерозумінні більшості НУО витоків проблеми і намагання боротись з наслідками (відсутність просвіти), а також відсутності спільних етичних та професійних принципів роботи для всіх НУО. Багато хто з респондентів зазначав, що існує проблема з ресурсами, в основному фінансовими та матеріальними. На думку представників НУО це відбувається через невміння організацій залучати ресурси, а також через політику донорів, які часто підтримують одні і ті ж організації, а інші ефективно діючі НУО залишаються поза їх увагою та підтримкою.

Протягом п'яти останніх років спостережень ТЦК, потреба у фінансовій допомозі залишається найбільш актуальною для українських НУО (77% у 2006 році). Більшість НУО (61%) мали річний бюджет за 2005 рік менше \$10 000. Так, допомога бізнес-сектору складає в середньому 19% від загальної суми бюджету в тих НУО, які вказали цю альтернативу під час опитування (52% від загального числа респондентів). Частка внеску міжнародних донорів до бюджету українських НУО є порівняно більшою і становить в середньому 38% в бюджеті тих організацій, що користуються послугами міжнародних донорів (55% НУО України). Аналогічно, державні виплати становлять 10% річного бюджету у 27% опитаних організацій. Лише незначна частина НУО (23%) отримує фінансування виключно з одного джерела: 2% організацій – з бізнес-середовища, 9% – від міжнародних донорів, 1% – від, 3% - з членських внесків, 1% - від громадян та місцевих організацій. Тільки 41% опитаних у 2006 році організацій мають план залучення фінансування.

Більше половини (78%) опитаних організацій у Хабаровському та Приморському краях Росії серед найбільших труднощів під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів вказали на те, що їм не вистачає ресурсів. Крім того, влада не приймає діяльність організацій (38% всіх респондентів), а також відсутні інтерес та підтримка з боку населення та ЗМІ. На останньому місці – відсутність підтримки з боку інших НУО.

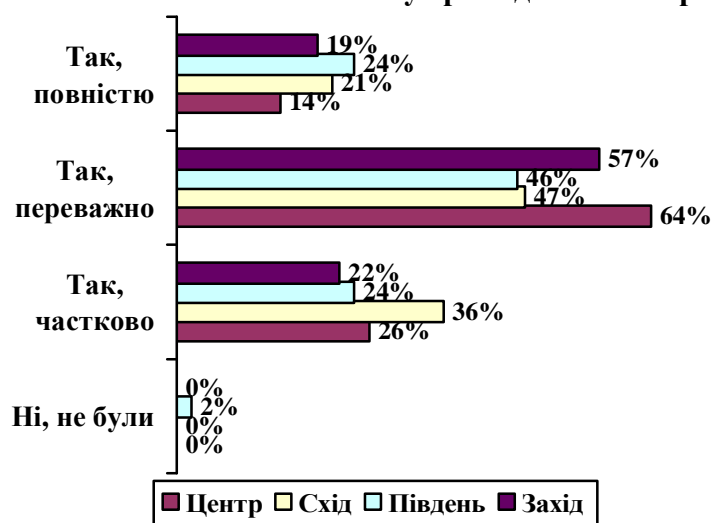
Джерело: Звіт „Участь громадськості та захист громадських інтересів в регіонах” в рамках програми „Наші права”, яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Росії, 2006 рік.

Важливо було дослідити, наскільки успішними були кампанії по захисту громадських інтересів, які проводили НУО. Під час відповіді на запитання респонденти могли обрати лише одну відповідь. Як свідчать отримані в результаті опитування дані, 43% НУО, які мають досвід проведення адвокатських кампаній, вважають їх *переважно успішними*. Близько 15% респондентів вважають проведені кампанії *повністю успішними*, а 22% респондентів - *частково успішними*. Тільки 0.3% опитаних представників НУО повідомили, що їх адвокатські кампанії *не були успішними*.

Регіональний розподіл успішних адвокатських кампаній представлений на Графіку 3.3.2

Графік 3.3.2

Успішність кампаній по захисту громадських інтересів²⁰

Під час фокус-груп респонденти спробували визначити критерії, за допомогою яких вимірюється успішність адвокатських кампаній. Серед основних критеріїв назвали досягнення мети кампанії, вирішення проблеми, на яку вона була спрямована; розробка та впровадження певного механізму, який в подальшому може використовуватись іншими; усталеність досягнутих показників в майбутньому; збільшення кількості людей, які долучились до вирішення проблеми; зміна сприйняття певної проблеми, зміна свідомості; підвищення обізнаності громадян з певної проблеми; досягнення щонайменше третини цілей адвокатських кампаній; поширення досвіду.

На фокус-групах учасники підкресливали, що залучення громадян є одним з основних критеріїв успішної кампанії. Значна кількість НУО під час проведення кампаній адвокатських намагались залучити до цієї діяльності широку громадськість. Однак, для багатьох неурядових організацій це залишається проблемою. Близько 27% НУО, які взяли участь в опитуванні та

Як свідчать дані дослідження ТЦК, близько половини (47%) представників НУО щодня зустрічаються з людьми, на яких спрямована їх діяльність. 27% українських неурядових організацій вказали, що громадськість знає про існування НУО, 49% – що громадськість обізнана з їх діяльністю. Ще 16% респондентів відповіли, що громадськість підтримує НУО своєю участю у їх діяльності.

Переважає більшість респондентів (91%) у 2006 році відзначала необхідність ознайомлення громадськості з програмною діяльністю НУО. Кількість організацій, що висловлювались на користь відкритості організацій у сфері фінансової діяльності протягом останніх 5 років утримується на рівні 64%.

²⁰ Питання анкети №4

учасники фокус-груп в усіх регіонах говорили про відсутність інтересу до кампаній захисту громадських інтересів з боку населення та про байдужість й пасивність громадськості.

Під час проведення фокус-груп представникам неурядових організацій було запропоновано поділитись успішним досвідом залучення громадськості до адвокації кампаній. Серед основних шляхів залучення населення респонденти виділили звернення до громадян через ЗМІ, залучення журналістів та створення якісних журналістських репортажів; активне використання Інтернет-ресурсів, безпосереднє звернення до громадян під час збору підписів; широке розповсюдження друкованих матеріалів; проведення тренінгів та інших заходів для громади; організація громадських слухань та масових акцій. Крім того, представники НУО підкресливали важливість проведення досліджень потреб та актуальних проблем громади, з тим, щоб ініціатива тих чи інших кампаній надходила „знизу”. За таких умов підтримка населення буде забезпечена.

3.4 Пріоритетні суспільні сфери та проблеми, на які НУО готові спрямувати адвокати кампанії

Дана частина присвячена визначенню актуальних, на думку респондентів, суспільних сфер/проблем, для вирішення яких НУО могли б і хотіли б розробити та провести кампанії по захисту громадських інтересів.

На питання, які суспільні проблеми є найбільш актуальними в їх місцевості, 28% НУО зазначили корупцію у різних сферах. З них 8% респондентів вказали корумпованість виконавчої влади, 4% - корупцію в судовій системі; інші повідомляли про корумпованість медицини, корупцію при прийнятті на роботу, в житлово-комунальній сфері та в сфері регуляторних процедур.

Організації, які взяли участь в опитуванні, могли перерахувати всі проблеми громадського життя, які, на їх думку, є найбільш актуальними на територіях, де вони проживають. Питання було відкритим, тобто кожен респондент міг запропонувати свій варіант найбільш актуальної проблеми або проблем у його/її селі/селищі/місті. Графік 3.4.1 як, на думку респондентів, розподіляються суспільні проблеми за ступенем актуальності.

Графік 3.4.1

Думка респондентів про актуальні суспільні проблеми на територіях, де вони проживають²¹

Інші проблеми є актуальними для менш ніж 4% респондентів. Важливо зазначити, що другою за гостротою та поширеністю виявилась проблема *непрофесійності та закритості влади*, про яку повідомила майже 5 частина з 350 опитаних НУО (77 респондентів).

Крім того, респонденти мали можливість оцінити за важливістю, для вирішення яких проблем громадського життя їх організація готова розробити та провести кампанії по захисту громадських інтересів. Респонденти оцінювали проблеми з запропонованого списку і

²¹ Питання анкети №9

ставили 1 бал найважливішій, на їх думку, суспільній проблемі, а 10 балів – найменш важливій проблемі. Середній бал за альтернативами виглядає таким чином:

Графік 3.4.2

Отже, найбільш важливою, на думку НУО, є проблема *захисту прав громадян*, яка набрала 2,41 бал. На другому місці знаходиться *моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів* з 2,97 балами, на третьому – *соціальна незахищеність населення* (3,1 бал). Найменш важливою із запропонованого переліку, на думку респондентів, є проблема *безробіття*, яка набрала 4,29 бали.

Регіональний аналіз пріоритетних суспільних проблем свідчить, що *захист прав громадян* є найбільш актуальною суспільною проблемою на Заході (2,1 бала), в інших регіонах ця проблема є також більш важливою, ніж інші (Південь – 2,24 бала, Схід – 2,47 та Центр – 2,66 балів). *Безробіття* є більш актуальним для НУО на Заході (3,8), ніж в інших регіонах (Південь – 4,33 бала, Схід – 3,85 та Центр – 4,99 балів). *Екологією* більше переймаються організації Сходу (3,58), а соціальною незахищеністю населення – НУО Південного регіону (2,74). *Надання адміністративних послуг населенню, моніторинг виконавчої влади, стандарти та доступність послуг з охорони здоров'я та корупція у системі вищої освіти* також є більш пріоритетними на Заході, ніж в інших регіонах. *Реформування судової системи* - найбільш актуальне для організацій Центрального регіону.

4 грудня 2006 р. між Україною та США було укладено угоду про втілення Порогової програми американської державної корпорації "Виклики тисячоліття" (Millennium Challenge Corporation – МСС), яка спрямована на зменшення обсягів корупції. Загальна вартість цієї програми складає майже 45 млн. доларів США.

Пріоритети Порогової програми для України:

- Зміцнення спроможності громадянського суспільства здійснювати моніторинг виявлення корупції
- Реформа судової системи
- Контроль в органах влади та впровадження етичних та адміністративних стандартів
- Розробка та впровадження регуляторних процедур
- Боротьба з корупцією в системі вищої освіти

Джерело: Корпорація „Виклики тисячоліття”, Порогова програма, 2006 р.

Учасники фокус-групи у Львові визначили декілька основних проблемних сфер міста та області, до вирішення яких мають залучатись громадські організації. Серед них: доступ

²² Питання анкети №10

громади до інформації про владні рішення, які безпосередньо впливають на життя громадян; реформування ЖКГ; реформування дозвільної системи (як з точки зору юридичних, так і фізичних осіб); протидія корупції у вищій освіті та правоохоронних органах, охорона здоров'я та моніторинг діяльності влади.

Пріоритетні проблеми, які визначили респонденти на фокус-групах в Харкові та Херсоні виявились дуже схожими, а саме: незаконне будівництво, порушення прав малого та середнього бізнесу, незаконне захоплення „прибудинкових” територій, прийняття рішень органами місцевого самоврядування і доступ громади до механізму прийняття рішень, управління спільною власністю та ЖКГ.

В Києві учасники обговорення виділили дві найважливіші проблеми – реформування судової системи, яка, на думку респондентів, є абсолютно недієвою, та вирішення земельних питань, куди представники НУО віднесли і проблему незаконного будівництва, привласнення „прибудинкових територій” та розподіл соціального житла. Представники Чернігівських НУО наголосили на проблемі ЖКГ яка, на їх думку, є актуальною для всієї України та звернули увагу на непрозорість в сфері регуляторної політики.

Урядом України були визначені основні проблеми, на вирішення яких мають бути спрямовані зусилля держави до 2015 року. Таких проблем є шість, серед них: подолання бідності, забезпечення якісної освіти, сталий розвиток довкілля, поліпшення здоров'я матерів та зменшення дитячої смертності, обмеження поширення ВІЛ та туберкульозу та забезпечення гендерної рівності.

Джерело: Цілі розвитку тисячоліття для України, 2000 -2015 рр.

НУО та журналісти Луганська, які брали участь у заходах з презентації Проекту «Гідна Україна», підкреслювали недосконалість законодавства в сфері протидії корупції, необхідність контролю за тарифною політикою місцевої влади та проблеми приватизації. Журналісти Донецька говорили про корумпованість в місцевих ЗМІ та тиск на видання, а НУО повідомили про корумпованість в системі вищої освіти. В Чернівцях одним з пріоритетних питань є регуляторна політика, а в Івано-Франківську, так само, як і в Донецьку, існують проблеми в системі освіти. Організації з Хмельницького підкреслювали важливість для їх області земельних питань.

Респондентам також пропонувалось визначити, що спричиняє проблеми в тих сферах, які вони обрали як важливі та пріоритетні. Представники НУО мали можливість обрати все, що підходить, або запропонувати свій варіант проблеми.

Графік 3.4.3

²³ Питання анкети №11

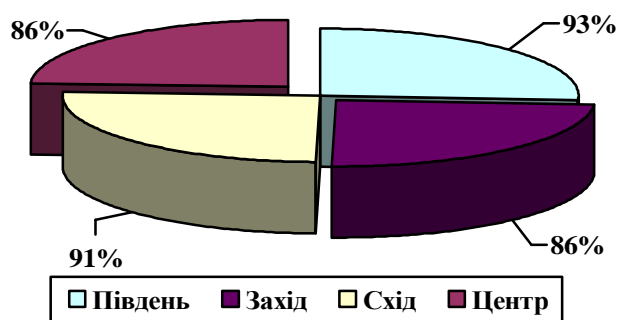
Серед проблем, визначених респондентами додатково, основними були низька громадська активність та правова свідомість населення; страх та байдужість населення; правовий нігілізм як з боку влади, так і з боку населення; злиття інтересів влади та бізнесу; безвідповідальність та безкарність влади; хабарництво в органах влади; тотальна корумпованість системи (виконавча та судова влада, силові структури); відсутність дієвих механізмів залучення громадян до процесу прийняття рішень та відсутність політичної волі.

Регіональний розподіл щодо проблем, які перешкоджають діяльності НУО в пріоритетних сферах свідчить, що проблема *незалучення громадян до процесу прийняття рішень* в Центрі є менш актуальною (67% респондентів), ніж на Заході (80%), Півдні (89%) та Сході (81%)²⁴. Крім того, неурядові організації в Центральному регіоні (43% НУО) вважають непрозорість *планування бюджету та розподілу коштів* менш проблемним фактором, ніж організації Східного (63% НУО) та Західного регіонів (59% НУО)²⁵.

Абсолютна більшість представників НУО (88%) зазначили, що їх організація має потребу в навчанні для вирішення вищезазначених проблем. На Діаграмі 3.4.1 представлений регіональний розподіл з даного питання.

Діаграма 3.4.1

Частка організацій по регіонах, що мають потребу в навчанні щодо вирішення проблем в пріоритетних сферах²⁶

Серед проблем, для вирішення яких НУО потребують додаткового навчання, респонденти найчастіше називали подолання корупції в системі влади, соціальна незахищеність населення; участь громадян в процесі розробки та прийняття рішень місцевої влади; надання адміністративних послуг населенню; моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів; стандарти та доступність послуг у навчанні та охороні здоров'я; боротьба з безробіттям; захист прав громадян; реформування судової системи; соціальна незахищеність населення; екологічний стан середовища; корупція у системі вищої освіти; прозорість прийняття рішень; низька активність громадян; непрозорість у плануванні бюджету та розподілу коштів та представлення інтересів громадян у судових процесах.

²⁴ Різниця значуща на рівні 5%

²⁵ Різниця значуща на рівні 1%

²⁶ Питання анкети №12

3.5 Досвід та готовність НУО брати участь в діяльності, яка спрямована на протидію корупції

В даній частині аналізується досвід неурядових організацій та їх готовність брати участь в діяльності, яка спрямована на протидію корупції. Визначається також потенціал регіонів щодо створення мереж та коаліцій для організації кампаній захисту громадських інтересів.

Респондентам пропонувалося дати відповідь на питання, що ж вони розуміють під „корупцією”. Графік 3.5.1 наочно демонструє, що таке корупція на думку представників неурядових організацій. НУО могли обрати декілька відповідей або запропонувати свій варіант.

Графік 3.5.1

В *іншому* НУО найчастіше зазначали, що *корупція* це - бездіяльність посадової особи чи недобросовісне виконання нею посадових обов'язків; діяння, яке вчиняється з наміром надати деякі переваги, що несумісні з офіційними обов'язками посадової особи і правами інших осіб; неефективне використання коштів, спрямованих на вирішення суспільних проблем; непрозоре ухвалення рішень органами влади та відсутність публічної звітності щодо використання державних коштів; приховування суспільно-важливої інформації від громадян; створення кращих умов певним суб'єктам господарювання порівняно з іншими та зрада національних інтересів із використанням службового становища.

Під час фокус-груп у Львові, Херсоні та Харкові учасники говорили про свої асоціації зі словом *корупція* та про своє ставлення до цього явища. У Львові респонденти сказали, що корупція це – хробак або спрут, а також злочин, який спричиняє зниження конкуренції. Декілька учасників зазначили, що корупція – це хронічна вірусна хвороба, а представник однієї з НУО охарактеризував дане явище як „посередництво між бажанням та результатом”. В Херсоні говорили, що корупція характеризується отриманням певних преференцій. В Харкові звучали такі асоціації як „кришування” та „безкарність”, а також „спокуса, якій піддаються обидві сторони”. Крім того, було запропоноване визначення корупції як „дірки в законодавстві, через яку гроші падають в чийсь кишеню”. Представники НУО, які взяли участь у фокус-групі в Києві, визначили корупцію як „пандемію сумління”. На їх думку, корупція є частиною українського менталітету, яка засуджується на рівні громадської думки, але сприймається на рівні громадської свідомості.

²⁷ Питання анкети №13

За даними дослідження, близько 72% опитаних НУО займалися діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції. При чому в Центрі таких організацій 73%, на Сході – 76%, на Півдні - 72% та на Заході – 67% респондентів.

За повідомленнями засобів масової інформації в Україні близько 200 неурядових організацій декларують свою антикорупційну спрямованість. В процесі опитувань (населення та підприємців) не було отримано жодної згадки про акції, проведені громадськими організаціями. В оцінках експертів ці організації згадуються лише кілька разів, експерти лише констатують наявність інформації про існування організації, однак відчують складності при характеристиці їх діяльності. Це засвідчує існування в Україні суттєвої проблеми – неурядові організації (за виключенням політичних партій) все ще не мають реального впливу в боротьбі з корупцією.

Джерело: “Канадсько – український проект сприяння доброчесності”, 2003 р.

Розподіл відповідей на питання, в яких саме напрямках НУО проводила свою діяльність, виглядає таким чином (респонденти могли обирати декілька відповідей):

Графік 3.5.2

Напрямки антикорупційної діяльності НУО²⁸

Абсолютна більшість опитаних НУО мають досвід проведення різного роду інформаційних та просвітницьких кампаній. Крім того, НУО зазначали, що проводили тренінги для представників судової системи, журналістів, громадських організацій та активістів, проводили масові акції протесту та організували вручення анти-почесних звань працівникам судової системи, а також виступали в ролі медіаторів в судових процесах.

В результаті регіонального аналізу, було виявлено, що *громадський контроль владних рішень*, так само як і *залучення громадян до моніторингу діяльності органів державної влади та аналіз законодавства та розробка рекомендацій*, частіше використовували НУО Центру та Сходу, ніж організації в Західному регіоні²⁹. Організації Півдня частіше вдавались до

²⁸ Питання анкети №15

²⁹ Різниця значуща на рівні 1%

представництва та захисту громадських інтересів, ніж НУО на Заході³⁰. Щодо інших альтернатив, статистично значущої різниці немає.

92% опитаних НУО готові ініціювати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції в Україні. Серед них 93% організацій Центрального регіону, 92% НУО Східного, 93% НУО Південного та 89% респондентів Західного регіону.

Результати опитувань засвідчують низьку ефективність антикорупційних акцій неурядових організацій. Лише 11,4% опитаних (опитування населення) вказують на те що, їм відомі антикорупційні акції проведені в Україні. Однак 92 % цих акцій були проведені політичними організаціями.

Джерело: "Канадсько – український проект сприяння доброчесності", 2003 р.

На фокус-групах представники НУО поділились своїми думками про те, на які саме сфери вони готові спрямувати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції. Абсолютна більшість учасників фокус-груп погодились, що НУО мають організувати адвокасі кампанії в тих сферах, в яких вони є спеціалістами. Тобто діяльність з захисту громадських інтересів має відповідати місії та сектору діяльності організації. Під час обговорень учасники назвали сфери, в яких українські неурядові організації можуть бути найбільш ефективними з захисту інтересів громадян у протидії корупції. Серед них: моніторинг діяльності влади та прийняття рішень, соціальна сфера, правова просвіта громадян, вирішення земельних питань та питань власності, реформування ЖКГ, система освіти та контроль якості надання медичних послуг, регуляторно-дозвільна та судова система.

Близько 69% респондентів вважають, що в їх регіоні існують інші НУО, які на даний момент спроможні здійснювати кампанію захисту громадських інтересів. В Центральному регіоні так вважають 68% опитаних організацій, в Східному – близько 70% НУО, на Півдні таких респондентів 74%, а на Заході – 67%.

Згідно з дослідженням ТЦК, лідери НУО з року в рік заявляють про зростаючу кількість контактів один з одним та значний рівень обізнаності щодо діяльності організацій, які вирішують такі самі або подібні питання. Представники неурядових організацій обмінюються інформацією, беруть участь у спільній діяльності та зустрічах. Такі різновиди співпраці, як *обмін досвідом та обмін ресурсами* зустрічаються набагато рідше.

Незважаючи на те, що переважна більшість НУО співпрацюють один з одним, представники неурядових організацій відзначають недоліки щодо рівня співпраці. Найбільш вагомими перешкодами для ефективної співпраці НУО респонденти протягом всіх чотирьох років спостереження вважають *амбіції лідерів та конфлікти між ними, недостатній професіоналізм НУО та конкуренцію за фонди та ресурси*.

На думку 39% НУО, цим організаціям необхідно пройти навчання або/та залучати ресурси, яких в них недостатньо для здійснення діяльності по представленню та захисту громадських інтересів. Найбільша кількість організацій, які потребують навчання або ресурсів, знаходиться в Центрі – це відмітили 41% респондентів, а найменше на Заході – 31% НУО. Тільки 24% представників НУО вважають, що ці організації мають гарну підготовку та достатньо ресурсів для ініціювання кампаній щодо захисту громадських інтересів. Найбільш підготовленими, на думку самих респондентів, є організації Сходу (29%), а найменше підготовленими – НУО Центрального регіону (19%).

57% опитаних НУО зазначили, що в їх регіоні існують мережі/коаліції НУО. В Центрі так вважають 53% опитаних, на Сході

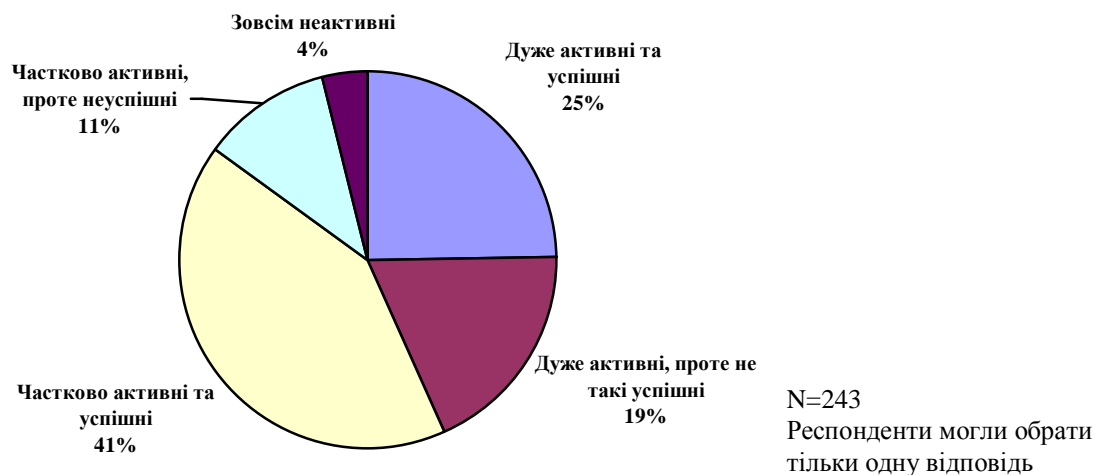
За даними ТЦК, у 2006 участь у коаліціях чи робочих групах була корисною для переважної більшості НУО. Це дозволило їм спланувати спільні акції з іншими організаціями, організації стали більш відомими, зросли можливості зустрічатись з лідерами інших НУО. 14% НУО зазначили, що участь у коаліціях чи робочих групах для них не виявилась корисною, цей відсоток збільшився порівняно з 2005 роком. Тенденція, що простежується з 2002 року, говорить про зростання відсотку лідерів НУО, які є членами коаліцій. У 2002 році лише 35% лідерів НУО повідомили, що вони є членами коаліцій чи робочих груп, а в 2006 цей відсоток вже становив 59%.

³⁰ Різниця значуща на рівні 5%

64% НУО, в Південному регіоні – 57% респондентів, а в Західному – 56% організацій. Успішність коаліцій показана на Діаграмі 3.5.1.

Діаграма 3.5.1

Активність мереж/коаліцій НУО на думку респондентів³¹

На Графіку 3.5.3 представлений регіональний розподіл відповідей респондентів про активність коаліцій та мереж НУО.

Графік 3.5.3

Більша частка організацій Східного регіону, порівняно з Південним та Західним, вважають, що коаліції в їх регіоні є *дуже активними та успішними* (різниця значуща на рівні 5%). Інші різниці у відсотках між регіонами не є статистично значущими.

³¹ Питання анкети №22

Аналіз відкритого питання щодо причин успіху або неуспіху коаліцій НУО засвідчив, що коаліціям вдалося стати успішними з декількох причин. Насамперед, вони змогли чітко спланувати свою діяльність і розподілити обов'язки між собою, таким чином був забезпечений прозорий механізм прийняття рішень всередині коаліції. Для цього багато хто підписував Меморандум між членами коаліції, в якому визначались принципи мобілізації та розподілу ресурсів, звітування перед громадськістю тощо. Крім того, на думку респондентів, успіх залежить від налагодження партнерських стосунків з владою, ЗМІ, іншими НУО, бізнесом та залучення громади. Більшість успішних коаліцій проводять дослідження з метою виявлення найбільш актуальних проблем громадян, розробляють стратегію діяльності (використовують системний підхід у вирішенні питань), використовують інноваційні методи та технології захисту інтересів та мають спільну мету, в яку вірять всі члени коаліції. Важливим фактором успішності є також професійний рівень працівників, їх постійне навчання та ефективні системи лідерства в коаліції. Підходи до роботи в коаліції повинні бути гнучкими, не бюрократизованими, для того, щоб була можливість адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві.

Організації у Хабаровському та Приморському краях Росії, які взяли участь в опитуванні, визначили діяльність мереж, альянсів та коаліцій як частково активну та успішну (36% в Приморському та 28% в Хабаровському краях).

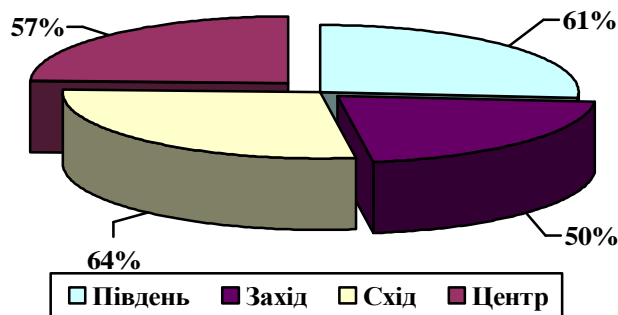
Джерело: Звіт „Участь громадськості та захист громадських інтересів в регіонах” в рамках програми „Наші права”, яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Росії, 2006 рік.

Основними причинами неуспішності коаліцій, як вважають опитані НУО, є не лише брак фінансування чи матеріальних ресурсів, а також амбіції лідерів коаліцій та конкуренція за ресурси. Егоїзм керівництва коаліцій приводить до того, що дії учасників є розрізненими та неузгодженими, зв'язок з органами влади не є налагоджений та мало розповсюджується інформація про діяльність мережі. Проблемою є також відсутність досвіду такої роботи та низька кваліфікація менеджменту, який не може діяти без лідера. Серед причин низької ефективності роботи коаліцій респонденти також називали залежність від зовнішнього фінансування та відсутність законодавства, яке регулює мережеву діяльність громадського сектору.

Близько 58% респондентів повідомили, що їх організація має досвід координації/роботи як ресурсний/сервісний центр для НУО. Регіональний розподіл досвіду діяльності НУО в якості ресурсного/сервісного центру відображений на Діаграмі 3.5.2:

Діаграма 3.5.2

Досвід координації/роботи НУО ресурсного/сервісного центру

Центр – 117 НУО
Схід – 91 НУО
Південь – 54 НУО
Захід – 88 НУО

Як свідчить проведений аналіз, приблизно однакова кількість, а саме близько 60%, неурядових організацій в усіх регіонах мають досвід організації роботи ресурсного або сервісного центру для НУО. Різниця у відсотках між регіонами, які показані на Діаграмі 3.5.2 не є статистично значущими.

3.6 Потреби НУО в сфері захисту громадських інтересів

Дана частина звіту присвячена потребам НУО в сфері захисту громадських інтересів, зокрема потребам в навчанні технологіям адвокатури.

Більше половини (56%) учасників опитування повідомили, що представники їх організації брали участь в тренінгах або інших заходах з навчання технологіям захисту громадських інтересів. Частіше тренінги відвідували представники громадського сектору Східного регіону (69% респондентів), порівняно зі співробітниками неурядових організацій Центрального (46% респондентів) та Західного (52% респондентів) регіонів.

Як свідчить проведений аналіз, 55% всіх тренінгів, в яких брали участь опитані НУО, були проведені в м. Києві. На другому місці – Донецька область, там проводились 11% всіх тренінгів (якщо додати до цього відсотку і Луганську область, отримаємо 18% тренінгів). 9% від загальної кількості тренінгів, яку відвідали респонденти опитування, відбувались у Херсоні, а 7% - у Львові (ще 6% тренінгів припадає на Івано-Франківськ). Крім того 5% тренінгів проводились закордоном, зокрема, у Вашингтоні, де представники НУО проходили стажування в Інституті Адвокатури.

Представники НУО, які брали участь в тренінгах з навчання технологіям захисту громадських інтересів, надавали також інформацію про теми заходів. Графік, наведений нижче, показує найбільш часто згадувані респондентами теми тренінгів. Представники неурядових організацій брали участь в одному або декількох тренінгах.

Графік 3.6.1

В усіх регіонах НУО найчастіше були учасниками тренінгу з захисту інтересів та лобіювання. Тренінги з фандрейзингу, проведення досліджень та PR кампаній частіше проводились в Києві, а розвиток громад, навпаки, в регіонах.

Не дивлячись на високий відсоток респондентів, які вже брали участь в тренінгах та навчанні, представники 95% організацій хотіли б взяти участь у тренінгу з навчання технологіям захисту громадських інтересів. Таких організацій більше у Південному та Східному (98% та 97% відповідно) регіонах, ніж у Центральному та Західному (по 93% респондентів) регіонах.

Представникам НУО було запропоновано вибрати зі списку ті теми, за якими вони хотіли б пройти навчання. Респонденти також могли запропонувати власну тему тренінгу в альтернативі *інше*. Сума відсотків за всіма альтернативами більше ніж у 5 разів перевищує 100%, тобто учасники опитування обирали з запропонованого списку по декілька актуальних для них тем тренінгів. Найбільш популярні серед респондентів теми тренінгів відображені на Графіку 3.6.2.

Графік 3.6.2

Крім запропонованих тем, учасники також виявили бажання пройти навчання в таких сферах як юридичні аспекти правозахисту; відстоювання прав громадян в суді; фандрейзинг; бухгалтерський облік для НУО; регуляторна політика: теоретичні і практичні аспекти; законодавчі основи спілкування з правоохоронними органами та органами влади; забезпечення доступу громадян до правосуддя.

Аналіз результатів в регіональному аспекті показує, що представники організацій Південного та Східного регіонів частіше обирали такі тренінги як *захист інтересів та їх лобіювання* (87% та 66% респондентів відповідно) та *громадський правозахист* (69% та 68%)³³. Для НУО Півдня тренінг *написання та менеджмент проекту* (74%) виявився більш актуальним, ніж для учасників опитування з Центрального (58%) та Східного (56%) регіонів³⁴. Крім того, для НУО на Півдні, так само як і в Центрі, необхідним є навчання з *ефективних стратегій моніторингу влади* (69% та 66% відповідно). НУО Сходу більше потребують тренінгів зі *створення коаліцій*, ніж НУО Центру (40% та 27% відповідно)³⁵. Серед актуальних тем для навчання учасники опитування в Центральному регіоні називали також *захист інтересів та лобіювання* (64%) та *зв'язки з громадськістю, ЗМІ, урядом та бізнесом* (62%). В Західному регіоні організації найбільше потребують тренінгів з *захисту інтересів та лобіювання* (71%) та *ефективних стратегій моніторингу влади* (68%).

Окрім тем, респонденти також мали можливість вказати, на якому рівні з кожної обраної теми вони хотіли б пройти навчання. На вибір представникам НУО пропонувалось три рівня

³² Питання анкети №7

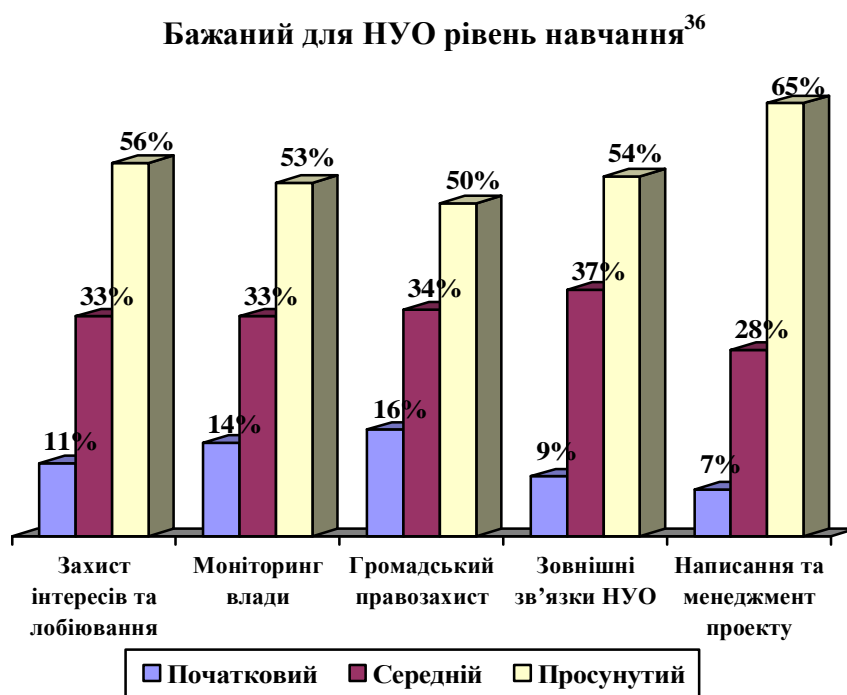
³³ Різниця значуща на рівні 1%

³⁴ Різниця значуща на рівні 5%

³⁵ Різниця значуща на рівні 5%

навчання: початковий, середній та просунутий. Розподіл відповідей на дане запитання представлений на Графіку 3.6.3. Респонденти могли обрати тільки один рівень навчання.

Графік 3.6.3

З усіх тем, на думку учасників опитування, тренінги необхідно проводити на *просунутому рівні*. В Центрі представники НУО вважають себе достатньо кваліфікованими з усіх вищезазначених тем, а тому виявили бажання навчатись виключно на *просунутому рівні*. На Сході та Півдні спостерігається така ж ситуація. Тільки представники НУО Західного регіону зазначили, що тренінги з *громадського контролю владних рішень та громадського правозахисту* для них варто поводити на *середньому рівні*.

Тема потреб НУО в сфері захисту громадських інтересів, зокрема, в сфері протидії корупції, викликала активний зворотній зв'язок від учасників фокус-груп в регіонах. Респонденти охоче ділились своїми думками щодо навичок та інформації, яких не вистачає НУО для того, щоб бути більш успішними та ефективними в даній діяльності.

Відповідно до результатів дослідження ТЦК, станом на 2006 рік головними потребами українських НУО були „фінансова допомога” (77% респондентів) та „навчання” (58%). Основними зовнішніми проблемами організацій були відсутність зацікавлення з боку влади (51% НУО) та бізнесу (43% НУО), а також „податкове законодавство” (40%) та „законодавство в цілому” (39%). Серед внутрішніх проблем НУО найчастіше зазначали „недостатнє фінансування” (64%), „недостатню співпрацю з бізнесом” (44%) і „недостатню кількість кваліфікованого персоналу” (41%). Найпопулярнішими тренінгами протягом останніх 5 років є „фандрейзинг” (36%) та „написання проекту” (33%).

Учасники фокус-групи у Львові потребують навчання з таких тем як навички роботи в коаліції; налагодження співпраці з бізнесом та владою; методи моніторингу влади; механізми лобіювання; правозахист; вивчення законодавчої бази. Крім того, представники НУО зазначили конкретні сфери, в яких їм не вистачає знань, а саме: законодавче поле функціонування органів влади; ЖКГ (подання судових позовів та ознайомлення з етапами судового процесу); формування бюджету; захист прав громадян в суді; дозвольно-регуляторна система; захист прав пацієнтів. НУО також висловили деякі побажання щодо

³⁶ Питання анкети №8

підвищення ефективності роботи неурядових організацій. Було запропоновано збирати та поширювати успішні історії, організувати зустрічі з обміну досвідом та створити регіональні інформаційні центри для НУО.

Трохи більше половини учасників опитування у Хабаровському та Приморському краях Росії проходили навчання по захисту громадських інтересів. Під час визначення потреб в навчанні респонденти вказали, що їх цікавлять теми по захисту громадських інтересів (лобіювання, громадські спостерігачі, зв'язки з громадськістю та створення коаліцій).

Джерело: Звіт „Участь громадськості та захист громадських інтересів в регіонах” в рамках програми „Наші права”, яка виконувалась Менеджмент Системс Інтернешнл в Хабаровському та Приморському краях Росії, 2006 рік.

В Херсоні представники громадського сектору говорили про низький рівень навичок з ведення переговорів та проведення ефективних презентацій, проведення адвокасі кампаній, здійснення лобіювання та налагодження взаємодії з владою. Також значну увагу учасники фокус-групи приділили питанням законодавства, зокрема в таких сферах як діяльність неурядових організацій (фінансова складова), представлення та лобіювання місцевих інтересів на національному рівні, подання судових позовів та ознайомлення з етапами судового процесу.

Учасники фокус-групи в м. Харків також розділили свої потреби на дві частини – „практичні” тренінги та „тематичні” тренінги. Серед практичних тренінгів найчастіше називали створення коаліцій; мотивація громадян; соціальна та практична психологія (робота з громадськістю); технології моніторингу; ефективна комунікація; вивчення випадків (case study); фандрейзинг та соціальний маркетинг. До необхідних тематичних тренінгів респонденти включили наступні: законодавчі основи проведення масових акцій; нормотворча діяльність на прикладі внесення змін до Закону „Про корупцію”; законодавче поле функціонування владних установ та визначення поняття корупції.

В Києві учасники обговорення наголошували на правовій невідповідності більшості представників громадського сектору та низькій спроможності представників НУО залучати фінансування на свою діяльність. Деякі з присутніх звертали увагу на низький рівень менеджменту та стратегічного планування в організаціях, невмінні НУО писати проекти та працювати з людськими ресурсами. Організації також потребують додаткового навчання з лобіювання змін до законодавства, ефективних комунікацій та побудові коаліцій, розвитку соціального партнерства та залучення до роботи НУО експертів в певних галузях. Учасники фокус-групи також запропонували поширювати досвід успішних організацій та міжнародний досвід у відповідних сферах. Особливу увагу представники НУО звернули на відсутність системного підходу до вирішення проблеми та брак у більшості організацій знань про причини та „корені” явища, що призводить до неефективної роботи організацій.

IV. Висновки та рекомендації

Даний розділ містить основні висновки зроблені на основі проведеного дослідження щодо спроможності НУО захищати громадські інтереси в сфері протидії корупції, пріоритетних напрямків участі НУО в захисті громадських інтересів та рекомендації щодо тематики навчальних програм для НУО та організації грантової програми і технічної допомоги неурядовим організаціям та коаліціям неурядових організацій.

„Корупція є частиною українського менталітету, яка засуджується на рівні громадської думки, але сприймається на рівні громадської свідомості”

Учасник фокус-групи в м. Київ

4.1 Загальні висновки

Висновки та рекомендації базуються як на кількісних, так і на якісних даних, отриманих під час дослідження. Результати фокус-груп підтверджують та доповнюють ті тенденції, які були виявлені шляхом анкетування. Крім того, аналіз регіональних тенденцій показав, що характеристики НУО саме Західного регіону найменше відрізнялись від всеукраїнських тенденцій.

1. Значна кількість опитаних неурядових організацій є новими і були створені протягом останніх 5-ти років. Основними секторами діяльності опитаних НУО є права людини, громадянська освіта, розвиток сектору НУО та вирішення соціальних питань. Організації найчастіше працюють з молоддю та представниками інших НУО шляхом поширення інформації, захисту інтересів та їх лобювання, проведення тренінгів та консультивання.
2. Більшість організацій проводили кампанії захисту громадських інтересів в тих сферах, в яких організація спеціалізується - відповідно до секторів діяльності та клієнтів НУО. Майже половина організацій проводила щонайменше по одній кампанії в двох різних сферах. Існує група НУО, які спеціалізуються на організації адвокати кампаній; вони проводять їх в тих сферах, які є пріоритетними для донорів. У Східному регіоні адвокати кампанії проводила більша частка НУО, ніж в Центрі.
3. Більшість НУО вважають свої адвокати кампанії переважно успішними, тобто їм вдалося досягти мети кампанії та вирішити проблему, на яку вона була спрямована. Значна кількість організацій вважає основним критерієм успіху кампанії залучення широкої громадськості. Деякі НУО досягли в цьому високих результатів, але **більшість має труднощі з залученням громади до своїх акцій, що свідчить про необхідність розробляти та застосовувати більш ефективні методи подолання байдужості та пасивності суспільства (наприклад, широко розповсюджувати успішний досвід організацій).**
4. Більшість представників НУО, які взяли участь в дослідженні, засвідчили існування попереднього досвіду та готовність їх організацій ініціювати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції, особливо що стосується таких сфер, як моніторинг діяльності влади та прийняття рішень, соціальна сфера, правова просвіта громадян, вирішення земельних питань та питань власності, реформування ЖКГ, регуляторно-дозвільної та судової системи.
5. НУО підкреслюють важливість ролі держави у захисті громадських інтересів і майже завжди намагаються залучити органи влади до співпраці. Але близько половини з них відчувають відсутність реакції з боку влади і навіть протидію влади діяльності організацій. В першу чергу, це стосується організацій в Центральному регіоні, що свідчить **про відсутність у НУО навичок, необхідних для ведення переговорів,**

налагодження співпраці та донесення своїх ідей посадовцям (особливо вищого рівня), у конструктивному руслі, особливо на вищому рівні.

6. Основною перешкодою для НУО у здійсненні кампаній з захисту громадських інтересів є брак матеріальних ресурсів. Даний фактор є домінантним для організацій по всій Україні. Під час проведення фокус-груп, лише організації Західного регіону не зазначили недостатнє фінансування серед труднощів, яких вони зазнають під час організації кампаній адвокати. Деякі організації Півдня, навпаки, готові були організувати будь-яку адвокати кампанію, яку донори підтримають фінансово.
7. Майже третина опитаних НУО вважає корупцію в різних сферах однією з найактуальніших проблем. Другою за гостротою виявилась проблема непрофесійності та закритості влади. Аналіз відкритих питань засвідчив, що саме корумпованість влади більш за все хвилює неурядові організації. Як наслідок, найважливішою проблемою суспільного життя, на яку НУО готові спрямувати кампанії по захисту громадських інтересів, є захист прав громадян. **На думку представників НУО, вирішити найбільш гострі проблеми можна, якщо залучити громадян до прийняття рішень та покращити законодавство у відповідних сферах. Але для цього більшості організацій необхідно пройти додаткове навчання.**
8. В усіх регіонах України, на думку самих НУО, існують організації, які спроможні здійснювати кампанію захисту громадських інтересів, але більшості з них потрібні ресурси та/або навчання. Крім того, діють також коаліції НУО, які, переважно, є частково активними та успішними. Відповідно до результатів дослідження, найбільш активними та успішними є коаліції в Східному регіоні. Основними причинами неуспішності коаліцій, як вважають опитані НУО, є не тільки брак фінансування чи матеріальних ресурсів, а також амбіції лідерів коаліцій та конкуренція за ресурси. **Для того, щоб коаліція досягла успіху, необхідно чітко спланувати її діяльність і розподілити обов'язки між членами коаліції і таким чином забезпечити прозорий механізм прийняття рішень всередині коаліції.**
9. Не дивлячись на те, що близько половини опитаних НУО брали участь в тренінгах з захисту інтересів та їх лобювання та захисту прав громадян, абсолютна більшість респондентів хотіли б взяти участь в цих тренінгах ще раз, але вже на вищому рівні. Близько половини НУО хотіли б пройти навчання на вищому рівні з усіх пріоритетних тем. **З іншого боку, багато НУО відмічали одразу декілька бажаних рівнів навчання, що свідчить про різний рівень підготовки всередині організацій. Цей фактор також необхідно враховувати під час планування тренінгової програми. Доцільним є проведення тренінгів не тільки в Києві, а також в регіонах, зокрема, в невеликих містах.**
10. Більшість учасників фокус-груп в усіх регіонах зазначили потребу в юридичних консультаціях. **Для кращого розуміння законодавчого поля функціонування органів та установ влади НУО пропонували організувати консультування юристів.**
11. Деякі учасники фокус-груп наголошували на тому, що НУО майже не спроможні залучати фінансування для своєї діяльності. Деякі з присутніх звертали увагу на низький рівень менеджменту та стратегічного планування в організаціях, невміння НУО писати проекти та працювати з людськими ресурсами. **Отже, НУО все ще потребують тренінгів з розвитку їх організаційної спроможності.**
12. Крім навчання, учасники фокус-груп наголошували на необхідності організації зустрічей з обміну досвідом, інформаційно-консультативних центрів для НУО та інформаційних заходів з теми корупції.

4.2 Пріоритетні напрямки для розробки адвокасі кампаній

- Найбільш корумпованими сферами, на думку НУО, є система виконавчої влади, судова система, медицина, процедура прийняття на роботу, житлово-комунальна сфера та регуляторно-дозвільна система.
- Суспільні проблеми, які НУО назвали найбільш актуальними на своїх територіях (корупція в різних сферах, непрофесійність та закритість влади, соціальна незахищеність населення), та проблеми суспільного життя, для вирішення яких представники НУО готові розробити та провести кампанії адвокасі (моніторинг дій влади, соціальна незахищеність громадян, захист прав громадян, корупція в органах влади та судовій системі, реформування ЖКГ та дозвільної системи, незаконного будівництва та участі громади в прийнятті рішень на місцевому рівні), переважно співпадають.
- В регіональному розрізі, безробіття є більш актуальною проблемою на Заході, ніж в інших регіонах; екологічним станом середовища більше переймаються організації Сходу, а соціальною незахищеністю населення – НУО Південного регіону. Реформування судової системи є найбільш актуальним для організацій Центрального регіону.
- У Львові респонденти наголошували на протидії корупції у вищій освіті, правоохоронних органах та системі охорона здоров'я. В Херсоні пріоритетом є порушення прав малого та середнього бізнесу та незаконне захоплення „прибудинкових” територій. В Харкові основною проблемою є незаконне будівництво та управління спільною власністю. А для респондентів у Києві найважливішим є реформування судової системи та вирішення земельних питань.
- На думку респондентів, два основних фактори - незалучення громадян до процесу прийняття рішень та неефективність законодавства перешкоджають вирішенню проблем в тих суспільних сферах, які НУО обрали як важливі та пріоритетні. Проблема незалучення громадян до процесу прийняття рішень є актуальною для НУО на Заході, Півдні та Сході. Натомість, неурядові організації в Центральному регіоні вважають найбільш проблемним фактором неефективність законодавства.

4.3 Сфери, в яких НУО можуть ефективно протидіяти корупції

- Більшість опитаних НУО займалися діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції. Більшість таких організацій працює на Сході та в Центрі.
- Абсолютна більшість опитаних НУО мають досвід проведення різноманітних інформаційних та просвітницьких кампаній в сфері протидії корупції. Цей метод є також одним з найпоширеніших під час організації кампаній захисту громадських інтересів.
- Громадський контроль владних рішень, так само як і залучення громадян до моніторингу діяльності органів державної влади та аналіз законодавства та розробку рекомендацій, частіше здійснювали НУО Центру та Сходу. Організації Півдня вдавались до представництва та захисту громадських інтересів. НУО на Заході застосовували діалог між владою та громадянами.
- НУО готові спрямувати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції на такі сфери як моніторинг діяльності влади та прийняття рішень, соціальна сфера, правова просвіта громадян, вирішення земельних питань та питань власності, реформування ЖКГ, регуляторно-дозвільної та судової системи.

- На думку учасників фокус-груп, українські неурядові організації можуть бути найбільш ефективними в таких сферах захисту інтересів громадян у протидії корупції, як моніторинг розподілу бюджетних коштів, правова освіта населення, забезпечення доступу до інформації, система освіти та контроль якості надання медичних послуг, реформа судової системи та житлово-комунального господарства.

4.4 Проблеми та потреби НУО

- Більшість організацій, які мають досвід діяльності, що спрямована на протидію корупції, зазначили, що основною проблемою для них є брак матеріальних ресурсів. Під час фокус-груп представники НУО говорили про неможливість системної та довгострокової діяльності через недостатнє фінансування, а також через короткотривалу підтримку. **Таким чином, важливо надавати досвідченим та ефективним НУО грантову підтримку у більшому розмірі та на довший період часу аби вони могли втілити більш серйозні проекти.**
- Деякі представники НУО, які взяли участь у фокус-групах, вважають, що новим, невеликим та часто не дуже відомим організаціям дуже важко отримати грант. На думку респондентів, донори надають підтримку вже відомим організаціям „з ім'ям”, але не приділяють уваги менш досвідченим НУО. **Саме тому, варто підкреслити необхідність розширювати коло організацій, яким надається грантова підтримка, особливо НУО з невеликих міст та сільської місцевості.**
- Оскільки, на думку НУО, саме співпраця з органами влади має значний вплив на успіх/неуспіх адвокасі кампаній, проблема відсутності реакції та перешкоджання з боку влади є дуже значимою для організацій. Більше за інших цю проблему відчувають організації в Центральному регіоні. **Отже, НУО потребують навчання з ефективних стратегій моніторингу влади та налагодження партнерських відносин з урядом. Можливо, варто залучати до подібного навчання експертів з числа представників влади, готових до співпраці.**
- Лише організації Центру впевнені, що їм вистачає досвіду та знань, НУО з усіх інших регіонів вважають брак досвіду та знань третьою за важливістю проблемою. Але, саме організації Центрального регіону, на думку їх колег, є найменше підготовленими для здійснення діяльності по представленню та захисту громадських інтересів. **Тобто, навчання потребують організації всіх регіонів, а НУО в Центрі часто переоцінюють власну спроможність.**
- Серед інших регіонів НУО Сходу в своїй роботі найбільше орієнтуються на створення коаліцій в своїй роботі. Багато хто з них декларує успішність та активність власних коаліцій. **Але саме у Східному регіоні організації найбільше відчувають відсутність підтримки з боку інших НУО та потребують навчання зі створення коаліцій.**
- Відсутність інтересу до діяльності НУО з боку населення, пасивність та невмотивованість громадян, розчарування громадськості, зневіра громади в своїй силах та байдужість до чужих проблем, небажання людей підтримувати громадські організації, недовіра населення до НУО – всі ці труднощі є рівною мірою актуальними для неурядових організацій по всій Україні. Самі НУО визнають, що дана проблема пов'язана з низькою спроможністю організацій залучати громадськість до своєї діяльності. **Саме тому НУО відзначили важливість таких тренінгів як налагодження зв'язків з громадськістю та ефективна презентація, ведення переговорів. Ці тренінги необхідно проводити на вищому рівні, оскільки стандартні методи залучення населення, такі як розповсюдження інформаційних**

матеріалів тощо, на думку самих респондентів, не є ефективними. Частина НУО, що взяли участь в дослідженні, мають досвід успішного залучення громадськості до своїх кампаній і потенціал для розповсюдження свого успішного досвіду серед інших НУО.

- Третина організацій відчувають труднощі у співпраці з засобами масової інформації, хоча визнають, що саме ЗМІ є головним провідником та постачальником інформації про адвокасі кампанії та акції НУО для громадськості. **НУО все ще не вистачає навичок створення інформаційних приводів та якісних повідомлень для ЗМІ.**
- Однією з головних проблем для НУО є їх правова невідповідність. Більшості організацій не вистачає юридичних знань та консультацій, особливо щодо законодавчого поля функціонування органів та установ влади, захисту прав громадян в суді, подання судових позовів й етапів судового процесу. **Вирішенням проблеми можуть бути не тільки тренінги та навчання, а й організація постійних юридичних консультацій при інформаційно-ресурсних центрах для НУО в регіонах.**
- Учасники фокус-груп відзначали, що сутність явища корупції й досі має різні тлумачення, саме тому, на їх думку, робота в цьому напрямку є часто неефективною. **З метою підвищення спроможності НУО протидіяти корупції необхідно провести серію інформаційних заходів з систематизації знань щодо явища корупції, існуючих моделей боротьби з корупцією в світі та адаптації міжнародного досвіду протидії корупції до українських реалій.**
- Для неурядових організацій важливим є обмін досвідом з іншими організаціями. Особливо корисною, на думку самих НУО, є організація міжрегіональних зустрічей для розповсюдження успішного досвіду та об'єднання зусиль НУО. **Крім того, варто розміщувати успішні історії та досвід діяльності НУО на вже існуючих інформаційних порталах для неурядових організацій або створити такі портали при інформаційно-ресурсних центрах для НУО в регіонах.**
- Під час планування тренінгової програми варто звернути увагу на різний рівень підготовки та навичок всередині самих НУО, не дивлячись на те, що абсолютна більшість організацій в усіх регіонах, крім Західного, висловила бажання навчатись на просунутому рівні з усіх запропонованих тем. Тільки в Західному регіоні тренінги з громадського контролю владних рішень та громадського правозахисту варто проводити на середньому рівні.
- Такі аспекти функціонування НУО як залучення фінансування, написання та менеджмент проектів, управління фінансами та людськими ресурсами та стратегічне планування, все ще залишаються проблемними на думку самих представників організацій. **Тобто, неурядові організації потребують навчання не тільки методам та технологіям представлення та захисту громадських інтересів, а також принципам життєздатності організації.**
- Крім вищезазначених тем, респонденти визначили перелік тем, з яких вони хотіли б пройти додаткове навчання для більш ефективної діяльності у відповідних сферах. Серед запропонованих тем: формування бюджету та розподіл коштів, регуляторно-дозвільна система, соціальний захист населення, надання адміністративних послуг населенню, стандарти та доступність послуг у системі вищої освіти та охороні здоров'я, екологічний стан середовища, моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів.
- Більшість учасників фокус-груп змогли порекомендувати експертів та тренерів з пріоритетних для їх місцевості сфер/проблем. **Отже, для врахування місцевих**

особливостей необхідно залучати до навчання місцеві організації та ресурси. Крім того, доцільним є проведення тренінгів не тільки в Києві, а також в регіонах, зокрема, в невеликих містах.

Приклади успішних кампаній адвокати, які були проведені опитаними НУО

Успішна історія 1

Створення Луганського міського центру обліку безпритульних громадян

Кампанія виконувалась спільними зусиллями громадських організацій «Військово-патріотичне об'єднання «Каскад» (м. Луганськ) , “Народна допомога” (м. Чернівці) та благодійним фондом “Дім” (м. Луганськ) у співпраці з Управлінням Держдепартаменту України з питань виконання покарань в Луганській області. В рамках кампанії було пролобійовано створення Луганського міського центру обліку бездомних громадян та запровадження міської Програми безкоштовного харчування для безпритульних громадян.

Під час кампанії з представлення інтересів та захисту прав безпритульних, громадські організації-партнери провели дослідження з метою виявлення причин безпритульності громадян, які звільнились з місць позбавлення волі та втратили родинні зв'язки. Також було проведено громадські слухання та серію круглих столів за участю активістів НУО та представників місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Крім того, була підготовлена та видана книга з описом життєвих історій громадян, які втратили житло, соціальні та родинні зв'язки. Результатом проведення адвокати кампанії стало ухвалення відповідними органами влади рішення про створення Луганського міського центру обліку безпритульних громадян.

Успішна історія 2

Попередження проявів корупції у медичній сфері

Громадською організацією «Центр Добродієв» (м. Чернігів) був проведений аналіз ефективності використання державних коштів тендерними комітетами у медичних закладах м. Чернігова, а також навчання керівників та працівників тендерних комітетів щодо організацій та проведення державних закупівель. Проект здійснювався при тісній співпраці з Управлінням охорони здоров'я, Управлінням економіки обласної державної адміністрації, Управлінням МВС України в Чернігівській області та Національною Академією наук України. За результатами аналізу був виданий та оприлюднений звіт, який було обговорено під час громадських слухань та передано управлінню охорони здоров'я для розробки та впровадження відповідних рекомендованих заходів.

Успішна історія 3

Встановлення прозорих процедур землевідведення

Хмельницька обласна асоціація “Поділля Перший” (м. Хмельницький) впровадила проект “Громадське лобювання на місцевому рівні та створення прозорих і спрощених механізмів у сфері землевідведення”. В межах проекту проведено кампанії з представництва інтересів підприємців щодо впровадження прозорих процедур відведення земельних ділянок для господарської діяльності підприємств. У результаті проведення інформаційної кампанії, круглих столів із зацікавленими сторонами, робочих зустрічей з представниками влади, обговорено проекти таких нормативно-правових документів як “Порядок організації роботи Дозвільного центру за принципом організаційної єдності у сфері земельних відносин та галузі будівництва”, “Акт вибору земельної ділянки” та “Акт обстеження земельної ділянки”. В результаті кампанії зазначені форми нормативних актів були затверджені рішенням виконавчого комітету Хмельницької міської ради.

Концепція місцевої політики щодо попередження насильства над дітьми

Молодіжною організацією «Нова генерація» (м. Херсон) та Херсонським обласним центром «Успішна жінка» в рамках проекту «Сім'я без насильства» було ініційовано та створено робочу групу для розробки проекту Концепції місцевої політики щодо попередження насильства над дітьми в сім'ї.

На основі попередньо проведеного дослідження та оприлюднення Громадської доповіді з питань реалізації законодавства щодо попередження насильства в сім'ї на Херсонщині робоча група підготувала проект Концепції місцевої політики. Проведено серію консультацій з громадськістю в районних центрах області та в м. Херсоні. Як результат, в листопаді 2006 року було прийнято Розпорядження голови обласної державної адміністрації «Про схвалення проекту концепції місцевої політики щодо попередження насильства над дітьми в сім'ї». Наразі документ знаходиться на розгляді депутатами Херсонської обласної ради.

Огляд попередніх досліджень українських НУО

Протягом останніх п'яти років Творчим центром Каунтерпарт проводилось національне дослідження неурядових організацій. З 2002 року дослідження стану та динаміки розвитку українських НУО проводилось за фінансової підтримки проекту “Мережа громадянської дії в Україні”, що виконується Інститутом Сталих Спільнот за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку. У липні-вересні 2006 року вп'яте було проведено опитування активних неурядових організацій України в такому ж форматі, що і попередні чотири дослідження.

Мета дослідження у 2006 році — визначення рівня розвитку НУО України відповідно до основних принципів сталого розвитку. Розвиток НУО України оцінювався згідно таких критеріїв життєздатності, як рівень внутрішньої спроможності, зовнішні зв'язки організації, ефективність роботи і виконаних програм. Вивчався рівень спроможності та ефективності організацій у представленні та захисті інтересів, різноманітність джерел фінансування, рівень професіоналізму, обізнаність у чинному законодавстві, рівень використання етичних норм у діяльності НУО тощо. Організації, лідери яких взяли участь у дослідженні, репрезентують усі області України та Автономну Республіку Крим. Міста Київ, Харків та Львів були представлені як окремі одиниці. Вибірка в дослідженні 2006 року склала 583 НУО. Частина організацій обиралася зі списку НУО, опитаних у 2002-2005 роках (81%). Решта вибірки формувалась, враховуючи вимоги до вибірки, за принципом снігової кулі (19%), тобто координатори-експерти на місцях відбирали респондентів, виходячи із заданих критеріїв. Таким чином дослідження можна вважати панельним.

Порівняльний аналіз результатів дослідження стану розвитку НУО України за 2002–2006 роки дозволяє зробити висновки щодо динаміки розвитку неурядових організацій впродовж останніх п'яти років. Щодо переважної більшості показників різниці між 2005 та 2006 роком не спостерігається, у багатьох випадках ситуація є стабільною протягом усіх п'яти років спостереження. Більш детально про результати дослідження можна дізнатись зі звіту „Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки”³⁷. Нижче наводяться основні висновки щодо змін, які відбулися у розвитку та діяльності НУО з 2002 по 2006 рік.

Показовою є динаміка **виду діяльності НУО** щодо захисту інтересів та їх лобювання протягом останніх трьох років. У 2002 році лише 16% респондентів зазначили, що захист інтересів та їх лобювання є однією з основних сфер діяльності НУО. Помітно зріс (до 44%) цей показник у 2003 році. Дані за останні три роки підтверджують стабільне прагнення організацій захищати інтереси клієнтів та лобювати їх. Зауважимо, що при цьому відсоток організацій, які займаються *наданням соціальних послуг* залишається стабільним протягом чотирьох останніх років (у 2006 році цей показник становить 31% респондентів). Тобто відбувається не заміщення одного виду діяльності іншим, а розширення поля діяльності НУО. Загальним висновком щодо видів діяльності, так само як і щодо секторів так клієнтів НУО, є незмінність показників. Великою мірою це обумовлено збереженням панелі вибірки.

Значних змін у **причинах створення НУО** та **практиках формулювання місії** організації не відбулося. Лише дещо втратила позиції основна мета заснування організації – *можливість вплинути на розвиток суспільства*. У 2005 році цей варіант відзначили 70% респондентів проти 77% у 2003 р. (різниця значуща на рівні 1%). У 2006 цей показник повернувся на рівень 2003 року.

Статистичний аналіз показників 2002, 2003, 2005 років підтверджує зменшення кількості організацій, що мають сформульовану місію (різниця значуща на рівні 1%). 86% НУО мали написану місію у 2006 році, 83% у 2005 році, 87% у 2004 році та 89% – у 2002 та 2003 роках.

Проаналізувавши дані досліджень минулих років, можна відзначити тенденцію до зменшення кількості організацій, що займаються **стратегічним плануванням**. Написаний стратегічний план у 2002 році мали 75% організацій, і поступово відсоток зменшився до 61%³⁸ у 2005 році, а в 2006 році зріс до 68%³⁹.

³⁷ „Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки: Звіт за даними дослідження/

Автори – упорядники: Любов Паливода, Оксана Кікоть – К.: [БФ „Творчий центр „Каунтерпарт”], 2006. – 160 с.

³⁸ різниця значуща на рівні 1%.

³⁹ різниця значуща на рівні 5%.

Найчастіше НУО складають план на 1 рік. Такий стан речей зберігається протягом п'яти років. Відсоток НУО, що практикують написання довгострокових стратегічних планів (на 3 і більше років), зменшився у 2003 році майже вдвічі (з 22% у 2002 до 14% у 2003 та 2004 роках, 12% у 2005 році), і тепер становить 17% (різниця значуща на рівні 5%). Можливою причиною таких змін є втрата довіри до такого інструменту, як стратегічне планування, що спричинена швидкими змінами у безпосередньому оточенні, зокрема у законодавчому регулюванні діяльності та оподаткуванні НУО. Іншим можливим поясненням є зміна політики донорів (раніше донори більш наполегливо вимагали написаний стратегічний план).

Змінилися акценти щодо ролей різних осіб, **залучених до розробки стратегічного плану організації**. Як і у 2002 році, на першому місці серед структур, залучених у процес стратегічного планування був колективний керівний орган. Кількість НУО, де до стратегічного планування залучений колективний керівний орган, поступово збільшується (з 57% організацій у 2002 до 66% у 2005 та 62% у 2006 роках). Відмінності у кількості НУО, у яких до планування залучені члени організації, є незначущими (у різні роки таких НУО було від 21% до 26%).

Колективний керівний орган мають 88% НУО, представники яких були опитані у 2006 році (86% у 2002 році). Цей показник коливається з року в рік на декілька відсотків, порівняно з 2005 роком даний показник не змінився. У 87% (82% у 2003 році⁴⁰) організацій виконавчий директор відвідує зустрічі колективного керівного органу, та у 78% організацій хоч раз проводились вибори членів колективного керівного органу з того часу, як він був сформований (у 70% за результатами 2003 року⁴¹, у 76% - у 2004 році та у 73% - у 2005⁴²).

Людські ресурси НУО. Волонтерами, залученими до діяльності НУО, з року в рік послуг стають все більше ті, хто отримує послуги від організації. За останні п'ять років їх кількість збільшилась вдвічі: з 14% у 2002 році до 29% у 2006 році.

Значні зміни відбулись у 2003 році щодо **матеріальних ресурсів НУО**. З того часу ситуація є стабільною. Приміщення у своєму розпорядженні мають 90% НУО, причому в 12% це приміщення є власним. Порівняно з даними 2002 року, відсоток НУО, що на тих чи інших підставах мають приміщення для роботи, зріс із 80% до 90%. З 2002 року на 11% (з 59% до 70%) зросла кількість НУО, що мають офісні меблі. Стало більше НУО, що мають такі технічні засоби, як телефон (на 19%), факс (на 11%), копіювальний апарат (на 10%), комп'ютер (на 26%). На 28% зросла кількість організацій, що мають доступ до Інтернету або електронної пошти (з 47% у 2002 році до 75% у 2006 році). Таким чином, станом на 2006 рік з більшістю активних НУО України є можливість контактувати за допомогою телефону або електронної пошти, і майже всі організації вказали постійну поштову адресу.

Аналіз Інтернет-ресурсів, що створюються та підтримуються НУО, виявив зростання кількості організацій, які використовують у своїй діяльності всесвітню електронну мережу. У 2002 році лише 12% НУО вказали адреси своїх веб-сайтів, а станом на 2006 рік таких організацій уже 25%. Різниця між даними дослідження 2006 року щодо наявності веб-ресурсів, та даними, отриманими у 2004 та 2005 роках, є статистично значущою на рівні 5%.

Важливо відзначити, що хоча відсоток НУО, які залучають **фінансування** від державних структур та бізнесу достатньо високий (27% та 52% відповідно), обсяги такої фінансової підтримки не є значними. Здебільшого дана підтримка є незначною і складає до \$500 на рік. Порівняно з результатами 2002 року, немає змін у відсотку фінансування, що надійшов з кожного джерела. Винятком є внесок міжнародних організацій. Збільшення відсотку грантів є статистично значущим (з 49% у 2002 році до 55% у 2005). З 2003 року категорія *гранти* була розділена на дві підкатегорії *гранти від міжнародних організацій* та *гранти від місцевих організацій*, щоб порівняти не лише типи фінансової допомоги, а й характеристики джерел фінансування по регіонах. Таке розведення дає змогу побачити значну різницю між фінансуванням міжнародними організаціями, що у 2005 році була на рівні 38%, та грантами від місцевих організацій, що в середньому склали 5% від бюджету НУО у 2005 році.

---

⁴⁰ різниця значуща на рівні 5%

⁴¹ різниця значуща на рівні 1%

⁴² різниця значуща на рівні 5%

Обсяг міжнародної донорської підтримки тримається на рівні 35-38% від загального обсягу фінансування більш ніж половини (55% у 2005 році) українських НУО. Лише незначна частина НУО (23%) отримує фінансування виключно з одного джерела: 2% організацій – з бізнес-середовища, 9% – від міжнародних донорів (у 2005 році – 5%⁴³), 1% – від держави (у 2005 році – 9%⁴⁴), 3% - з членських внесків, 1% - від громадян та місцевих організацій.

Відбулися позитивні зміни в обсягах фінансування НУО. Відсоток НУО, які зазначили, що рівень фінансування зріс порівняно з минулим роком, збільшився з 32% у 2002 році до 38% у 2006 році (різниця відсотків значуща на рівні 5%). Частка НУО, які повідомили про зниження рівня фінансування порівняно з 2002 роком, зменшилась з 27% у 2002 році до 20% у 2005, а в 2006 році цей показник повернувся на рівень 2002 року (26% НУО). Проте, позитивні зміни не є значними, оскільки розмір бюджету українських НУО весь цей час залишається на одному і тому ж рівні.

З року в рік дещо коливається кількість НУО, що мають встановлені системи фінансового менеджменту (60% – у 2002 році, 71% – у 2003 році, 65% – у 2004-2005 роках та 61% в 2006). Формальна (друкована або електронна) система реєстрації документів існує у 81% організацій (у 2003 цей показник становив 88%⁴⁵).

Дані свідчать про декларування лідерами НУО впливу аудиту на поліпшення фінансового планування та звітування в організації. НУО декларують більшу відкритість до таких процедур, що свідчить про зміни у ставленні до них лідерів НУО. І хоча майже вдвічі зріс відсоток організацій, що виявляють бажання пройти аудит (з 26% у 2002 році до 49% у 2006 році), відсоток НУО, які мають досвід проходження аудиту, залишився незмінним.

83% організацій проводять поточну оцінку власної діяльності, і в більшості таких організацій (80%) результати оцінки впливають на стратегію та/або процес прийняття рішень, що є хорошим індикатором обізнаності НУО з перевагами оцінки та важливістю оцінки для систем менеджменту. З іншого боку, лише 31% організацій залучають зовнішніх експертів до проведення оцінки, що дещо більше, ніж у 2005 році (25% НУО⁴⁶). Порівняно з 2005 роком, кількість організацій, у яких результати оцінки впливають на стратегію та/або процес прийняття рішень, у 2006 році зменшилась (різниця значуща на рівні 1%), а у порівнянні з 2003 роком зросла на 5%. Тим менш, можна говорити про суб'єктивність оцінок, бо останні проводяться з використанням внутрішніх спеціалістів НУО.

Значна кількість організацій (84% НУО у 2006 році; 61% у 2002 році⁴⁷) у яких керівник делегує повноваження щодо програмних та/або адміністративних завдань персоналу, з одного боку свідчить про використання керівниками підходу “за участю” у менеджменті організації. З іншого боку, при аналізі варто враховувати, що відповідь на питання щодо делегування повноважень давали самі керівники організацій.

Індекс організаційної спроможності у 2006 році склав 2,9. Різниця у порівнянні зі значенням індексу у 2002, 2004 та 2005 роках незначуща. Лише у 2003 році спостерігалось підвищення індексу до 3,14.

Загалом можна відзначити збільшення кількості контактів українських НУО з державними структурами в період 2002-2006 років та наступну стабілізацію цього показника. На сьогоднішній день ініціатором спілкування між НУО та державними структурами в більшості випадків (60%) виступають обидві сторони, а у 2002 році цей відсоток був значно нижчий – 17% (різниця значуща на рівні 1%). Виключно з боку НУО ініціатива надходить у третині випадків (36%), а з боку державних структур – майже ніколи (лише у 2% випадків).

Частка НУО, які не мали спільних проектів з державними структурами, зменшилась з 43% у 2002 році до 36% у 2006 році. Значно зросла частка НУО, які виконали більш ніж три таких проекти. У 2002 році дана частка складала лише 13% всіх опитаних організацій, в 2004 році вона зросла до однієї четвертої (різниця статистично значуща на рівні 1%). У 2005 та 2006 роках цей показник не змінювався.

---

⁴³ різниця значуща на рівні 1%

⁴⁴ різниця значуща на рівні 1%

⁴⁵ різниця значуща на рівні 1%

⁴⁶ різниця значуща на рівні 5%

⁴⁷ різниця значуща на рівні 1%

Рівень співпраці між НУО та державними структурами у 2003 році підвищився, порівняно з результатами опитування 2002 року. Порівняно з 2005 роком дещо знизився відсоток респондентів, які вважають, що рівень співпраці на регіональному та середньому рівні є середнім (47% у 2005 та 40% у 2006 році⁴⁸), відповідно більша кількість респондентів вважають даний рівень низьким (40% у 2005 та 47% у 2006 році⁴⁹). Аналіз динаміки зазначених показників протягом останніх трьох років дозволяє говорити про стабілізацію частоти вибору *небажання співпрацювати з боку владних структур*. У 2006 році, як і в двох попередніх, 47% респондентів вказали даний варіант як основну причину недостатньої співпраці НУО та влади, у той час як у 2003 році цю альтернативу обрали 38% опитаних (різниця значуща на рівні 1%). Також можна відзначити повернення на рівень 2003 року (53% респондентів у 2006 та 2005 роках) варіанту *неінформованість владних структур* (у 2004 році 47% респондентів обрали цю альтернативу⁵⁰).

Відносини **між НУО** також зазнали деяких змін протягом чотирьох років. Статистично значущим на рівні 1% є збільшення за останній рік відсотку організацій, що практикують партнерські проекти (з 51% до 59%), консультації (з 58% до 66%) та обмін інформацією (з 85% до 92%). Щодо інших видів співпраці, то з 2004 року змін не відбулось.

Третина респондентів зазначила, що партнерство та співпраця дозволяють *зеконотити ресурси* під час виконання проекту, при цьому частка лідерів організацій, які дотримуються такої думки, у 2006 році повернулася на рівень 2004 року (33% та 34% відповідно). А віра у можливість завдяки співпраці розширити діяльність та підвищити результативність повернулася на рівень 2003 року і у 2006 році становить 70% НУО (різниця не значуща на рівні 5%).

Результати порівняння даних за 2002 та 2006 роки, свідчать про значні зміни у відповідях респондентів щодо причин недостатнього рівня співпраці між НУО. Наприклад, таку причину як *амбіційність лідерів та конфлікти між ними* у 2006 році обрали 40% респондентів, тоді як у 2003 році – 47%⁵¹; у 2006 році 40% НУО зазначили, що *недостатній професіоналізм НУО* заважає співпраці, а у 2003 році цей показник становив 49% (різниця відсотків значуща на рівні 1%). *Труднощі, які виникають в процесі співпраці та нестача інформації про діяльність інших НУО* також менше згадувались в 2006 році, порівняно з 2003 роком (23% та 30%⁵²; 32% та 38%⁵³ відповідно).

Зміни у співпраці НУО з **бізнес-структурами** є незначними у порівнянні з двома попередніми роками. У 2003 році зросла кількість організацій, що співпрацюють з більш ніж 5 бізнес-структурами, але у 2005 та 2006 роках цей показник повернувся на рівень 2002 року. Також спостерігається невелике зростання кількості НУО, які співпрацюють з 3–5 бізнес-структурами; кількість НУО, які зовсім не працюють з бізнесом, третій рік поспіль залишається на рівні трохи менше третини від загальної кількості організацій.

Майже не змінилось ставлення НУО до співпраці з бізнес-структурами. Значна частка НУО ставиться до бізнесу не лише як до джерела фінансової допомоги, а й як до потенційного партнера. Частка респондентів, що заявляють про використання досвіду бізнесу, не змінюється протягом всіх чотирьох років (18% у 2006 р.). Частота вибору інших альтернатив зросла у 2003 році. Зменшення у 2006 році показників порівняно з 2003, 2004 та 2005 роками є статистично незначущим на рівні 5%.

Незважаючи на те, що найбільш поширеним видом співпраці **НУО та донорів** є надання останніми фінансової або технічної допомоги, деякі організації співпрацюють з донорами на вищому рівні — НУО як партнер або виконавчий партнер. У 2006 році відсоток НУО, які працюють з донорами в якості виконавчих партнерів, дещо збільшився порівняно з попередніми роками (19% і 10% відповідно⁵⁴). Це свідчить про те, що НУО намагаються брати активнішу участь у співпраці з донорськими організаціями та беруть участь у розробці програм донорських структур. Щодо інших альтернатив, то з 2003 року розподіл відсотків щодо шляхів співпраці НУО з донорськими організаціями не змінився.

---

⁴⁸ різниця значуща на рівні 5%

⁴⁹ різниця значуща на рівні 5%

⁵⁰ різниця значуща на рівні 5%

⁵¹ різниця значуща на рівні 5%

⁵² різниця значуща на рівні 1%

⁵³ різниця значуща на рівні 5%

⁵⁴ різниця значуща на рівні 1%

Опитування 2006 року не зафіксувало суттєвих змін і в показниках, що характеризують співпрацю **між НУО та громадськістю**. Кількість лідерів НУО, що заявляють про щоденні зустрічі представників своїх організацій з клієнтами, коливається з року в рік – 55% у 2002 році, 49% у 2003 (різниця значуща на рівні 5%), 53% у 2004 і 47% у 2005 та 2006. Щодо решти відповідей, то коливання показників є незначними.

Найпопулярніший спосіб **поширення інформації** про діяльність НУО — подання інформації в пресу (78% опитаних у 2006 році та 88% НУО у 2005 році⁵⁵). 60% організацій в 2006 році займалися розповсюдженням буклетів чи листівок, в 2005 році цей вид поширення інформації використовували 53% НУО (різниця значуща на рівні 5%). Слід зазначити, що по інших альтернативах не спостерігається значних змін у порівнянні з попереднім роком (різниця відсотків не є значущими на рівні 5%). Але якщо аналізувати тенденції за всі п'ять років, то можна спостерігати поступове зростання популярності таких способів поширення інформації про організацію як презентації, використання веб-сторінок та поширення буклетів, листівок. Щодо видачі річних звітів та власних бюлетенів, то явної тенденції до зростання чи спаду не спостерігається.

Регулярно співпрацюють **із засобами масової інформації** 40% НУО та епізодично – 52%. Відповідно до отриманих даних, для інформування про власну діяльність НУО найчастіше використовують газети. Протягом останнього року інформацію про себе та власну діяльність за допомогою газет поширювали 85% НУО. Цей показник є дещо нижчим, ніж минулого року – 91% організацій (різниця значуща на рівні 1%). Наступним за популярністю використання є радіо, де розміщують інформацію про себе 53% НУО. Показовим є зростання протягом останніх трьох років показників співпраці НУО з телебаченням. Рівень використання журналів та радіо для розміщення інформації про НУО залишається сталим упродовж трьох останніх років (різниця показників не значущі на рівні 5%).

Більшість (71%) членських організацій **звітують** своїм членам, більше половини НУО – державним установам (55%) та донорам (60%). 23% організацій звітують своїм клієнтам. Цей індикатор, як свідчать дослідження за 2002-2006 роки, не є стабільним. Частка НУО, що звітують своїм клієнтам, зросла з 19% у 2002 році до 27% у 2003, а у 2004 році знову знизилась до 17%. У 2006 році кількість НУО, що звітують клієнтам, зросла до 23%. Всі різниці показників є значущими на рівні 1%.

У 2006 році відповіді респондентів щодо потреб **відкритості** програмної діяльності НУО дещо відрізняються від даних попередніх чотирьох років. Переважна більшість респондентів (91%) у 2006 році відзначає необхідність ознайомлення громадськості з програмною діяльністю НУО, в 2005 році цей показник становив 97% НУО (різниця є значущою на рівні 1%). Кількість респондентів, що висловлюються на користь відкритості організацій у сфері фінансової діяльності утримується на рівні 64%.

Частка НУО, які вважають, що сектору громадських організацій потрібен **етичний кодекс** та професійні стандарти, поступово зросла з 81% у 2002 році до 88% у 2005 році (різниця показників значуща на рівні 1%), а в 2006 році знову знизилась до 83% (різниця показників значуща на рівні 5%). У 2002 році 64% респондентів повідомили, що їх організація має визначені та написані етичні норми. Зміна з 64% у 2002 році до 42% у 2006 році потребує окремого аналізу.

Кількість представників третього сектору, **обізнаних у чинному законодавстві**, постійно змінюється: 53% у 2002 році, потім поступове збільшення до 64% у 2004 і нове зниження до 58% у 2005 році та 60% у 2006 році (різниця не значуща на рівні 5%).

Найбільш поширеним джерелом інформації про **зміни/оновлення існуючих законів та регуляторних актів** серед НУО виявились Інтернет та зустрічі та семінари. В 2006 році НУО більше використовують такі джерела інформації про зміни існуючого законодавства, як: Інтернет - 70% респондентів (67% у 2005 році) та зустрічі/семінари - 67% респондентів (74% у 2005 році⁵⁶). Порівняно з 2005 роком, більша кількість НУО використовує електронні розсилки, як джерело інформації – 42% респондентів у 2005 році та 46% у 2006 році (різниця є значущою на рівні 5%). Слід відзначити суттєве зростання протягом чотирьох років ролі Інтернету як джерела інформації для українських НУО. Одночасно для НУО дещо знизилась популярність інформаційних бюлетенів (на 7% у порівнянні з 2004 роком).

⁵⁵ різниця значуща на рівні 1%

⁵⁶ різниця є значущою на рівні 1%

Участь у **коаліціях чи робочих групах** була корисною для переважної більшості НУО. Це дозволило їм спланувати спільні акції з іншими організаціями, організації стали більш відомими, зросли можливості зустрічатись з лідерами інших НУО. 14% НУО все-таки зазначили, що участь у коаліціях чи робочих групах для них не виявилась корисною, цей відсоток збільшився порівняно з 2005 роком - 8% (різниця значуща на рівні 1%). Тенденція, що простежується з 2002 року, говорить про зростання відсотку лідерів НУО, котрі є членами коаліцій. У 2002 році лише 35% лідерів НУО повідомили, що вони є членами коаліцій чи робочих груп. У 2004 року цей показник становив 41%, 2005 року зріс до 63%, а в 2006 становить 59% (різниця є значущою на рівні 1%).

Проблеми та потреби українських НУО. Порівняльний аналіз потреб НУО України за 2002–2006 роки, а саме таких питань як внутрішні і зовнішні проблеми організації, загальні потреби та потреби у тренінгах свідчить, що основними потребами НУО є: матеріальні ресурси (77% у 2006 році), професійні кадри (41%), плідна співпраця з бізнесом та урядом (43% та 51% відповідно), чітке законодавство (40%). У 2004 році проявилась тенденція відходу на другий план проблеми недосконалого законодавства. Такий висновок був зроблений після аналізу співпраці НУО з державними структурами – учасники дослідження засвідчили зростання своєї зацікавленості та обізнаності щодо законодавчих питань. У 2006 році проблеми, пов'язані з недосконалістю законодавства, хоча і залишаються нагальними, проте поступаються по кількості відсотків таким проблемам як низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку влади та низька зацікавленість діяльністю НУО в цілому з боку бізнесу.

Представники НУО доволі високо оцінюють власну організаційну спроможність, співпрацю з іншими НУО та громадськістю і не відчують особливих проблем у даних аспектах діяльності. Наприклад, доступу до Інтернету потребували лише 15% НУО у 2006 році, а приміщення - 41% НУО. За даними дослідження 2006 року, такі потреби як „співпраця з органами влади” (48% респондентів) та „обмін досвідом з іншими НУО” (47% респондентів) стали більш актуальними, ніж „обладнання” (46% респондентів у 2006 році). Щодо інших потреб, то в 2006 році підвищилась увага респондентів до „співпраці з іншими НУО” (33%). У 2004 році 61% респондентів вказав на потребу НУО в обладнанні, проте у 2006 році цей показник знизився до 46%, що також менше, ніж у 2005 році – 54% (різниця статистично значуща на рівні 1%).

П'ятий рік поспіль недостатнє фінансування є найбільшою внутрішньою проблемою українських НУО. Потреба в коштах більш як на 20% випереджає будь-які інші внутрішні потреби у 2006 році. Хоча, коливання з року в рік частки НУО, котрі відзначили потребу в додатковому фінансуванні, не є статистично значущим на рівні 5%.

Аналіз динаміки потреб протягом чотирьох років показує, що найпомітніше зростає потреба у професійних кадрах (різниця значуща на рівні 5%). Це може засвідчувати зростання вимог до професійної підготовки працівників НУО або дефіцит працівників зі спеціальною освітою. З часом, зважаючи на розвиток та подальшу спеціалізацію третього сектору, ця проблема буде тільки поглиблюватися. У 2003 році найпомітнішою проблемою був низький рівень співпраці НУО з бізнесом (різниця значуща на рівні 1%).

Аналіз потреб у тренінгах також підтверджує уваги зростання потреби НУО у навиках співпраці з бізнес-сектором в даний період. Дані за 2004 рік показали помітне зростання попиту на тренінги з громадсько-правового захисту (різниця статистично значуща на рівні 5%). Але у 2006 році попит знизився на 8% і тепер знаходиться на рівні 2002-2003 років. У 2003 році підвищився інтерес НУО до відносин з урядовими, бізнесовими структурами та ЗМІ. У той же період дещо зменшилась зацікавленість у тренінгах з менеджменту проекту, в 2004 та 2005 роках спостерігалась тенденція до зростання попиту на цей тренінг. Дані за 2006 рік свідчать про нове зниження популярності даного тренінгу, в порівнянні з 2005 роком (25% та 31% відповідно⁵⁷). Зацікавленість у решті тренінгів залишається незмінно високою протягом чотирьох років, теми яких традиційно стосуються фінансових питань, зовнішніх відносин НУО, написання і менеджменту проекту.

---

⁵⁷ різниця статистично значуща на рівні 5%

Анкета для оцінки потреб НУО

600 Water Street, S.W.
Washington, D.C. 20024 USA
www.msiworldwide.com

Січень 2007 р.

Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні

Шановні колеги,

В грудні 2006 року за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) було започатковано новий проект “Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні” (Проект PACE – Promoting Active Citizen Engagement in Combating Corruption in Ukraine).

Проект розрахований на два роки і має на меті підтримку незалежного громадського моніторингу й представництво та захист громадських інтересів (адвокасі) в пріоритетних сферах боротьби з корупцією. Діяльність проекту зосередиться головним чином на проблемах, що були визначені Урядом України у програмі співробітництва Корпорації “Виклики тисячоліття» (MCC – Millennium Challenge Corporation), а саме: посилення судової реформи; моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів; розробка та впровадження регуляторних процедур; боротьба з корупцією в сфері вищої освіти. Проект здійснюватиме компанія Менеджмент Системс Інтернешнл (MSI) у партнерстві з Фондацією Україна - США, Інтерньюз Україна, Творчим центром Каунтерпарт (ТЦК), Київським міжнародним інститутом соціології та Українським освітнім центром реформ.

В рамках Проекту PACE передбачається адміністрування малих грантових програм, спрямованих на підтримку груп громадянського суспільства, журналістів, засобів масової інформації та їх ініціатив щодо ефективного захисту громадських інтересів в тих сферах, які є найбільш вразливими для корупційної діяльності, включаючи вищезгадані першочергові завдання MCC. Окрім того, в рамках Проекту будуть проводитись тренінги та надаватись технічна допомога, спрямована на розбудову спроможності окремих груп для здійснення кампаній адвокати та проведення моніторингу діяльності влади.

Ми запрошуємо Вас до співпраці в рамках програми. У доданому файлі Ви знайдете невелику анкету, яку ми просимо Вас заповнити та відправити на електронну пошту Kikot@ccc.kiev.ua. Інформація, надана Вами, допоможе нам визначити спроможність НУО захищати громадські інтереси в сфері протидії корупції та з'ясувати існуючі потреби в навчанні; встановити пріоритетні напрямки участі НУО в захисті громадських інтересів, а також визначити НУО, які зацікавлені брати участь у проекті з метою захисту громадських інтересів в пріоритетних сферах протидії корупції. Отримана від Вас інформація є конфіденційною та буде використана виключно для досягнення цілей даного дослідження.

З усіх питань, пов'язаних з дослідженням, звертайтеся, будь ласка, до ТЦК. Контактна особа: Кікоть Оксана, менеджер програм, ТЦК. Контактний телефон: (044) 574-6411/13. Електронна пошта: Kikot@ccc.kiev.ua, адреса веб-сторінки: www.ccc.kiev.ua

Дякуємо Вам,

Команда проекту

Під захистом громадських інтересів (Advocacy) ми маємо на увазі наступне:

Вид діяльності, за якої громадяни та громадські організації висловлюють занепокоєння щодо порушення своїх прав, а також вдаються до активних дій для їх захисту.

Будь ласка, позначте лише одну відповідь, якщо не вказано інакше.

Досвід у сфері захисту громадських інтересів

1. Чи брала Ваша організація участь в кампаніях по захисту громадських інтересів?

- Так
 Ні (*переходьте до питання 5*)

Якщо ТАК, то надайте стислий опис цих кампаній:

Назва	Сфера	Мета	Цільова група	Методи	Партнери	Основні результати	Дата проведення	Місце проведення
Кампанія 1								
Кампанія 2								

2. Зазначте, які методи захисту громадських інтересів Ви використовували в роботі вашої організації (*позначте все, що підходить*):

- Проведення публічних зустрічей
 Інформаційні кампанії (публікація статей, розповсюдження буклетів тощо)
 Зустрічі з представниками влади
 Лобіювання
 Створення коаліцій
 Громадський контроль владних рішень та „громадські спостерігачі”
 Збір підписів
 Виступи
 Масові акції
 Інше (*будь ласка, зазначте, що саме*) _____

3. Які труднощі мала Ваша організація під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів? (*позначте все, що підходить*)

- Відсутність інтересу до заходів з боку населення
 Відсутність підтримки з боку інших НУО
 Відсутність підтримки з боку ЗМІ
 Відсутність реакції з боку влади
 Перешкоджання з боку влади
 Брак досвіду та знань
 Брак матеріальних ресурсів
 Інше (*будь ласка, зазначте, що саме*): _____

4. Чи були кампанії по захисту громадських інтересів, які проводила Ваша організація, успішними?

- Так, повністю
 Так, переважно
 Так, частково
 Ні, не були

Будь ласка, поясніть:

Потреби в навчанні технологіям захисту громадських інтересів

5. Чи брали представники Вашої організації участь у тренінгах або інших заходах з навчання технологіям захисту громадських інтересів?

- Так
 Ні

Якщо ТАК, то надайте стислий опис цих тренінгів:

Дата	Тема тренінгу	Організатор	Місце проведення	Кількість учасників від Вашої НУО

6. Чи хотіли б представники Вашої організації взяти участь у тренінгу з навчання технологіям захисту громадських інтересів?

- Так
 Ні (переходьте до питання 9)

7. Вкажіть теми, за якими представники Вашої організації хотіли б пройти навчання:	8. Якщо Ви обрали тему тренінгу, то вкажіть, на якому рівні Ви б хотіли пройти навчання:
☐ Захист інтересів та лобювання	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Зв'язки з громадськістю, ЗМІ, урядом та бізнесом	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Методи проведення досліджень	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Ефективні стратегії моніторингу діяльності влади	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Громадський контроль владних рішень та навички „громадських спостерігачів”	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Громадський правозахист	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Ефективна презентація та ведення переговорів	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Створення коаліцій	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Принципи життєздатності НУО	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Написання та менеджмент проекту	☐ Початковий рівень ☐ Середній рівень ☐ Вищий рівень
☐ Інше (будь ласка, зазначте, що саме):	

Визначення пріоритетних сфер/проблем

9. Які суспільні проблеми, на думку Вашої організації, є найбільш актуальними у Вашому селі/ селищі/місті?

Будь ласка, наведіть основні: _____

10. Для вирішення яких проблем суспільного життя Ваша організація готова розробити та провести кампанії по захисту громадських інтересів? (проранжуйте від 1 до 10, де 1- найважливіша проблема, 10 – найменш важлива)

- Реформування судової системи
- Моніторинг виконавчої влади та завпровадження етичних та адміністративних стандартів
- Корупція у системі вищої освіти
- Розробка та впровадження регуляторних процедур
- Стандарти та доступність послуг з охорони здоров'я
- Соціальна незахищеність населення
- Надання адміністративних послуг населенню
- Екологічний стан середовища
- Захист прав громадян
- Безробіття
- Інше (будь ласка, поясніть): _____

11. Що спричиняє проблеми в тій сфері, яку Ви зазначили як головну в попередньому питанні? (позначте все, що підходить)

- Неефективність законодавства
- Адміністративні перешкоди
- Брак інформації
- Непрозорість планування бюджету та розподілу коштів
- Незалучення громадян до процесу прийняття рішень
- Інше (будь ласка, зазначте, що саме): _____

12. Чи має Ваша організація потребу в навчанні для вирішення цих проблем (питання №9 та №10)?

- Так
- Ні

Будь ласка, вкажіть проблеми: _____

Досвід та готовність брати участь в діяльності, що спрямована на протидію корупції

13. Що таке, на Вашу думку, корупція? (позначте все, що підходить)

- Зловживання службовим становищем в особистих цілях
- Хабарництво
- Кумівство та фаворитизм
- Нецільове використання бюджетних коштів
- Здирництво
- Неправомірне використання важелів впливу чи повноважень
- Інше (будь ласка, зазначте, що саме): _____

14. Чи займалась Ваша організація діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції ?

- Так
- Ні

15. Якщо ТАК, зазначте напрями діяльності Вашої організації (позначте все, що підходить):

- Проведення просвітницької роботи серед населення про права громадян
- Залучення громадян до участі в процесах прийняття владних рішень
- Залучення громадян до моніторингу діяльності органів державної влади
- Захист прав громадян

- Аналіз законодавства та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення
- Представлення та захист громадських інтересів
- Покращення прозорості та підзвітності органів влади
- Просвіта громадян щодо їх прав на отримання адміністративних послуг
- Розвиток інших форм діалогу між владою та громадянами
- Громадський контроль владних рішень та „громадські спостерігачі”
- Інше (будь ласка, зазначте, що саме): _____

16. Чи вважаєте Ви, що Ваша організація готова ініціювати акції по захисту громадських інтересів у протидії корупції в Україні?

- Так
- Ні (переходьте до питання 19)

17. Чи зацікавлена Ваша організація у співпраці з проектом “Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні” (РАСЕ)?

- Так
- Ні (переходьте до питання 19)

18. У який спосіб Ви хотіли б співпрацювати з Проектом? (позначте все, що підходить)

- Брати участь у тренінгах
- Брати участь в інформаційних заходах з питань протидії корупції
- Взяти участь у міжрегіональній зустрічі з обговорення сучасного стану корупції та антикорупційних заходів в Україні, та ролі громадянського суспільства в подоланні корупції
- Брати участь у створенні та діяльності Антикорупційної мережі громадських організацій з моніторингу кампаній адвокати та впровадження реформ
- Брати участь в грантовій програмі, яка спрямована на підтримку ініціатив щодо ефективного захисту громадських інтересів в тих сферах, які є найбільш вразливими для корупції

19. Чи існують інші НУО в Вашому регіоні, які на даний момент спроможні здійснювати кампанію щодо захисту громадських інтересів?

- Так
- Ні
- Не знаю (переходьте до питання 21)

Якщо ТАК, будь ласка, перелічіть їх: _____

20. В цілому, наскільки, на Вашу думку, ці НУО готові до здійснення діяльності по представленню та захисту громадських інтересів?

- Мають гарну підготовку та достатньо ресурсів для ініціювання кампаній щодо захисту громадських інтересів
- Їм необхідно пройти навчання, в них недостатньо ресурсів
- Інше (будь ласка, зазначте, що саме): _____

21. Чи існують у вашому регіоні мережі/коаліції НУО?

- Так
- Ні
- Не знаю (переходьте до Інформації про Вашу організацію)

Якщо ТАК, перелічіть їх: _____

22. Наскільки ці мережі/коаліції є активними?

- Дуже активні та успішні
- Дуже активні, проте не такі успішні
- Частково активні та успішні
- Частково активні, проте неуспішні

Зовсім неактивні

Будь ласка, поясніть, чому їм вдалось стати успішними (або неуспішними) : _____

23. Чи має Ваша організація досвід координації/роботи як ресурсний/сервісний центр для НУО?

Так

Ні

Інформація про Вашу організацію

1. Повна назва організації: _____

2. Представник організації (прізвище та ім'я особи, що заповнює анкету): _____

3. Посада в організації: _____

4. Дата реєстрації: _____

5. Форма реєстрації: Громадська організація Благодійна організація

6. Скільки осіб постійно працюють в вашій організації: чоловіків: _____; жінок: _____

7. Місія організації: _____

8. Основні напрямки діяльності:

☐ Розвиток сільського господарства	☐ Права людини
☐ Розвиток бізнесу	☐ Засоби масової інформації
☐ Чорнобиль	☐ Політика, законодавство, держава
☐ Діти та молодь	☐ Професійні асоціації
☐ Громадянська освіта	☐ Релігійні асоціації
☐ Права споживачів	☐ Жінки
☐ Культура, мистецтво, література	☐ Вирішення соціальних питань
☐ Екологія, захист навколишнього середовища	☐ ВІЛ/СНІД
☐ Охорона здоров'я, медицина	☐ Інше (що саме):
☐ Розвиток сектору НУО	☐ Не знаю

9. Які з нижче наведених видів діяльності проводить Ваша організація?

☐ Захист інтересів та їх лобіювання	☐ Освітня діяльність
☐ Дослідження та аналітика	☐ Поширення інформації
☐ Адміністрування грантових програм	☐ Благодійність
☐ Тренінги та консультування	☐ Надання соціальних послуг
☐ Реабілітація	☐ Правова допомога
☐ Розробка суспільно-політичних рекомендацій	☐ Інше (що саме):

10. Хто є основними клієнтами Вашої організації?

☐ Діти	☐ Молодь
☐ Жінки	☐ Студенти
☐ Сироти	☐ Люди мистецтва
☐ Споживачі	☐ Професійні групи
☐ Державні службовці	☐ Бізнесмени
☐ Пенсіонери	☐ Фермери
☐ Престарілі	☐ Вчені
☐ Інваліди	☐ ЗМІ
☐ Бідні і нужденні	☐ НУО
☐ Біженці	☐ Все населення
☐ Члени організації	☐ Інші (хто саме):

11. Кількість поточних проєктів: _____
12. Адреса: _____
13. Телефон: _____
14. Факс: _____
15. Адреса електронної пошти: _____
16. Адреса веб-сайту: _____

*Дякуємо Вам за відповіді.
Будь ласка, надішліть заповнену анкету на адресу: Kikot@ccc.kiev.ua*

ГАЙД ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ ФОКУС-ГРУП ПО ОЦІНЦІ ПОТРЕБ НУО	
<p>Мета: визначення пріоритетів НУО для подальшої організації акцій/ кампаній по захисту громадських інтересів; визначення потреб в навчанні в сфері захисту громадських інтересів</p> <p>Цільова група: представники НУО та коаліцій НУО, які мають досвід захисту громадських інтересів, зокрема, і в сфері протидії корупції.</p> <p>Місце та час проведення: 4 міста України (Львів, Херсон, Харків, Київ) із запрошенням представників регіонів, лютий 2007 р.</p>	
Вступ	
Знайомство з аудиторією. Правила	
Досвід та оцінка кампанії захисту громадських інтересів	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Що для вас означає адвокасі? Як ви це розумієте? ЗАПРОПОНУВАТИ ВИЗНАЧЕННЯ, ЯКЕ ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ В ПРОЕКТІ 2. Які компанії адвокасі ви проводили? Яких тем/проблем стосувалися ці кампанії? (Надавайте більше уваги проблемам, що стосуються корупції). Чи були вони успішні? Поясніть, як ви розумієте успішність кампаній адвокасі. 3. Які методи ви застосовували при проведенні кампаній з адвокасі? Які позитивні та негативні сторони визначених нами методів ви можете назвати? Які методи в існуючих умовах є найбільш ефективними при проведенні кампаній адвокасі з протидії корупції? 4. Як ви визначаєте ефективність кампаній адвокасі? Як широка аудиторія дізнається про ваші кампанії? 5. Що вам не вдалося під час проведення останньої кампанії з адвокасі? З якими проблемами/ труднощами ви зустрілися? Як ви їх долали? Чому ви не отримали належної підтримки від населення? 	<p>Розуміння суті кампаній адвокасі Оцінка успішності</p> <p>Методи в проведенні кампанії адвокасі щодо протидії корупції – недоліки та переваги Оцінка труднощів. Обговорення даних (питання №2)</p>
Визначення тем для навчання адвокасі у протидії корупції	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Яких навичок та знань вам не вистачало під час проведення кампаній адвокасі? 2. Які тренінги були для вас найбільш ефективними? Що ви потім використовували на практиці? Які були слабкі та сильні сторони цих тренінгів? Як би ви покращили тренінги з навчання технологіям адвокасі? 3. Як ви вважаєте, на яких темах треба зосередитись при розробці плану навчань захисту громадських інтересів? Зупиніться більш детально на темах, пов'язаних з корупцією. Чи є потреба в тренінгах для більш кращого розуміння законодавчого поля функціонування органів та установ влади? А у плані протидії корупції? На якому рівні вам потрібне навчання? З чого треба починати тим, хто не має досвіду в адвокасі? 4. Чи знаєте ви тренерів, яких можна було б запросити для 	<p>Рівень сформованості вмінь та навичок Визначення потреб у навчанні. Теми тренінгів</p> <p>Визначення кола тренерів для ТОТ</p>

<p>проведення тренінгів з тих тем, які ми з вами визначили? Напишіть на папірцях та передайте нам. Тільки обов'язково з координатами</p>	
<p>Визначення пріоритетних сфер роботи та спроможність НУО</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Які проблеми є найбільш актуальними/болючими у вашому місті/містечку/селі і т.п. 2. Чи займалися ви вже цими проблемами? Як саме? В яких напрямках ви готові працювати надалі? 3. В яких сферах захисту інтересів громадян у протидії корупції, на вашу думку, НУО могли б бути найбільш ефективними? Поясніть. (ЗАПИСАТИ НА ФЛІП-ЧАРТ) Наведіть приклади 4. В якій сфері ви вважаєте свою організацію найбільш підготовленою? А серед ваших колег хто є для вас авторитетним з питань адвокати? (ОБГОВОРИТИ РІЗНІ СФЕРИ) 	<p>Визначення сфер діяльності для НУО</p> <p>Оцінка спроможності НУО</p>
<p>Визначення основних сфер, вразливих для корупції, та важливих для діяльності НУО</p>	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Коли я говорю «корупція», що перше приходить вам у голову? Які емоції викликає? Скажіть одним словом. 2. Чи доводилось вам особисто стикатися з проявами корупції? А вашій організації? Чи змогли ви протидіяти корупції? 3. Наведіть приклади, будь ласка 	<p>Сприйняття корупції</p> <p>Приклади ефективних заходів</p>

Розподіл відповідей на запитання анкети для оцінки потреб НУО

Досвід у сфері захисту громадських інтересів

	Так		Ні	
Чи брала Ваша організація участь в кампаніях по захисту громадських інтересів?	279	80%	71	20%

Зазначте, які методи захисту громадських інтересів Ви використовували в роботі вашої організації	N=350	%
Проведення публічних зустрічей	231	66,0%
Інформаційні кампанії (публікація статей, розповсюдження буклетів тощо)	254	72,6%
Зустрічі з представниками влади	258	73,7%
Лобювання	174	49,7%
Створення коаліцій	149	42,6%
Громадський контроль владних рішень та „громадські спостерігачі”	129	36,9%
Збір підписів	122	34,9%
Виступи	168	48,0%
Масові акції	117	33,4%
Інше	52	14,9%

Які труднощі мала Ваша організація під час проведення кампаній по захисту громадських інтересів?	N=350	%
Відсутність інтересу до заходів з боку населення	75	21,4%
Відсутність підтримки з боку інших НУО	56	16,0%
Відсутність підтримки з боку ЗМІ	77	22,0%
Відсутність реакції з боку влади	119	34,0%
Перешкоджання з боку влади	108	30,9%
Брак досвіду та знань	112	32,0%
Брак матеріальних ресурсів	215	61,4%
Інше	29	8,3%

Чи були кампанії по захисту громадських інтересів, які проводила Ваша організація, успішними?	N=350	%
Так, повністю	52	14,9%
Так, переважно	151	43,1%
Так, частково	75	21,4%
Ні, не були	1	0,3%

Потреби в навчанні технологіям захисту громадських інтересів

	Так		Ні	
Чи брали представники Вашої організації участь у тренінгах або інших заходах з навчання технологіям захисту громадських інтересів?	195	55,7%	155	44,3%

	Так		Ні	
Чи хотіли б представники Вашої організації взяти участь у тренінгу з навчання технологіям захисту громадських інтересів?	332	94,9%	18	5,1%

Вкажіть теми, за якими представники Вашої організації хотіли б пройти навчання та на якому рівні Ви б хотіли пройти навчання	Початковий		Середній		Вищий	
Захист інтересів та лобювання	28	8,0%	82	23,4%	138	39,4%
Зв'язки з громадськістю, ЗМІ, урядом та бізнесом	20	5,7%	80	22,9%	118	33,7%
Методи проведення досліджень	28	8,0%	70	20,0%	104	29,7%
Ефективні стратегії моніторингу діяльності влади	32	9,1%	78	22,3%	124	35,4%
Громадський контроль владних рішень та навички „громадських спостерігачів”	28	8,0%	77	22,0%	98	28,0%
Громадський правозахист	35	10,0%	75	21,4%	108	30,9%
Ефективна презентація та ведення переговорів	12	3,4%	57	16,3%	105	30,0%
Створення коаліцій	9	2,6%	39	11,1%	66	18,9%
Принципи життєздатності НУО	11	3,1%	54	15,4%	105	30,0%
Написання та менеджмент проекту	17	4,9%	59	16,9%	137	39,1%
Інше	0	0,0%	1	0,3%	10	2,9%

Визначення пріоритетних сфер/проблем

Для вирішення яких проблем суспільного життя Ваша організація готова розробити та провести кампанії по захисту громадських інтересів?	Середній рейтинг	N=350	%
Реформування судової системи	3,73	241	68,9%
Моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів	2,97	268	76,6%
Корупція у системі вищої освіти	3,78	233	66,6%
Розробка та впровадження регуляторних процедур	3,84	247	70,6%
Стандарти та доступність послуг з охорони здоров'я	3,89	238	68,0%
Соціальна незахищеність населення	3,10	256	73,1%
Надання адміністративних послуг населенню	3,83	250	71,4%
Екологічний стан середовища	4,15	243	69,4%
Захист прав громадян	2,41	275	78,6%
Безробіття	4,30	242	69,1%
Інше	0,20	24	6,9%

Що спричиняє проблеми в тій сфері, яку Ви зазначили як головну в попередньому питанні?	N=350	%
Неефективність законодавства	234	66,9%
Адміністративні перешкоди	205	58,6%

Брак інформації	223	63,7%
Непрозорість планування бюджету та розподілу коштів	191	54,6%
Незалучення громадян до процесу прийняття рішень	273	78,0%
Інше	40	11,4%

	Так		Ні	
Чи має Ваша організація потребу в навчанні для вирішення цих проблем?	309	88,3%	41	11,7%

Досвід та готовність брати участь в діяльності, що спрямована на протидію корупції

Що таке, на Вашу думку, корупція?	N=350	%
Зловживання службовим становищем в особистих цілях	324	92,6%
Хабарництво	258	73,7%
Кумівство та фаворитизм	207	59,1%
Нецільове використання бюджетних коштів	215	61,4%
Здирництво	182	52,0%
Неправомірне використання важелів впливу чи повноважень	258	73,7%
Інше	29	8,3%

	Так		Ні	
Чи займалась Ваша організація діяльністю, що спрямована на попередження корупції та підвищення соціальної активності громадян у протидії корупції?	252	72,0%	98	28,0%

Зазначте напрями діяльності Вашої організації	N=252	%
Проведення просвітницької роботи серед населення про права громадян	204	81,0%
Залучення громадян до участі в процесах прийняття владних рішень	159	63,1%
Залучення громадян до моніторингу діяльності органів державної влади	120	47,6%
Захист прав громадян	182	72,2%
Аналіз законодавства та розробка рекомендацій щодо його вдосконалення	129	51,2%
Представлення та захист громадських інтересів	174	69,0%
Покращення прозорості та підзвітності органів влади	141	56,0%
Просвіта громадян щодо їх прав на отримання адміністративних послуг	141	56,0%
Розвиток інших форм діалогу між владою та громадянами	114	45,2%
Громадський контроль владних рішень та „громадські спостерігачі”	88	34,9%
Інше	23	9,1%

	Так		Ні	
Чи вважаєте Ви, що Ваша організація готова ініціювати акції по захисту громадських інтересів у протидії	321	91,7%	29	8,3%

корупції в Україні?				
---------------------	--	--	--	--

	Так		Ні	
Чи зацікавлена Ваша організація у співпраці з проектом “Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні” (РАСЕ)?	330	94,3%	20	5,7%

У який спосіб Ви хотіли б співпрацювати з Проектом?	N=350	%
Брати участь у тренінгах	299	85,4%
Брати участь в інформаційних заходах з питань протидії корупції	286	81,7%
Взяти участь у міжрегіональній зустрічі з обговорення сучасного стану корупції та антикорупційних заходів в Україні, та ролі громадянського суспільства в подоланні корупції	268	76,6%
Брати участь у створенні та діяльності Антикорупційної мережі громадських організацій з моніторингу кампаній адвокації та впровадження реформ	273	78,0%
Брати участь в грантовій програмі, яка спрямована на підтримку ініціатив щодо ефективного захисту громадських інтересів в тих сферах, які є найбільш вразливими для корупції	306	87,4%

В цілому, наскільки, на Вашу думку, ці НУО готові до здійснення діяльності по представленню та захисту громадських інтересів?	N=350	%
Так	243	69,4%
Ні	13	3,7%
Не знаю	89	25,4%

Чи існують інші НУО в Вашому регіоні, які на даний момент спроможні здійснювати кампанію щодо захисту громадських інтересів?	N=256	%
Мають гарну підготовку та достатньо ресурсів для ініціювання кампаній щодо захисту громадських інтересів	84	32,8%
Їм необхідно пройти навчання, в них недостатньо ресурсів	135	52,7%
Інше	24	9,4%

Чи існують у вашому регіоні мережі/коаліції НУО?	N=350	%
Так	200	57,1%
Ні	52	14,9%
Не знаю	88	25,1%

Наскільки ці мережі/коаліції є активними?	N=252	%
Дуже активні та успішні	49	19,4%
Дуже активні, проте не такі успішні	37	14,7%
Частково активні та успішні	83	32,9%
Частково активні, проте неуспішні	22	8,7%

Зовсім неактивні	8	3,2%
------------------	---	------

	Так		Ні	
Чи має Ваша організація досвід координації/роботи як ресурсний/сервісний центр для НУО?	202	80,2%	50	14,3%

Інформація про Вашу організацію

1. Повна назва організації: _____
2. Представник організації (прізвище та ім'я особи, що заповнює анкету): _____
3. Посада в організації: _____
4. Дата реєстрації: _____
5. Скільки осіб постійно працюють в вашій організації: чоловіків: _____; жінок: _____
6. Місія організації: _____
7. Кількість поточних проектів: _____
8. Адреса: _____
9. Телефон: _____
10. Факс: _____
11. Адреса електронної пошти: _____
12. Адреса веб-сайту _____

	Громадська організація		Благодійна організація	
Форма реєстрації	315	90,0%	35	10,0%

Основні напрямки діяльності:	N=350	%
Розвиток сільського господарства	29	8,3%
Розвиток бізнесу	91	26,0%
Чорнобиль	9	2,6%
Діти та молодь	139	39,7%
Громадянська освіта	202	57,7%
Права споживачів	59	16,9%
Культура, мистецтво, література	42	12,0%
Екологія, захист навколишнього середовища	89	25,4%
Охорона здоров'я, медицина	60	17,1%
Розвиток сектору НУО	168	48,0%
Права людини	210	60,0%
Засоби масової інформації	99	28,3%
Політика, законодавство, держава	146	41,7%
Професійні асоціації	40	11,4%
Релігійні асоціації	7	2,0%
Жінки	81	23,1%
Вирішення соціальних питань	164	46,9%
ВІЛ/СНІД	50	14,3%
Інше	46	13,1%

Не знаю	0	0,0%
---------	---	------

Які з нижче наведених видів діяльності проводить Ваша організація?	N=350	%
Захист інтересів та їх лобювання	237	67,7%
Дослідження та аналітика	196	56,0%
Адміністрування грантових програм	115	32,9%
Тренінги та консультування	233	66,6%
Реабілітація	47	13,4%
Розробка суспільно-політичних рекомендацій	128	36,6%
Освітня діяльність	177	50,6%
Поширення інформації	285	81,4%
Благодійність	77	22,0%
Надання соціальних послуг	100	28,6%
Правова допомога	214	61,1%
Інше	18	5,1%

Хто є основними клієнтами Вашої організації?	N=350	%
Діти	94	26,9%
Жінки	119	34,0%
Сироти	47	13,4%
Споживачі	57	16,3%
Державні службовці	90	25,7%
Пенсіонери	69	19,7%
Престарілі	32	9,1%
Інваліди	74	21,1%
Бідні і нужденні	61	17,4%
Біженці	13	3,7%
Члени організації	174	49,7%
Молодь	183	52,3%
Студенти	130	37,1%
Люди мистецтва	22	6,3%
Професійні групи	71	20,3%
Бізнесмени	90	25,7%
Фермери	41	11,7%
Вчені	38	10,9%
ЗМІ	118	33,7%
НУО	166	47,4%
Все населення	129	36,9%
Інші	35	10,0%

Інформація про проект «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна»

Загальний огляд Проекту

Проект “*Сприяння активній участі громадян у протидії корупції в Україні «Гідна Україна»* (Проект PACE – Promoting Active Citizen Engagement in Combating Corruption in Ukraine) було започатковано в грудні 2006 року за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Проект розрахований на два роки і має на меті підтримку незалежного громадського моніторингу й представництво та захист громадських інтересів в пріоритетних сферах боротьби з корупцією. Діяльність проекту зосереджується головним чином на проблемах, що були визначені Урядом України у програмі співробітництва із Корпорацією “Виклики тисячоліття» (MCC – Millennium Challenge Corporation), а саме: посилення судової реформи; моніторинг виконавчої влади та запровадження етичних та адміністративних стандартів; розробка та впровадження регуляторних процедур; боротьба з корупцією в сфері вищої освіти.

Виконавець та партнери Проекту

Даний Проект виконується компанією Менеджмент Системс Інтернешнл (MSI) у партнерстві з українськими організаціями за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Українськими партнерами є Фондація Україна - США, Інтерньюз Україна, Творчий центр Каунтерпарт, Київський міжнародний інститут соціології та Український освітній центр реформ.

Мета та завдання Проекту

Одним із головних завдань проекту є посилення спроможності та мобілізація зусиль громадянського суспільства та засобів масової інформації для здійснення антикорупційних реформ. Для досягнення цієї мети організації громадянського суспільства (ОГС) потребують кращого розуміння проблеми, зміцнення їхніх навичок та посилення спроможностей, ефективної координації спільних зусиль. В той же час, громадяни потребують більше якісної та професійної інформації щодо реального стану корупції в країні, її регіональних та галузевих особливостей. Проект має на меті проінформувати не менше 10% населення України про результати загальнонаціонального дослідження стану корупції в країні, проведеного навесні 2007 року.

Проект передбачає реалізацію Грантової програми, спрямованої на підтримку практичних, орієнтованих на конкретний результат проектів, що мають на меті проведення заходів щодо попередження корупції; підвищення рівня прозорості, підзвітності та добропорядності роботи органів влади; просування громадських інтересів щодо зменшення корупції; покращення етичних норм у суспільстві; просвіти населення та формування нетерпимості до проявів корупції; та залучення громадян до активної участі в антикорупційних кампаніях. Також, в рамках Проекту планується проведення активної тренінгової програми для ОГС, удосконалення їхніх професійних знань та навичок у проведенні антикорупційних заходів – моніторингу діяльності уряду, проведення компаній представлення та захисту інтересів окремих груп, розбудови національної мережі для поширення досвіду, збору та популяризації кращих практик протидії корупції на місцях, проведення спільних заходів.

Бібліографія

1. Бурлаченко М., Шамара О. Щодо досвіду країн світу по боротьбі з корупцією // Юридичний Радник.- 2007.- №1
2. Матеріали Проекту „Мережа громадянської дії в Україні”, 2006 р.
3. Матеріали Проекту “Канадсько – український проект сприяння доброчесності”, 2003р.
4. Порогова програма, Корпорація „Виклики тисячоліття” , 2006 р.
http://ukraine.usaid.gov/ukr/press_full.shtml?p=427
5. Стан та динаміка розвитку неурядових організацій України 2002-2006 роки: Звіт за даними дослідження/ Автори – упорядники: Любов Паливода, Оксана Кікоть – К.: БФ „Творчий центр „Каунтерпарт”, 2006. – 160 с.
6. Цілі розвитку тисячоліття для України, 2000 -2015 рр. Інтернет-ресурс:
www.un.kiev.ua/esdp
7. Участие общественности и защита общественных интересов в регионах. Отчет о результатах исследования в рамках программы „Наши права”, – Менеджмент Системс Интернешнл, Россия, 2006.
8. Holloway, Richard. NGO Corruption Fighters’ Resource Book – How NGOs can use monitoring and advocacy to fight corruption (2006).
9. Morgan, P., & Qualman, A. (1996). Applying result-based management to capacity development. Hull: Policy Branch, CIDA. - downloaded from <http://www.lse.edu/collections/CCS> on March 20, 2007